

Република Северна Македонија
Министерство за финансии

ПРОГРАМА НА ЕКОНОМСКИ РЕФОРМИ 2026-2028 ГОДИНА

јануари, 2026 година

СОДРЖИНА

1. ОПШТА РАМКА И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА	3
2. РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРЕПОРАКИТЕ ОД ЗАЕДНИЧКИТЕ ЗАКЛУЧОЦИ	5
3. Макроекономска рамка.....	10
3.1 Последни економски движења	10
3.2 Среднорочно макроекономско сценарио.....	22
3.3 Алтернативни сценарија и ризици	39
4. Фискална рамка.....	42
4.1 Фискална стратегија и среднорочни цели	42
4.2 Извршување на Буџетот во 2025 година	43
4.3 Буџетски план за 2026 година	45
4.4 Среднорочни буџетски очекувања.....	55
4.5 Структурен дефицит (циклична компонента на дефицитот, еднократни и привремени мерки, фискален став)	69
4.6 Управување со јавен долг, состојба и проекции на движењето на јавниот долг	70
4.7 Анализа на сензитивноста и споредба со претходната Програма	75
4.8 Квалитет на јавни финансии	77
4.9 Фискално управување и буџетски рамки	79
4.10 Одржливост на јавните финансии	80
5А. КОНЗИСТЕНТНОСТ НА РЕФОРМСКАТА АГЕНДА СО МАКРОФИСКАЛНАТА РАМКА НА ПЕР	81
6. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПРАШАЊА И ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЗАИНТЕРЕСИРАНИ СТРАНИ	90
7. ПРИЛОЗИ.....	91
Прилог 1: Преглед на податоци	91
Прилог 2. Анализа на одржливоста на надворешниот долг	101
Прилог 3. Статус на спроведување на Стратегијата за формализирање на неформалната економија 2023-2027 година, со Акциски план 2023-2025	103
Прилог 4: Вклучени институции во подготовка на ПЕР 2026-2028 година	104
СКРАТЕНИЦИ	108

1. ОПШТА РАМКА И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА

Програмата на економски реформи (ПЕР) е дел од процесот на Поедноставениот европски семестар за земјите кандидати, инспириран од Европскиот семестар за земјите членки на ЕУ. Процесот, воведен со Стратегијата за проширување во 2013 година, подразбира подобрување на економското управување и координацијата на економските политики со цел обезбедување долгорочен економски раст и конкурентност согласно барањата од Копенхашките критериуми за членство во ЕУ. ПЕР е основа на Економскиот и финансиски дијалог помеѓу земјите од Западен Балкан и ЕУ, во рамки на кој се усвојуваат заеднички заклучоци со препораки за приоритетни реформи кои се однесуваат на фискалните политики, како и за структурните реформи што треба да бидат вклучени во националните буџети, а чие исполнување ЕУ редовно го следи и го оценува секоја година.

Водичот на ЕУ за подготовка на Програмата на економски реформи за периодот 2026-2028 година (јули 2025 година), како и претходната година, е во насока земјите од Западен Балкан да не го подготвуваат поглавјето во ПЕР и соодветните анекси коишто се однесуваат на структурните реформи, со оглед на тоа што земјите од Западен Балкан изготвија Реформска агенда (РА) за периодот 2024-2027 година, со конкретни чекори за спроведување реформи, а во рамки на соодветниот Механизам на ЕУ за реформи и раст. Согласно Водичот за ПЕР 2026-2028 година, земјите од Западен Балкан во поглавјето 5А од Програмата треба да дадат краток осврт на избрани реформи од РА во поглед на нивното влијание врз економијата.

Во периодот опфатен со Програмата на економски реформи 2026-2028 година, а во согласност со Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија, главната економска цел е генерирање на економски раст базиран на инвестиции, зголемена конкурентност на домашните компании, како и зголемен извоз. На среден рок, во услови на очекувано стабилизирање на геополитичките и трговски тензии, основни претпоставки за макроекономското сценарио се зголемени стратешки инвестиции во инфраструктурата и енергетиката, финансиска поддршка на инвестициската активност на домашните производни компании за зголемување на иновативноста, конкурентноста и продуктивноста, како и реформи во деловното окружување и даночната политика. Дополнително, се очекува и развивање на човечкиот капитал, реформи во образованието, зајакнување на владеењето на правото, намалување на сивата економија и нелојалната конкуренција, и зголемена дигитализација. Сето ова ќе придонесе за зголемен економски раст на среден рок, кој во периодот 2026-2030 година се очекува да изнесува во просек 4,1%. Бруто инвестициите ќе бидат еден од главните двигатели на економскиот раст, во услови на интензивирање на реализацијата на големите инфраструктурни проекти финансирани од државата; крупни инвестиции во енергетиката; инвестиции во образованието, здравството, и животната средина; поддршка на општините за реализација на капитални инвестиции; зголемена инвестициска активност на домашните претпријатија; и зголемен прилив на странски директни инвестиции. Во истиот период фокусот ќе биде ставен и на постепена фискална консолидација, при што буџетскиот дефицит се очекува да се намали на 2,8% до 2030 година.

Во однос на ценовните притисоци врз економијата, инфлацијата се очекува да забави во наредниот период и да достигне 2,5% во 2026 година и 2,0% во периодот потоа. Кај платниот биланс во наредните три години се предвидува постепено намалување на дефицитот на тековната сметка до ниво од околу 2,6% од БДП во 2028 година, при постепено стеснување на трговскиот дефицит. Во септември 2024 година, во услови на значително забавување на динамиката на домашната инфлација и поволен девизен пазар, Народната банка започна со претпазливо нормализирање на монетарната политика, при што основната каматна стапка беше намалена во неколку чекори од 6,3% на 5,35% во февруари 2025 година. Во следниот период заклучно со октомври, во услови на перзистентна

инфлација и натамошно присуство на ризици од глобалното и домашното окружување, основната каматна стапка остана непроменета.

Во наредните поглавја од Програмата даден е статус на спроведување на препораките од Заедничките заклучоци од Економско-финансискиот дијалог со ЕУ од мај 2025 година, среднорочната макро-фискална политика, како и проценка на економското влијание на избрани мерки од Реформската агенда 2024-2027 година.

Програмата на економски реформи 2026-2028 година беше усвоена од страна на Владата на 13 јануари 2026 година.

2. РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРЕПОРАКИТЕ ОД ЗАЕДНИЧКИТЕ ЗАКЛУЧОЦИ

Заеднички заклучоци - Насоки за политики со препораки	Активности и степен на реализација
Заеднички заклучок 1:	
П1 Спроведување на внимателна фискална политика преку усвојување конкретни мерки за консолидација, контролирање на трошоците за плати и пензии за да се осигура дека нивниот удел во БДП не ги надминува нивоата од 2024 година, и штедење на неискористените средства од капиталните расходи за намалување на дефицитот и создавање фискален простор.	Во наредниот период фискалната политика ќе биде водена од консолидациски мерки преку реализација на мерки на приходната и расходната страна, вклучително: - подобрена наплата на буџетските приходи преку формализација на неформална економија, дигитализација на процесите преку воведување на е-фактура и други реформски проекти, - консолидација и рационализација на буџетските расходи, преку јасно дефинирани критериуми и зајакнат мониторинг на трошењето на јавните средства, - подобрена ефикасноста и ефективноста на јавните расходи, преку индикатори за мерење на успешност на политиките во буџетот, - стратешко планирање на инвестициите за постигнување на реално планирање на капиталните расходи и навремено реализирање на проектите. Трошоците за плати во однос на БДП остануваат приближно на исто ниво, при што одредени средства се предвидени за усогласување на платите согласно колективните договори во различни сектори. Новите вработувања ќе се реализираат првенствено преку мобилност и преземање на вработени од други институции од јавниот сектор. Се очекува мерките на Владата насочени кон рационализација и оптимизација на јавниот сектор да ја подобрат ефикасноста и да го унапредат професионалното и квалитетното извршување на работните задачи. Според новиот Закон за пензиско и инвалидско осигурување, методот за пресметка на пензијата се враќа на методот на индексација. Преку овој метод на пресметка, фискалниот ефект ќе биде понизок од претходниот.
П2 Зајакнување на наплатата на приходи преку развивање предлози за понатамошно намалување на даночните расходи; и преку подобрување на оперативните капацитети на даночната администрација.	Во однос на зајакнување на наплатата на приходи преку развивање предлози за понатамошно намалување на даночните расходи, од страна на Меѓународниот монетарен фонд обезбедена е техничка поддршка во насока на зајакнување на институционалниот капацитет и подготвување на конзистентна методолошка рамка за проценувањето и известувањето за даночните расходи на редовна годишна основа. Во моментот Министерството за финансии, заедно со експертите на ММФ, развива модел за проценка на даночните расходи и работи на подготовка на Извештајот. Извештајот ќе овозможи систематско евидентирање и поголема транспарентност за обемот, структурата и фискалните импликации

	на даночните расходи. Овој пристап ќе обезбеди солидна аналитичка основа за идентификација на можности за унапредување на даночната политика, вклучително и за оценка на оправданоста и евентуална рационализација на постојните даночни расходи, со цел зајакнување на наплатата на приходите. Во однос на подобрување на оперативните капацитети на даночната администрација, Управата за јавни приходи (УЈП) во октомври 2024 година ја донесе програмата за Дигитална трансформација и модернизација на УЈП Реформска програма 2025–2028 година „Транзиција во дигиталниот свет“, која претставува стратешки патоказ за дигитализација на сите функции на УЈП и трансформација во флексибилна и сервисно ориентирана даночна администрација со фокус на постигнување на следните проекти и резултати кои се отпочнати и се во напредна фаза на реализација: 1. Консолидирана даночна администрација (е-УЈП) - Проект „Електронска даночна администрација (е-УЈП)“ (во тек) - Изготвена техничка спецификација за цели на набавка за услуги за развој на софтвер за електронска даночна администрација (е-УЈП) и во наредниот период треба да се отпочне постапка за јавна набавка. - Проект „Модернизација на даночните услуги преку развој и воспоставување на единствен веб портал за е-Даночни услуги“ (во тек) - Изготвена техничка спецификација и подготовка на проектна идеја за финансирање преку меѓународни донори. - Воведување на нови дигитални услуги на постоечкиот ИТ систем. 2. Унапредување на аналитичките капацитети на УЈП и сигурност - Проект е-Фактура (во тек) - Склучен договор за јавна набавка на софтвер за систем за е- фактура и контрола на е-трговија. Во тек е имплементацијата на проектот со Изведувачот согласно склучениот договор. - Проект Складиште на податоци / Data Warehouse (DW) и алатки за деловна деловна интелигенција (BI) (во тек) - Изготвена техничка спецификација за цели на набавка од УЈП и во наредниот период треба да се отпочне постапка за јавна набавка. - Подобрување на управување со усогласеноста на даночните обврзници врз основа на проценка на ризик (во тек) – Првиот регистар на ризици по видови даноци беше усвоен во јануари 2025 година (и општи ризици по сите видови даноци дистрибуирани според 4-те столба на усогласеност - во согласност со препораките од извештаите на меѓународните организации и институции). Усвоен е план за подобрување на усогласеноста – за градежниот сектор – неговата имплементација е во тек. Изготвено Упатство за процесот на управување со ризикот од усогласеност, кои воспоставуваат целосно систематски процес за управување со ризикот од
--	--

	усогласеност во УЈП. Изработен е План за подобрување на усогласеноста – за неформалната економија. Во наредниот период следуваат активности за операционализација на воспоставениот и дефиниран систематски процес на управувањето со ризикот на усогласеност, во согласност со донесените интерни акти во УЈП. 3. Сигурност, безбедност и одржливост на ИТ системот на УЈП - Проект „Модернизација и зголемување на сигурноста на ИТ инфраструктурата на УЈП“ (во тек) – Објавена и во тек е постапка за набавка на хардвер, софтвер и друга опрема за модернизација и зголемување на сигурноста на ИТ инфраструктурата на УЈП. Со имплементацијата на овој проект ќе се воспостави нов систем за заштита на критични податоци од ransomware, Cyber Recovery инфраструктура, системи за ИТ инфраструктура, системи за заштита и мрежна опрема, систем за квалитетно и непрекинато електрично напојување, оперативни и ставени во функција, систем за квалитетно и непрекинато електрично напојување и др.
П3 Пензискиот систем да биде поодржлив преку враќање на редовна индексација базирана на правила наместо на ад хок зголемувања на пензиите, како и преку развивање предлози за параметарски реформи.	Со членот 2 став (1) од Законот за изменување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Службен весник на РСМ“, бр. 154/2025), во периодот од 1 септември 2025 година до 31 март 2026 година не се применуваат одредбите од членот 37 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, кој пропишува методологијата за усогласување на пензиите со 50% пораст на плата и 50% трошоци за живот. Во овој преоден период пензиите се усогласуваат на начин што вкупниот месечен износ добиен од процентот за зголемување на пензиите пресметан како збир од 50% на порастот на индексот на трошоците на живот и 50% на порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Северна Македонија во претходното полугодие во однос на полугодие то кое му претходи, се дели со вкупниот број на корисници на пензија кои правото на пензија го оствариле заклучно со 31 август 2025 година, односно 28 февруари 2026 година. По истекот на овој период, со наредното усогласување на 1 септември 2026 година и понатаму, усогласувањето ќе биде според методологијата во член 37 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување.
Заеднички заклучок 2:	
П4 Да се обезбеди навремена имплементација на новиот Закон за буџет во целост до јануари 2026 година преку усвојување на преостанатите подзаконски акти, и преку обезбедување	Подготовката на преостанатите подзаконски акти е во тек, а досега се усвоени 20 подзаконски акти, од кои два подзаконски акти кои беа влезени во грејс период според правилата на Реформската агенда: организациската и програмската класификација, се донесени и објавени во Службен весник бр. 270/25 на 31.12.2025 година. Имплементацијата на Законот за буџети е поврзана со софистициран систем дизајниран да го поддржи реформскиот процес. Како резултат на тоа, имплементацијата на Закон за буџети ќе биде пролонгирана.

дека Фискалниот совет е целосно пополнет со кадри.	Досега, само една позиција е пополнета во Фискалниот совет. Не се очекуваат дополнителни пречки што би го спречиле целосното пополнување со кадар.
П5 За подобрување на приватното финансирање на јавни инфраструктурни проекти врз основа на соодветна регулаторна рамка, да се донесе Законот за јавно-приватно партнерство.	Предлог на Законот за јавно приватно партнерство по усогласување со мислењата добиени од релевантните институции беше доставен во владина процедура и одложен од разгледување, поради потребата Канцеларијата на претседателот на Владата, Генералниот секретаријат на Владата и Министерството за економија и труд да достават мислење по предметниот материјал. Во очекување да се достави мислењето од страна на Генералниот Секретаријат и во насока на усогласување со мислењата кои во меѓувреме беа доставени од страна на Канцеларијата на претседателот на Владата, Министерството за економија и труд и Министерството за финансии, во претстојниот период планирани се заеднички состаноци, по што ќе следи повторно доставување на Предлог Законот на усвојување во владина процедура.
П6 Воспоставување на ИФМИС (интегриран систем за финансиско управување и информации) меѓу другото, и за следење и контрола на фискалните ризици, вклучувајќи ги оние што произлегуваат од јавни инфраструктурни проекти, неплатени обврски и гарантирани кредити на државните претпријатија.	Министерството за финансии ја препознава важноста од воспоставување ИФМИС (интегриран информациски систем за управување со јавните финансии) за унапредено следење и контрола на фискалните ризици, вклучително и оние поврзани со јавните инфраструктурни проекти, обврските по достасани а неплатени обврски и државно гарантираните заеми на јавните претпријатија. Зајакнувањето на управувањето со фискалните ризици претставува клучен елемент на тековната реформа на системот за управување со јавните финансии. Во таа насока, проектот за ИФМИС има за цел да обезбеди навремени, точни и сеопфатни финансиски податоци, што значително ќе го подобри фискалниот надзор и процесот на носење одлуки во јавниот сектор. Министерството продолжува со активности за градење на овој проект во соработка со Светска Банка преку испитување на можноста за употреба на нов инструмент за имплементација и усогласување со правната рамка.
Заеднички заклучок 3:	
П7 Да се продолжи со соодветно прилагодување на монетарната политика за одржливо постигнување на ценовна стабилност и заштита на девизниот курс.	По постепеното намалување на основната каматна стапка во периодот септември 2024 - февруари 2025 година, согласно оствареното забавување на инфлацијата и поволните движења на девизниот пазар, во периодот март - октомври 2025 година каматната стапка на Народна банка остана непроменета (5,35%). Со тоа, се задржува внимателниот пристап при водењето на монетарната политика, соодветно на условите во економијата и ризиците од надворешното и домашното окружување. Тековните каматни стапки, промените кај задолжителната резерва и макропрudentни мерки, се насочени кон одржување на ценовната стабилност на среден рок и кон зачувување на стабилноста на девизниот курс на денарот во однос на еврото.

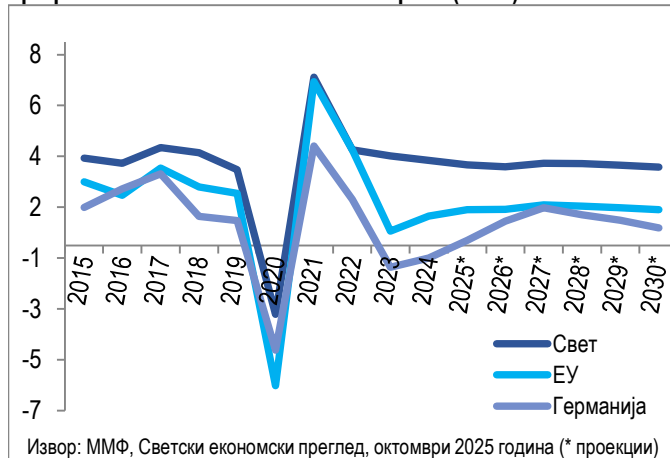
П8 Да се заштити финансиската независност на централната банка, вклучувајќи ги измените на правилата за задржување на профитот со цел да се дозволи акумулација на доволни резерви како покритие за монетарните обврски, и да се обезбеди дека целата релевантна легислатива ја штити оперативната независност на централната банка, вклучувајќи ги и условите за вработување.	Во јануари 2025 година беше донесена измена на Законот за Народната банка во делот на одредбите кои се однесуваат на распределбата на добивката, што влијаеше врз финансиската независност на централната банка. За потсетување, овој сегмент од Законот беше унапреден во март 2024 година, кога со претходните законски измени, овој сегмент беше регулиран во согласност со препораките на ММФ и најдобрите меѓународни стандарди, а со цел обезбедување долгорочна одржливост и зајакнување на финансиската позиција на централната банка. Последната промена на регулативата отстапува од овие принципи. Информираме дека нема нови промени во овој сегмент од легислативата, оттогаш наваму. Во јули 2025 година се реализираа очекуваните промени во Законот за административни службеници и Законот за вработени во јавниот сектор. Промените во Законот за административните службеници експлицитно предвидуваат исклучок од неговата примена врз Народната банка, а во Законот за вработените во јавниот сектор исклучокот е посреден, односно Народната банка не може да се подведе под дефиницијата на институции во јавниот сектор предвидена во Законот. Со донесувањето на овие одредби, ризикот од нарушување на независноста на Народната банка, во поглед на статусот на нејзините вработени, е намален.
П9 Дополнително зајакнување на регулаторната рамка преку усвојување на новиот Закон за осигурување на депозити и ставање во функција на Фондот за разрешување на банки.	Министерството за финансии во следниот период ќе подготви измена на Законот за Фондот за осигурување на депозити, односно усогласување со Директивата за депозитно гарантни шеми, особено во делот на усогласување со Законот за решавање банки имајќи во предвид што истиот влегува во сила на 1 јули 2026 година, а со цел ставање во функција на Фондот за решавање на банки.

3. Макроекономска рамка

3.1 Последни економски движења

Меѓународно економско окружување¹. Светската економија се прилагодува на новата реалност, оформена од влијанието на новите политики, закрепнувањето е умерено и поттикнато од стабилизацијата на инфлациските притисоци и постепеното олеснување на монетарните услови. По воведувањето на високите царини од САД, беа склучени некои договори за ублажување на рестрикциите, што доведе до ублажување на тензиите на меѓународната сцена. Од друга страна се уште има многу предизвици околу перспективите на глобалниот раст. Забавувањето на растот се должи на неизвесноста и заштитните мерки, иако ударот од царините е помал од очекуваниот. Растот останува нерамномерно распределен меѓу регионите, при што развиените економии бележат забавено, но стабилно темпо, додека брзорастечките економии и земјите во развој и понатаму се главен двигател на глобалната активност.

Графикон 3.1. Глобален економски раст (во %)

Глобалниот економски раст согласно октомврскиот извештај на ММФ, се очекува да забави од 3,3% во 2024 на 3,2% во 2025 и 3,1% во 2026 година. Ова преставува подобрување на очекувањата за раст во однос на јулскиот и априлскиот извештај од 2025 година, но во целина е за 0,2 п.п. пониско од проекциите објавени во октомври 2024 година. Развиените земји се очекува да регистрираат раст од 1,6% во 2025 и 2026 година, при што растот во САД ќе забави на 2% во 2025 година (за разлика од остварените 2,8% во 2024 година). За земјите во развој е проектиран раст од 4,2% во 2025 и 4% во 2026 година. Во Еврозоната се очекува умерено закрепнување на растот, на 1,2% во 2025 година и на 1,1% во 2026 година, но ова претставува надолна ревизија на растот во однос на проекциите од пред една година, при зголемена неизвесност на повеќе фронтови и повисоки царини. Закрепнувањето на приватната потрошувачка поради повисоките реални плати и фискалното олеснување во Германија во 2026 година само делумно надоместуваат за надолното приспособување. За Германија е проектиран раст од 0,2% во 2025 и 0,9% во 2026 година. На среден рок, растот на глобалната економска активност за периодот 2026 - 2030 година е проектиран на 3,1%, а просечниот економски раст во ЕУ за истиот период е проектиран на 1,5%. Доколку се анализира проектираниот раст за пет години, забележително е дека тој е понизок во споредба со периодот пред пандемијата. Ваквиот низок раст е последица на континуираните структурни потешкотии, како што се

¹ Меѓународен монетарен фонд „Светски економски преглед“, октомври 2025 година.

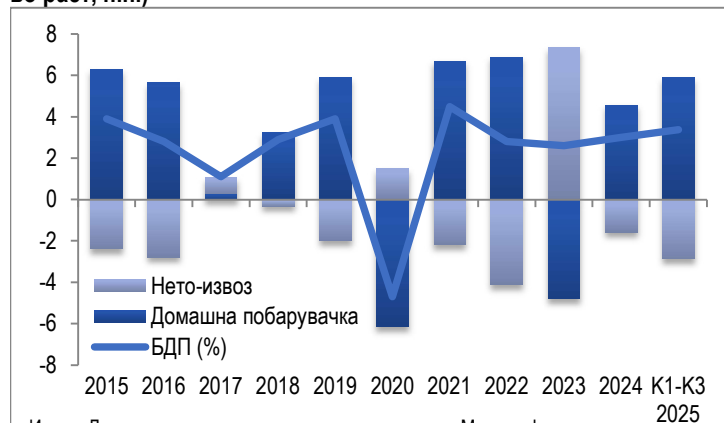
стареенето на населението и ниската продуктивност, кои го ограничуваат потенцијалниот раст во голем дел од економиите. (Графикон 3.1).

Глобалната инфлација се очекува да се намали на 4,2% во 2025 година и на 3,7% во 2026 година, при што во развиените земји се предвидува да се намали од 2,5% во 2025 година на 2,2% во 2026 година, а во земјите во развој, од 5,3% во 2025 година на 4,7% во 2026 година. Напредокот во намалувањето на инфлацијата се разликува меѓу земјите, а проекциите за инфлацијата останаа речиси непроменети, при што во САД инфлацијата забележа раст, додека во многу други земји истата се намали.

Бруто-домашен производ. Растот на домапната економска активност во третиот квартал од 2025 година дополнително забрза, забележувајќи реален раст од 3,8% на годишна основа, по растот од 2,9% во првиот и 3,5% во вториот квартал, со што економскиот раст во првите девет месеци од 2025 година изнесува 3,4%. Позитивните движења на економската активност продолжија и покрај неизвесностите предизвикани од надворешни фактори.

Анализирано според **расходната страна на БДП**, растот на економската активност во овој период се должи на зголемената домашна побарувачка, во услови на зголемени бруто-инвестиции и умерен раст на потрошувачката, додека нето-извозот имаше негативен придонес кон растот. Бруто-инвестициите во третиот квартал од 2025 година остварија значителен раст од 30,6% на годишна основа, пред сè поради

Графикон 3.2. Расходна структура на економскиот раст (придонес во раст, п.п.)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на Мин. за финансии

силниот раст на инвестициите во основни средства. Кумулативно, во првите три квартали од 2025 година тие забележаа двоцифрен раст од 14,0%. Високиот раст на инвестициите произлегува од зголемената инвестициска активност на домашниот приватен сектор, поттикната преку висока искористеност на поволните кредитни линии обезбедени од Владата и забрзаната имплементација на стратешките инфраструктурни проекти, особено на Коридорите 8 и 10д. Дополнително, засилената поддршка на општините за реализација на капитални инвестиции придонесува кон интензивирање на инвестицискиот циклус и обезбедување порамномерен регионален економски развој. Потрошувачката во првите девет месеци од 2025 година се зголеми за 2,7% на реална основа. Притоа, приватната потрошувачка порасна за 2,1%, што главно се должи на растот на расположливиот доход на домаќинствата, поттикнат од зголемената вработеност, повисоките плати и пензии, поддржана и од кредитирање на домаќинствата. Јавната потрошувачка забележа раст од 5,0%. Надворешнотрговската размена во првите три квартали од 2025 година покажува знаци на постепено закрепнување по континуираниот пад забележан во 2024 година. Извозот и увозот на стоки и услуги забележаа реален раст од 4,9%, односно 7,9%, што укажува на постепено обновување на динамиката во меѓународната трговија и зголемена побарувачка, како на странските пазари, така и на домашниот пазар.

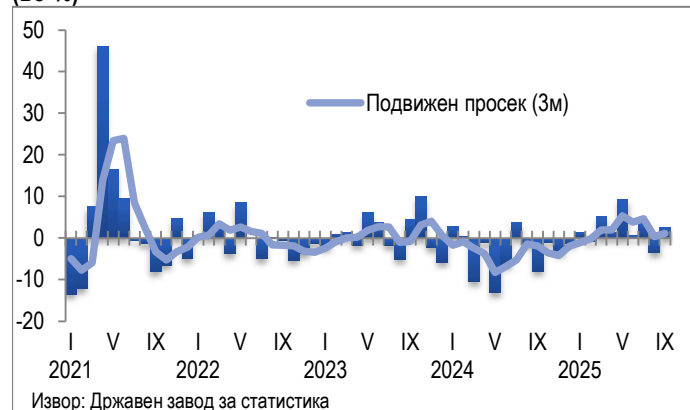
Според производната страна на БДП, растот во првите три квартали од 2025 година е на широка основа, со позитивни остварувања во сите сектори. Најголем придонес кон економскиот раст има услужниот сектор, кој забележа зголемување од 2,8%, како резултат на дејностите трговија, транспорт и угостителство, кои забележаа раст од 4,0% и најмногу придонесоа кон растот во услужниот сектор. Значителен раст е забележан и кај стручни, научни и технички дејности (5,6%) и во дејностите информации и комуникации (5,2%). Градежништвото во третиот квартал од 2025 година забележа силен раст од 21,0%, пред сè како резултат на зголемената активност во сегментот нискоградба, која порасна за значителни 58,5%, што укажува на интензивирање на инвестициите и забрзан напредок на инфраструктурните проекти, особено на коридорите 8 и 10д. Кумулативно, во првите три квартали, градежништвото оствари двоцифрен раст од 13,0%. Индустијата регистрираше раст од 2,5%, поддржан од стабилниот раст на преработувачката индустрија од 3,6%, додека земјоделството оствари раст од 2,5%.

Според високофреквентните податоци, индустриското производство продолжи да расте со умерена динамика во текот на 2025 година, достигнувајќи кумулативен раст од 2,3% во првите девет месеци. Најголем позитивен придонес имаше преработувачката индустрија со раст од 3,7%, додека секторот рударство и вадење на камен забележа скроман раст од 0,6%. Од друга страна, секторот снабдување со електрична енергија забележа пад од 10,4% во анализираниот период. Реалната вредност на извршените градежни работи забележа двоцифрен раст од 17,9%, предводена од нискоградбата со значителен раст од 23,5%, како и од позитивните остварувања кај специјализираните градежни работи, додека високоградбата забележа намалена активност во споредба со истиот период од претходната година. Трговијата на мало во првите девет месеци од 2025 година забележа реален раст од 1,6%. Извозот на стоки се зголеми за 2,0% на номинална основа, поттикнат од повисокиот извоз на друмски возила, електрични машини, апарати и делови, како и на тутун и производи од тутун, додека увозот порасна за 3,6%, со најголем придонес од увозот на обоени метали и електрична енергија.

Графикон 3.3. Структура на економскиот раст според производниот метод (придонес во раст, п.п.)

Графикон 3.4. Годишен раст на индустриското производство (во %)

Процена за 2025 година. Проекцијата за реалниот раст на БДП за 2025 година е умерено ревидирана на 3,5% (од 3,7%), во услови на нагорна ревизија на остварувањата за 2024 година, и ризици кои произлегуваат од надворешното окружување, особено кај главните трговски партнери.

Пазар на труд. Согласно податоците на ДЗС, стапката на невработеност во третиот квартал од 2025 година во категоријата 15-74 години изнесува 11,5% и е намалена за 0,8 п.п. споредено со истиот квартал претходната година. Стапката на невработеност кај работоспособното население на возраст од 15 до 64 години изнесува 11,7% и е намалена за 0,8 п.п. во споредба со истиот квартал од претходната година, додека невработеноста кај младите (15-29 години) изнесува 24,7% и бележи пораст од 1,1 п.п. на годишно ниво. Вкупниот број невработени на возраст од 15 до 74 години во К3 2025 година изнесува 91.765 лица и на годишна основа е помал за 6,7% (6.557 лица).

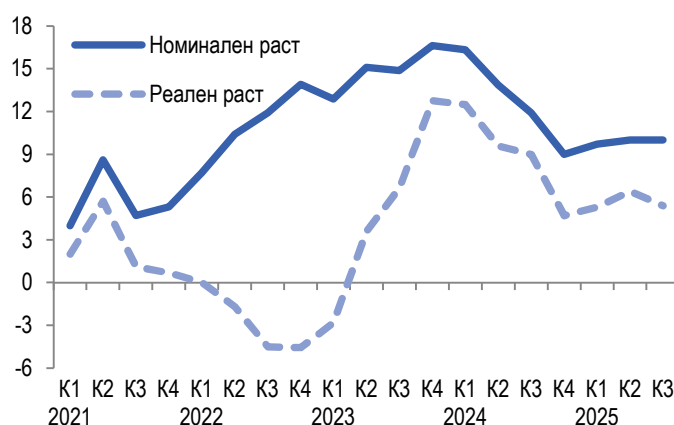
Стапката на вработеност во третиот квартал од 2025 година во категоријата 15-89 години изнесува 46,5%, а во категоријата 15-64 години изнесува 58,8%. Во однос на истиот квартал претходната година стапката на вработеност за горенаведените групи е зголемена за 0,4 п.п. и 0,6 п.п., соодветно. Притоа, бројот на вработени лица на возраст од 15 до 89 години во третиот квартал изнесува 705.165 лица и на годишна основа е зголемен за 1,0% (6.754 лица). Кај лицата од 15 до 29 години, стапката на вработеност изнесува 36,6% што е намалување за 0,5 п.п. споредено со К3 2024 година.

Во однос на активноста, вкупното активно население на возраст од 15 до 89 години изнесува 796.930 лица, односно 52,5% од вкупното работоспособно население. Во категоријата 15-64 години стапката на активност изнесува 66,6%, додека кај младите од 15 до 29 години изнесува 48,5%.

Просечната нето-плата во периодот јануари - септември 2025 година е зголемена за 9,9% во однос на истиот период од претходната година, односно за 5,7% на реална основа. Пораст на нето-платите е забележан во сите сектори, при што најизразен е во образованието, здравствената и социјалната заштита, како и во административните и помошните дејности.

Надворешен сектор. Во првите три квартали од 2025 година, тековната сметка од билансот на плаќања оствари дефицит од 2,8% од БДП (наспроти дефицитот од 0,4% од БДП во истиот период од претходната година). Гледано по одделни компоненти, оствареното проширување се должи на помалиот суфицит кај услугите и кај секундарниот доход, како и на малото проширување на трговски дефицит, наспроти малото стеснување на дефицитот кај примарниот доход. Во рамки на секундарниот доход, нето-приливите од откупената странска ефективна на менувачкиот пазар (којашто се користи како показател за приватните трансфери во готовина) беа пониски за 3,2% споредено со истиот период лани.

Графикон 3.5. Раст на просечната нето-плата (во %)

Извор: Државен завод за статистика

Кај **финансиската сметка** во првите три квартали од 2025 година се остварени нето-одливи, што главно ги одразува одливите кај портфолио инвестициите врз основа на отплата на долг по еврообврзници на државата. Од друга страна, приливи беа остварени главно врз основа на странски директни инвестиции (СДИ), заеми на државата од странство и трговски кредити. СДИ, нето изнесуваа 0,3% од БДП (наспроти 4,7% од БДП во истиот период лани). Овие приливи се остварени како резултат на позитивните движења кај акционерскиот капитал и реинвестираната добивка, што во голема мерка беше неутрализирано преку нето одливите врз основа на меѓукомпанискиот долг.

На крајот на септември 2025 година, бруто девизните резерви изнесуваа 4.722,7 милиони евра, што е за 6,1% пониско споредено со состојбата на крајот од 2024 година². Кумулативно, ваквата промена на девизните резерви главно произлегува од одливот врз основа на трансакциите на државата за отплата на долг кон странство, при речиси неутрални нето интервенции на девизниот пазар од страна на Народната банка. Девизните резерви се одржуваат на адекватно ниво, обезбедувајќи просечна покриеност на увозот на стоки и услуги од наредната година од околу 4,4 месеци.

Инфлација. Согласно движењата на глобалните пазари и преземените мерки, просечната годишна инфлација од 9,4% во 2023 година, се намали на 3,5% во 2024 година. Во првите девет месеци на 2025 година, просечната годишна инфлација се одржуваше на умерено повисоко ниво и во просек изнесуваше 4%. Од аспект на одделните компоненти³, регистриран е позитивен придонес од базичната инфлација и цените на храната, при незначителен негативен придонес на цените на енергијата.

Базичната инфлација (без храна и енергија) покажа висока

Графикон 3.6. Инфлација (годишни промени, во %)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Табела 3.1. Биланс на плаќања

(% од БДП)	2020	2021	2022	2023	2024	I-IX.2025
Дефицит на тековна сметка	-2,9	-2,8	-6,1	0,3	-2,2	-2,8
Стоки, нето	-16,6	-19,7	-26,3	-18	-19,7	-14,5
Услуги, нето	3,9	4,2	5,7	5	6,7	4,4
Примарен доход, нето	-3,8	-4,4	-4,3	-5,1	-5,1	-3,7
Секундарен доход, нето	13,6	17,1	18,9	18,4	15,9	11,0
Финансиска сметка, нето (без девизни резерви)	3,8	3,4	7,8	3,5	3,6	-0,4
СДИ, нето	1,4	3,3	4,9	3,3	6,6	0,3
Портфолио инвестиции, нето	2,6	1,0	0,4	-0,2	-1,9	-4,1

Извор: НБРСМ, ДЗС, проекција на НБРСМ за БДП за 2025 година.

² Со состојба на крајот на октомври 2025 година, нивното ниво беше пониско за 3,7% споредено со крајот на претходната година.

³ Во февруари беше донесена одлука на Владата за ограничување на бруто профитната маржа на 102 групи производи, прехранбени и непрехранбени, со важност од 20 февруари до крајот на април 2025, а во август беше донесена Одлуката за ограничување на маржата за училишниот прибор.

перзистентност и во просек во периодот јануари – септември 2025 година изнесува 5,2% (според пресметки на НБРСМ). Главниот придонес кон просечната базична инфлација произлегува од повисоките цени поврзани со категоријата „ресторани и хотели“ и „безалкохолни пијалаци“, при дополнителен придонес и од речиси сите други ставки во рамки на индексот, а при присутни ефекти и од еднократни непазарни ценовни промени (повисоки акцизи кај тутунот). Во рамките на Анкетата на Народната банка за инфлациските очекувања, спроведена во септември 2025 година, анкетираниите економски аналитичари очекуваат стапката на инфлација да продолжи да забавува и во следните две години, при што како потенцијални ризици се наведени глобалната незивесност и светските трговски политики и нивното потенцијално влијание врз глобалната инфлација, ефектите од климатските промени врз производството и цените на храната, како и факторите поврзани со домашната побарувачка и пазарното однесување на фирмите.

Монетарни движења и девизен курс. По постепеното намалување на основната каматна стапка во периодот од септември 2024 година до февруари 2025 година, согласно оствареното забавување на инфлацијата и поволните движења на девизниот пазар, во периодот март - октомври 2025 година каматната стапка на Народна банка остана непроменета и изнесува 5,35%. Со тоа, се задржува внимателниот пристап при водењето на монетарната политика, соодветно на условите во економијата и на ризиците коишто произлегуваат од надворешното и домашното окружување. Состојбата на девизниот пазар беше стабилна, а девизни резерви се одржуваа на адекватно ниво. Тековните каматни стапки, придружени со промени кај задолжителната резерва и макропрudentните мерки, се насочени кон одржување на ценовната стабилност на среден рок и кон зачувување на стабилноста на девизниот курс на денарот во однос на еврото.

Народната банка и натаму има достапна репо-линија во евра, одобрена од ЕЦБ. Имено, во август 2020 година, ЕЦБ објави дека на Народната банка на Република Северна Македонија за првпат ѝ одобри репо линија во евра, со можност за користење првично до јуни 2021 година, потоа користењето беше пролонгирано до март 2022 година, а имајќи ги предвид глобалните ефекти од руско-украинската криза, користењето беше повторно пролонгирано уште неколку пати, при што со најновото пролонгирање линијата е достапна до јануари 2027 година. Репо линијата е наменета за обезбедување дополнителна девизна ликвидност во банкарскиот систем, доколку е потребно, што претставува значајна поддршка во справувањето со кризата предизвикана од пандемијата и последиците од руско-украинскиот конфликт (досега не се користени средства од оваа линија).

Во текот на 2025 година, согласно забрзувањето на економската активност, растот на монетарните агрегати забрза, при што најшироката парична маса М4 забележа годишен раст на крајот на септември 2025 година од 12,9% (на крајот на 2024 година раст од 11,4%). Истовремено, вкупните депозити на приватниот сектор во септември 2025 година беа повисоки за 13,2% на годишна основа (12,4% на крајот на 2024 година). Од секторски аспект, растот на депозитите на домаќинствата се задржа стабилен и во септември 2025 година изнесуваше 13,6% (на крајот на 2024 година нивниот раст изнесуваше 13,8%), додека растот на депозитите на претпријатијата забрза на 12,8% (наспроти растот од 9,2% на крајот на 2024 година). Сепак, на крајот на септември, близу 70% од остварениот годишен раст на вкупните депозити произлегува од растот на депозитите на домаќинствата. Од структурен аспект, половина од годишниот раст на вкупните депозити произлегува од растот на депозитните пари, по што следат краткорочните и долгорочните депозити (со речиси подеднаков придонес).

Од валутен аспект, растот на денарските депозити (со вклучени депозитни пари) беше побрз и на крајот на септември 2025 година изнесуваше 18,9% годишно, а растот на девизните депозити (со

вклучени депозити со валутна клаузула) во септември изнесуваше 5,5%, што укажува на натамошна денаризација на структурата на депозитите. Учеството на депозитите со валутна компонента (девизни и со девизна клаузула) во вкупните депозити на крајот на третиот квартал на 2025 година изнесуваше 39,6%, што е пониско во однос на крајот на 2024 година (40,6%), како и во однос на периодот на енергетската криза од средината на 2022 година (46%).

Во текот на 2025 година, во услови на натамошно закрепнување на економската активност и солидна депозитна база, банкарските кредити кај приватниот сектор умерено забрзаа. Во септември 2025 година, годишниот кредитен раст изнесуваше 13,5% (наспроти 11,2% на крајот на 2024 година). Погледно забрзување бележат кредитите кон претпријатијата, при истовремено забрзување и кај кредитите кон домаќинствата, при што кредитирањето на претпријатијата бележи годишен раст од 16,5%, а кредитите кај домаќинствата се повисоки за 10,8% годишно. Притоа, околу 59% од годишниот раст на вкупните кредити произлегува од растот на кредитите на претпријатијата. Според Анкетата за кредитна активност, во првите три квартали од 2025 година, банките имаа главно нето-олеснување на кредитните услови за претпријатијата и за населението (при непроменетост на условите за претпријатијата единствено во третиот квартал). Воедно, во истиот период се бележи и зголемена побарувачката за кредити од овие два сектора, при постепено забавување на побарувачката од претпријатијата и растечка побарувачка кај населението во третиот квартал.

Графикон 3.7. Банкарски депозити и кредити

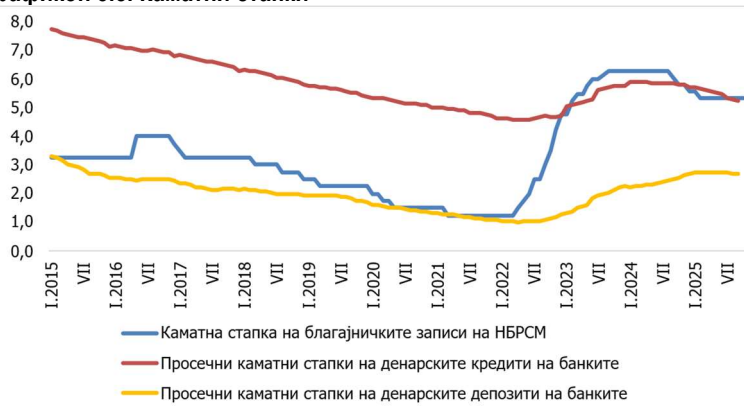

Извор: НБРСМ

*Во периодот VI.2016-VI.2017 и во K-3-2019 година коригирано за отписите.

Каматните стапки на банкарскиот сектор во текот на 2025 година имаа опаѓачка динамика на страната на кредитите, додека на страната на депозитите главно се задржаа непроменети. Во септември 2025 година, просечните пондерирани каматни стапки на денарските кредити изнесуваа 5,3% годишно и споредно со декември 2024 година се пониски за 0,4 п.п., а просечните пондерирани каматни стапки на денарските депозити изнесуваа 2,7%, што е непроменето ниво споредно со крајот на претходната година. Каматниот распон меѓу денарските кредитни и денарските депозитни каматни стапки е намален за 0,5 п.п. споредно со крајот на 2024 година и изнесува 2,5 п.п.. Во септември 2025 година просечните каматни стапки на девизните

Графикон 3.8. Каматни стапки

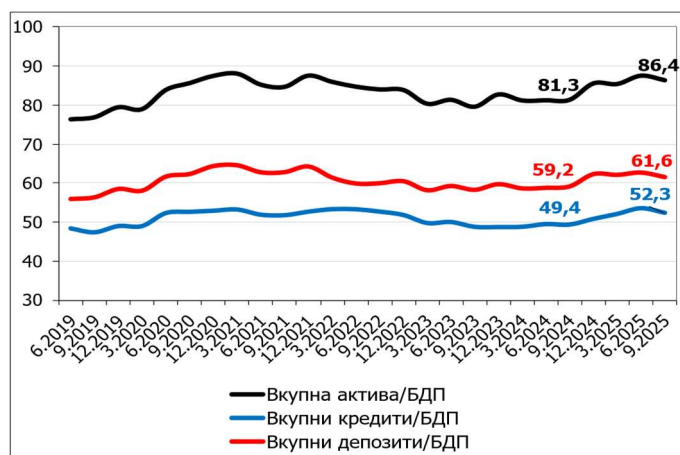

Извор: НБРСМ

кредити изнесуваа 4,2% што е за 0,5 п.п. помалку споредено со крајот на 2024 година, а на девизните депозити изнесуваа 1,7%, што е исто како и на крајот на претходната година, со што каматниот распон меѓу нив се стесни за 0,5 п.п. во однос на декември 2024 година и изнесуваше 2,5 п.п.. Каматниот диференцијал меѓу просечната денарска и девизна депозитна каматна стапка се задржа непроменет и во септември 2025 година изнесуваше 1 п.п.. Каматните стапки кај новопримените денарски и девизни депозити кај банките во првите девет месеци споредено со крајот на претходната година се намалени за 0,7 п.п. и 0,6 п.п., соодветно, при што каматниот диференцијал кај новопримените денарски и девизни депозити е минимално стеснет (за 0,1 п.п.) и изнесува 0,9 п.п..

Финансиски систем. Македонскиот финансиски систем има релативно едноставна структура, без присуство на посложени финансиски инструменти и услуги и ниска поврзаност меѓу одделните секторски сегменти, што ги ограничува можностите за прелевање на ризиците од еден во друг сегмент. Средствата на финансискиот систем, вклучително и на неговите одделни сегменти забележаа раст во 2024 година, освен на штедилниците. Банкарскиот систем преовладува во активата на финансискиот систем, а по него, со поизразено учество следат приватните пензиски фондови.

Графикон 3.9. Финансиско посредување (во %)

Извор: Народната банка. Забелешка: Последна ревизија на податоците на БДП (по тековни цени): 5.12.2025 година.

Банкарски систем. Банкарскиот систем има клучно значење за финансиската стабилност, бидејќи кај него се концентрирани заштедите на нефинансиските сектори, но и значителен дел од средствата на дел од небанкарските финансиски институции. Учеството на банките во финансискиот систем, мерено според висината на активата, постепено опаѓа низ годините и на 31.12.2024 година изнесува 76,2%⁴. На 30.9.2025 година, бројот на банки во Република Северна Македонија изнесува тринаесет. Од нив, девет банки се во претежна странска сопственост, од кои пет се подружници на странски банки. Банките со странски капитал (главно од земјите од ЕУ) преовладуваат во речиси сите поважни позиции од билансите на банкарскиот систем. Концентрацијата во банкарскиот систем, мерена според Херфиндаловиот индекс е во прифтливите вредности на овој индекс.

Во третиот квартал од 2025 година, банкарскиот сектор ја задржа својата стабилност, со стабилна и солидна солвентност и ликвидност, и се подобар квалитет на кредитното портфолио. Сепак, неизвесностите и ризиците во надворешното окружување се и натаму присутни, пред сè поврзани со геополитичките тензии, идните трговски политики, нарушувањата во синџирите на снабдување и климатските фактори, но и со домашните фактори коишто може да влијаат врз побарувачката и цените во домашната економија. Во овој квартал, Народната банка го задржа внимателниот пристап при водењето на монетарната политика и не ја промени каматната стапка на благајничките записи, а се донесоа измени во поставеноста на задолжителната резерва, со кои што се зајакна значењето на овој инструмент во поттикнувањето на штедењето во домашна валута и на подолги рокови. Во однос

⁴ Извор: Извештај за финансиската стабилност во Република Северна Македонија во 2024 година, Народна банка на Република Северна Македонија.

на макропрudentната политика, од август 2025 година во примена е (за 0,25 процентни поени) повисока стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот, во висина од 1,75%, којашто во последниот квартал од 2026 година дополнително ќе се зголеми до нивото од 2%. Последната одлука за зголемување на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот, донесена во септември 2025 година, се заснова на оценките за продолжена неизвесност од окружувањето и забрзување на кредитниот раст, што може да влијае врз остварувањето на цикличните системски ризици, во услови на стабилен и сигурен банкарски сектор. Во исто време се донесоа и нови макропрudentни мерки со примена од 1 декември 2025 година, со кои се затегнуваат критериумите за квалитетот на кредитната побарувачка, со цел натамошна заштита на физичките лица од евентуална прекумерна задолженост, и следствено намалување на ризиците за банките и за финансиската стабилност. Така, минималното учество за станбен кредит се зголемува од 15% на 25%, освен за лицата со нерешено станбено прашање за кои се овозможува поповолно учество од 10%, под одредени услови. Лимитите на задолженост се заострија на 50% и 45%, за денарска и изложеност со валутна компонента, соодветно, освен за кредитите за прво живеалиште за кои се применуваат постојните лимити од 55% за денарска и 50% за изложеност со валутна компонента. Показателите за изложеноста на ризиците на банкарскиот сектор се стабилни, а стрес-тестовите укажуваат на добар капацитет за справување со претпоставените шокови.

Кредитен ризик. Кредитниот ризик е најзастапениот ризик во работењето на банките, а нивната изложеност на овој ризик е умерена. Во третиот квартал од 2025 година, кредитното портфолио на банките го подобри квалитетот. Нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти се намалија и стапката на нефункционални кредити се подобри, до историски најниско ниво од 2,3%. Слични се движењата кај нефункционалните кредити и кај одделните нефинансиски сектори, домаќинствата и претпријатијата, чии стапки на нефункционални кредити се сведоа на 2,3% и 2,4%, соодветно. Потенцијалните ризици од ненаплата на целиот износ на веќе идентификуваните нефункционални кредити се ограничени, поради нивната висока покриеност со исправка на вредноста за очекуваните кредитни загуби, при што учеството на нерезервираниот дел од нефункционалните кредити дополнително се намали до нивото од 3,9% од сопствените средства. Пролонгираните и реструктурираните кредити се ниски и се намалуваат, со што не претставуваат значаен извор на ризик за идно влошување на квалитетот на кредитното портфолио. Покрај тоа, и резултатите од стрес-тест симулациите за кредитниот ризик ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот сектор на релативно екстремно влошување на ризичноста на кредитното портфолио. Имајќи ги предвид сè уште присутните ризици од окружувањето, потребно е банките да останат претпазливи при управувањето со кредитниот ризик.

Изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки и на валутниот ризик е во рамките на пропишаните лимити и изнесува 12,7% (пропишан лимит 20%) и 5,1% (пропишан лимит 30%), соодветно. Изложеноста на индиректниот каматен ризик продолжи да се намалува, но и натаму е висока со оглед на учеството на кредитите со прилагодлива или променлива каматна стапка во вкупните кредити од 61,4%. Изложеноста на индиректниот валутен ризик, веќе одреден период покажува тренд на намалување, иако во Кв.3 2025 година учеството на валутната компонента (странската валута и девизната клаузула) во билансите на банките малку се зголеми.

Профитабилност. Добивката на банкарскиот систем остварена во првите девет месеци од 2025 година е за 2,9% помала во споредба со истиот период од претходната година. Ова во најголема мера произлегува од растот на оперативните трошоци (9,4%) и трошоците за исправка на вредност (9,8%), но и од малиот пад на нето каматните приходи (0,6%), како најзначајна приходна категорија на банките. Стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви се пониски во

споредба со истиот период од минатата година, но и натаму се на солидно ниво од 2,3% и 17,5%, соодветно.

Солвентноста на банкарскиот систем се задржа на високо ниво. Стапката на адекватност на капиталот е стабилна и на 30.9.2025 година изнесуваше 19,5%, при натамошен раст на сопствените средства поддржан од издавањата нови инструменти на додатниот основен и дополнителниот капитал и од задржувањето на дел од добивките од 2025 година кај некои од банките. Речиси 40% од сопствените средства на банкарскиот систем отпаѓаат на заштитните слоеви на капиталот или се „слободни“ над потребното минимално ниво и претставуваат значаен бафер за покривање на евентуални идни неочекувани загуби на банките. Спроведеното стрес-тестирање покажува отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови.

Ликвидносен ризик. Банкарскиот систем традиционално одржува висок обем на ликвидни средства, коишто му овозможуваат отпорност на шокови и задоволителен капацитет за навремено и редовно сервисирање на обврските. Учествата на ликвидните средства на банките во вкупната актива, краткорочните обврски и во депозитите од домаќинства се на својата вообичаена висина од 30,6%, 53,3% и 61%, соодветно. Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем изнесува 267% и е значително над регулативниот минимум (100%). Резултатите од стрес-тестовите во врска со ликвидноста упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

Табела 3.2. Основни показатели за банкарскиот систем (во проценти)

		2020	2021	2022	2023	2024	9.2025
Адекватност на капиталот							
	Стапка на адекватност на капиталот	16,7	17,3	17,7	18,1	18,9	19,5
Квалитет на активата							
	Нефункционални кредити/вкупни кредити (нефинансиски сектор)	3,4	3,2	2,9	2,8	2,7	2,3
	Вкупни издвоени резервации за кредити/нефункционални кредити (нефинансиски сектор)	141,1	134,1	148,8	150,4	140,7	152,2
Профитабилност							
	РОАА	1,3	1,5	1,5	2,0	2,2	2,3
	РОАЕ	11,3	12,9	12,2	16,1	17,6	17,5
	Оперативни трошоци/вкупни редовни приходи	48,2	47,4	47,8	43,4	42,0	43,7
Ликвидност							
	Ликвидна актива/вкупна актива	32,5	32,4	30,0	31,8	32,6	30,6
	Ликвидна актива/краткорочни обврски	53,8	52,3	47,7	52,3	55,7	53,3
Пазарен ризик							
	ОДП/сопствени средства	10,1	2,1	6,7	10,7	8,1	5,1

Извор: НБРСМ

Макро прудентна рамка. Врз основа на Законот за финансиската стабилност од август 2022 година и Законот за банките, Народната банка досега презеде неколку макропрудентни мерки:

- заштитниот слој за зачувување на капиталот, во висина од 2,5% од ризично пондерираната актива, кој е во примена од 2017 година и се однесува на сите банки;
- заштитниот слој за системски значајни банки - според последните пресметки според новата методологија (од декември 2024 година) и врз основа на податоците за периодот јули 2024 година – јуни 2025 година, се утврдени 6 системски значајни банки, кои треба да постигнат и да одржуваат стапка на заштитниот слој за системска значајност која се движи во

интервалот помеѓу 1% и 2,5% од активата пондерирана според ризиците. Новата методологија за идентификување на системски значајни банки од декември 2024 година овозможува приближување кон стандардите применети во ЕУ;

- противцикличниот заштитен слој на капиталот, започна да се применува од 1 август 2023 година во висина од 0,5%, воведен со цел да се одговори на проценетата постепена акумулација на циклични системски ризици кои произлегуваат од окружувањето, растечкото станбено кредитирање и цени на становите. Последователно, висината на овој заштитен слој е зголемена во неколку наврати, така што од 1 август 2025 година изнесува 1,75%, а од 1 октомври 2026 година е предвидено да изнесува 2%;
- заштитниот слој за системски ризик изнесува 0%;
- макропрудентните мерки за квалитетот на кредитната побарувачка од физичките лица се применуваат од 1 јули 2023 година, и тоа показателите: ДСТИ (debt service to income ratio), ЛТВ (loan to value), ДТИ (debt to income) чија висина засега не е пропишана, и лимити на максималната рачност на кредитите.

Од 1 декември 2025 година се во примена построги мерки за квалитетот на кредитната побарувачка, односно висината на ЛТВ се ограничи на 75%, наспроти досегашниот лимит од 85%, додека лимитите на ДСТИ се заострија за 5 процентни поени, до 50% за денарските кредити и 45% за кредитите со валутна компонента. За да се овозможи непречено решавање на станбеното прашање, се воведоа поповолни лимити на овие показатели за лицата кои купуваат стан/куќа за сопствено живеење и притоа немаат друг станбен кредит и немаат друг станбен простор во нивна сопственост (лимит за показателот ЛТВ од 90% и ДСТИ од 55% и 50% соодветно за денарските и за кредитите со валутна компонента). Се задржа ограничувањето на максималната рачност на станбените кредити на 30 години и на хипотекарните кредити за друга намена на 20 години.

На почетокот на 2025 година Народната банка го изработи и објави првиот Извештај за спроведување на макропрудентната политика на Народната банка.

Комитетот за финансиската стабилност и двата поткомитета (Поткомитет за следење на системските ризици и предлагање макропрудентни мерки и Поткомитет за управување со финансиската криза), одржуваат редовни седници на кои се разгледуваат прашања кои се во надлежност на овие тела во согласност со Законот.

Остварувања на нефинансискиот сектор. Нефинансискиот сектор е ранлив на ризиците од окружувањето и шоките што би можеле неповолно да влијаат врз доходот на домаќинствата и активностите на корпоративниот сектор. Ваквиот ризик засега е ублажен од добрата финансиска позиција на домаќинствата и на корпоративниот сектор, но потребна е внимателност и прудентно управување со долгот, како би се обезбедила неговата одржливост и во следниот период. Во 2024 година, задолженоста на секторот „домаќинства“ расте, но нивото на задолженост и натаму е стабилно и изнесува 28,4% од БДП. Растот на штедењето забрза и беше поттикнат од поволниот макроамбиент, зголемувањето на расположливиот доход и мерките на Народната банка, а беше најмногу насочен кон штедењето во домашна валута и на подолги рокови. Показателите за солвентноста и ликвидноста на секторот „домаќинства“ се во рамките на нивните вообичаени, задоволителни нивоа, упатувајќи на ограничена чувствителност на секторот на шокови, а ограничена е и системската ранливост на овој сектор. Со помош на макропрудентните мерки преземени од Народната банка во втората половина на 2023 година, се задржува претпазливоста кај банките во кредитирањето на физичките лица спречувајќи ја прекумерната задолженост на физичките лица, како и натрупувањето на системски ризици во овој сегмент.

Во 2024 година, задолженоста на корпоративниот сектор расте (до 71% од БДП), но и натаму е под пресметаниот праг на ранливост (85%⁵). Нерезидентите и натаму се најзначајниот доверител на претпријатијата, а забрзан раст бележи и задолженоста кон домашните банки поради зголемените потреби од инвестиции при олеснети финансиски услови. Валутниот ризик сè уште е голем за овој сектор поради високиот удел на долгот со валутна компонента, но е ограничен заради примената на стратегијата на де факто фиксен девизен курс на денарот во однос на еврото. Покрај тоа, во сегашното окружување, и ризиците поврзани со геополитичките тензии и неизвесните трговски политики се особено високи, а сè уште е нагласена и слабата финансиска дисциплина. Оттука, неопходна е натамошна внимателност во управувањето со долгот, придружено со мерки и политики што ќе ги подобрат продуктивноста и ефикасноста во работењето, преку инвестиции во технологии заради рационализирање на процесите и јакнење на конкурентноста на домашните компании. Значаен чекор во оваа насока е скорешното пристапување во СЕПА со што ќе се обезбеди поевтин, побрз и поефикасен платен систем во евра, како и пристапот до поволни кредити од унгарската кредитна линија којашто е наменета за инвестиции.

Влез во СЕПА. Народната банка, во својство на регулаторна и надзорна институција за давателите на платежни услуги во земјата, на 10 јули 2024 година го поднесе формалното барање за пристапување на земјава во Единствената област за плаќања во евра (СЕПА). Во март 2025 година Европскиот совет за плаќањата го прифати барањето на нашата земја за приклучување кон СЕПА, со што се овозможува домашните банки да се интегрираат во европските платежни шеми во кои учествуваат давателите на платежни услуги од уште 40 земји, како своевиден историски чекор за понатамошниот развој и интеграција на домашниот финансиски систем во европскиот економски простор. Членството на земјава во СЕПА ќе донесе бројни придобивки за граѓаните, фирмите и целокупната економија, имајќи предвид дека најголемиот број од плаќањата со странство се извршуваат во евра. Ефикасноста на плаќањата во СЕПА ќе придонесе и за намалување на користењето готовина, ставајќи ја на преден план употребата на дигиталните начини на плаќање и охрабрувајќи го преминот кон современо дигитално општество. За бизнисите, пристапот кон СЕПА ќе обезбеди полесен пристап до пазарот на ЕУ, олеснувајќи ја прекуграничната трговија со стоки и услуги.

Од 7 октомври 2025 година, девет банки започнаа со извршување плаќања во рамките на шемата за кредитни трансфери СЕПА. Останатите три банки интензивно работат на интеграцијата во оваа шема и се очекува дека ќе завршат најдоцна до крајот на првиот квартал од 2026 година, согласно рокот утврден со одлука на Народната банка. Во октомври, Народната банка потпиша Писмо на намери со Банката на Италија, врз основа на кое Банката на Италија ќе развие клон на ТИПС (англ. Target Instant Payment Settlement) за пет земји од Западен Балкан, согласно одлуката на Управниот совет на Европската централна банка. Клонот на ТИПС е наменет за инстантно извршување домашни плаќања во националните валути на земјите од Западен Балкан, со можност за поврзување со ТИПС за извршување плаќања во евра во СЕПА.

⁵ Во рамката за оцена на макроекономските нерамнотежи (MIP Scoreboard) што ја користи Европската комисија за оцена на потенцијалните ризици и макроекономски нерамнотежи во земјите членки на ЕУ, прагот на ранливост за долгот на корпоративниот сектор е утврден на ниво од 85%. Повеќе детали се достапни на [следнава врска](#).

3.2 Среднорочно макроекономско сценарио

Бруто-домашен производ. Согласно основното макроекономско сценарио економскиот раст во периодот 2026 - 2030 година е проектиран на 4,1%. Бруто-инвестициите се очекува да имаат главна улога во придвижувањето на економската активност и во нејзиното постепено интензивирање на среден рок.

Среднорочното макроекономско сценарио за периодот 2026 - 2030 година ги содржи претпоставките, проектите и мерките содржани во Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија. Стратешки инвестиции во инфраструктурата и енергетиката, финансиска поддршка на инвестициската активност на домашните производни компании за зголемување на иновативноста, конкурентноста и продуктивноста, реформи во деловното окружување и даночната политика, и раст на извозот, се основни претпоставки за макроекономското сценарио на среден рок, кои, во услови на очекувано стабилизирање на геополитичките и трговски тензии, се очекува да придонесат кон постепено забрзување на економскиот раст. Развивање на човечкиот капитал е еден од главните предуслови за остварување на повисоки стапки на раст на среден рок, преку зголемување на ефикасноста и продуктивноста во домашната економија. Реформите во образованието и прилагодувањето на потребите на пазарот на труд согласно современите текови, здравството и социјалната сигурност ќе придонесат кон развој на човечкиот капитал како основа за обезбедување на долгорочен развој. Зајакнување на владеењето на правото со фокус на борбата против корупција, сивата економија и нелојалната конкуренција, како и дигитализацијата на процесите во обезбедувањето на јавните услуги за граѓаните и компаниите, се очекува значително да го зголемат потенцијалот за раст. Значителен придонес кон растот се очекува и од активностите за привлекување на странски директни инвестиции и проширувањето на капацитетите на постоечките, кои преку воведувањето на нови современи технологии, понатамошна диверзификација на производството со производи со поголема додадена вредност и диверзификација на пазарите, дополнително ќе го зајакнат извозниот капацитет на земјата. Присуството на поголем број странски компании ќе ја отвори можноста за соработка со домашните компании кои, преку мерките за поддршка од Владата за подигање на стандардите во работењето и конкурентноста, ќе може да се вклучат во глобалните синџири за снабдување. Имајќи ја во вид структурата и отвореноста на македонската економија една од основните претпоставки за остварување на забрзан раст е нормализација на глобалните движења, стабилизирање на инфлациските притисоци и јакнење на економската активност кај нашите главни трговски партнери, што ќе придонесе за зголемување на надворешната побарувачка и подобрување на амбиентот за инвестирање.

Графикон 3.10. Расходна структура на растот на БДП (придонес во раст, п.п.)

Поддршка на економскиот раст се очекува и од Планот за раст на ЕУ, инструмент кој го стимулира процесот на приближување кон просечниот стандард на ЕУ преку обезбедување дополнителни средства за финансирање на капитални проекти и планираните структурни реформи во Реформската агенда. Реформска агенда 2024-2027 година, која содржи реформски мерки во пет приоритетни области чие спроведување дава можност за буџетска поддршка од околу 750 милиони евра за земјата. Инвестициите во рамки на Реформската агенда се однесуваат на транспортната и енергетската инфраструктура, образованието и дигитализацијата.

Бруто-инвестициите и понатаму се очекува да имаат главна улога во придвижувањето на економската активност и во нејзиното постепено забрзување на среден рок, поттикнати од интензивирањето на реализацијата на големите инфраструктурни проекти финансирани од државата (коридор 8 и 10 и железничката инфраструктура). Во периодот 2026 - 2030 година инвестициите се очекува да растат со просечна стапка од 7,2%, во услови на високо ниво на предвидени капитални инвестиции во Буџетот придружени со мерките за оптимизација на трошоците, динамиката, и условите за градба, со цел обезбедување на квалитетна инфраструктура која ќе ја зголеми конкурентноста и развојот на деловните субјекти, како и привлекување на нови странски инвестиции. Покрај инвестициите во патната и железничката инфраструктура се очекува реализација на крупни инвестиции во енергетиката кои треба да придонесат кон енергетска трансформација, независност и одржливост, како и инвестиции во образованието, здравството и животната средина. Дополнителен двигател на бруто-инвестициите ќе биде и поддршката на општините за реализација на капитални инвестиции со цел порамномерен регионален развој и унапредување на животот на граѓаните. Значителен придонес врз растот на инвестициите ќе има инвестициската активност на домашните претпријатија, имајќи ја во вид искористеноста и интересот за поволната кредитна линија обезбедена од Владата за инвестиции во нови производни капацитети и зголемување на нивната конкурентност. Покрај финансиската поддршка, компаниите ќе бидат поддржани и преку предвидливо даночно окружување, дигитализирање на услугите и намалување на бирократијата и граничните процедури. Поволните услови за инвестирање ќе придонесат кон зголемен прилив на странски инвестиции, преку унапредување на системот за финансиска поддршка во насока на понатамошно диверзифицирање на производната структура и обезбедување на нови пазари.

Приватната потрошувачка се очекува да биде значаен двигател на економскиот раст во периодот 2026-2030 година при што е проектиран просечен годишен раст од 2,7% на реална основа. Растот на приватната потрошувачка се поврзува со очекувањата за зголемување на вработеноста, стабилно ниво на приватни трансфери и кредитната поддршка од банките.

Јавната потрошувачка во односниот период се очекува да има умерен раст од 1% во просек, како резултат на определбата за намалување на непродуктивните буџетски расходи, подобро управување со јавните финансии и спроведување на процес на фискална консолидација.

Пазар на труд. Во следниот период се очекува понатамошно јакнење на пазарот на труд, како резултат на инвестициите и потребата од работна сила поддржани од мерките и активностите за отворање на нови работни места. Во услови на демографски притисоци предизвикани од стареење на населението и раселување пред сè на работоспособното население, постојат услови за зголемување на вработеноста, имајќи предвид дека речиси половина од работоспособното население е неактивно. Мерките насочени кон подобро таргетирање на социјалната помош и активација на невработените корисници на социјална поддршка, се очекува позитивно да влијаат врз вработеноста. Исто така, предвидени се поголеми средства за програми и активни мерки за вработување со особен фокус на млади лица, жени и ранливи категории на население, за стекнување на вештини, доквалификации и преквалификации, како и поддршка на претприемништвото. Реформите во

средното стручно образование и унапредувањето на наставните програми во гимназиското образование за стекнување на дигитални вештини се очекува да придонесат кон намалување на неусогласеноста на вештините на пазарот на труд. Оттаму, во периодот 2026-2030 година се очекува зголемување на вработеноста, односно е проектиран просечен годишен раст од 1,7%. Ваквите движења на пазарот на трудот се предвидува да придонесат стапката на невработеност постепено да се намалува и во 2030 година да достигне 7,5%. Истовремено, проектиран е и раст на стапката на вработеност, која во 2030 година ќе достигне 50,7%. Просечната нето-плата во периодот 2026-2030 година се очекува да расте со просечна стапка од 5,1% главно водена од растот на продуктивноста во економијата.

Извори на растот. Во 2026 година, се очекува позитивен придонес кон економскиот раст од капиталот (инвестиции во основни средства) и трудот, што се должи на понатамошното зајакнување на економијата, зголемената стапка на активност и намалената стапка на невработеност, како и раст на вкупната факторска продуктивност (ВФП)⁶. На Графиконот 3.11 се прикажани проекциите за продуктивноста на трудот и ВФП до 2030 година. Во периодот 2026 – 2030 година, продуктивноста на факторите на производството се предвидува да остане значаен извор на растот, односно околу една третина (33%) од придонесот кон економскиот раст во овој период се однесува на ВФП. Физичкиот капитал, согласно проекциите за раст на инвестициите, во анализираниот период се очекува да забележи годишен просечен раст од 4,4%, придонесувајќи со околу 43% во вкупниот економски раст. Учеството на придонесот на трудот во економскиот раст изнесува околу 24%.

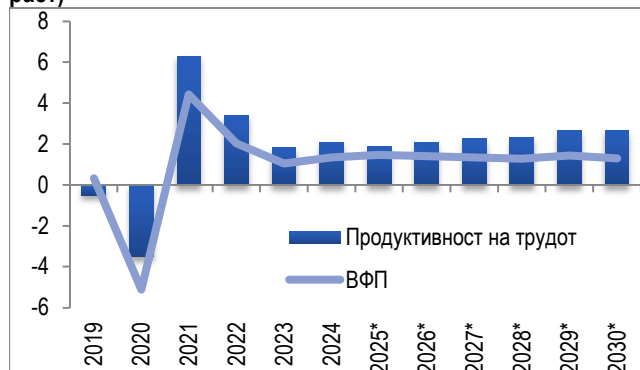
Потенцијален раст и произведен јаз.

Пресметката на потенцијалниот аутпут претставува основа за процена на цикличната позиција на економијата. За пресметка на потенцијалниот аутпут се користени два вида методи. Првата група методи се базира само на историските податоци за реалниот БДП и е наречена група на статистички методи (a-theoretical), при што се применети филтрите Ходрик-Прескот (Hodrick-Prescott, HP) и Кристијано-Фицџералд (Christiano-Fitzgerald, CF), додека во рамки на втората група, односно структурни методи е применет пристапот

функција на производството (Production function approach - PFA). Резултатите од пресметката на потенцијалниот производ се прикажани на графиконот 3.12(a), како и Табелата 5 од Прилог 1.

Согласно проекциите за раст на реалниот БДП во наредниот среднорочен период и процените за движењето на потенцијалниот аутпут, во услови на закрепнување на економијата од надворешни шокови, цикличната компонента на аутпутот сè уште е во негативната зона во 2026 година, согласно трите вида методи. Во 2028 година се очекува да се затвори производниот јаз согласно пристапот функција на производството со филтерот HP. До 2030 година, трите вида методи покажуваат

Графикон 3.11. Продуктивност на трудот и ВФП (стапки на раст)

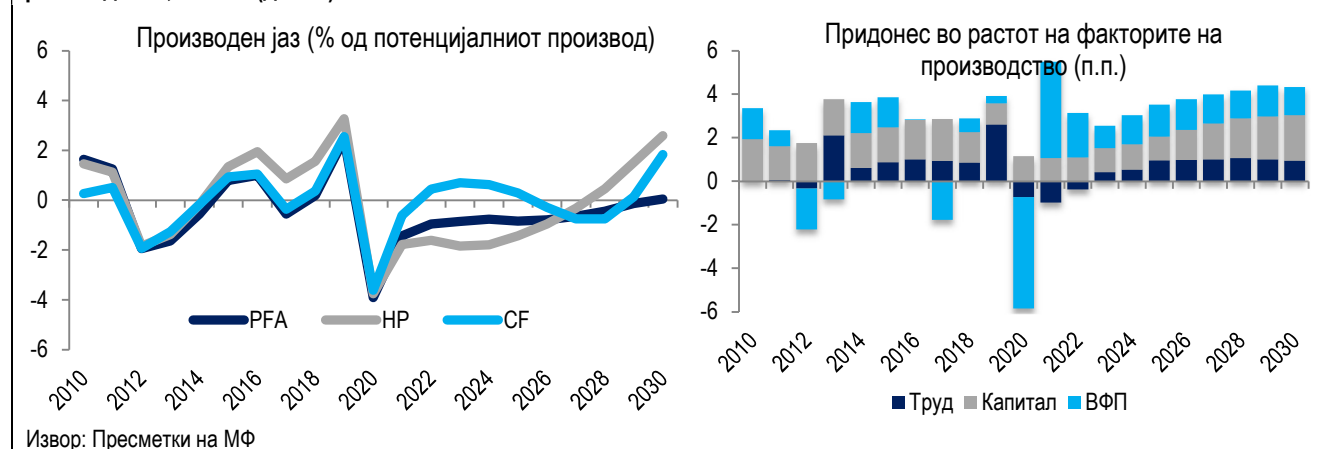
Извор: Пресметки на МФ (* проекции)

⁶ ВФП е резидуал на растот на другите фактори на економскиот раст, трудот и капиталот. За пресметка на физичкиот капитал е применет т.н. perpetual inventory method (види Berlemaann and Wesselhöft, Estimating Aggregate Capital Stocks Using the Perpetual Inventory Method, 2014), со користена стапка на амортизација на акумулираниот капитал од 5%. Просечната вредност на делот од доходот од капитал е проценета на 40%, а резидуалот е дел од доходот од труд.

производен јаз со позитивни вредности (Графикон 3.12). На истиот графикон претставена е декомпозицијата на реалниот раст според методот на производна функција.

Во наредниот период, потенцијалниот раст се проценува постепено да се интензивира, поткрепен со забрзан раст на вработеноста, побрзо зголемување на физичкиот капитал и постепено зголемување на растот на ВФП (Графикон 3.12(б)).

Графикон 3.12. (а) Производен јаз, % од потенцијалниот производ (лево) и (б) придонес во растот на факторите на производство, во п.п. (десно)

Инфлација. Забавување на глобалната инфлација продолжи и во текот на 2025 година. Странската ефективна инфлација⁷ во 2025 година се оценува на ниво од 2,9% (2,5% во минатогодишното сценарио). Во 2026 година се очекува таа да забави на 2,3%, при непроменето ниво и во 2027 година.

Се очекува дека стапката на инфлација во домашната економија во 2025 година умерено ќе забрза, во согласност со досегашните остварувања и во просек за цела година би изнесувала 3,9% (3,5% во 2024 година). Проектираната патека на инфлацијата произлегува од оцената за забрзан раст на цените на храната, во услови на релативно инертна базична инфлација и одредено стабилизирање на цените на енергентите. Проценката за стапката на инфлација во 2025 година во ова сценарио е повисока во однос на минатогодишното сценарио (очекувана инфлација од 2,5%).

Се очекува дека инфлацијата во наредните години ќе забави и се оценува дека просечниот годишен раст на цените ќе се сведе на 2,5% во 2026 година и 2,0% во периодот 2027-2028 година. Натомошниот пад на цените на нафтата и на основните прехранбени производи на светските берзи во 2026 година и дополнителното забавување на странската ефективна инфлација се очекува да придонесат за надолно придвижување

Графикон 3.13. Стапка на инфлација(%, на годишно ниво)

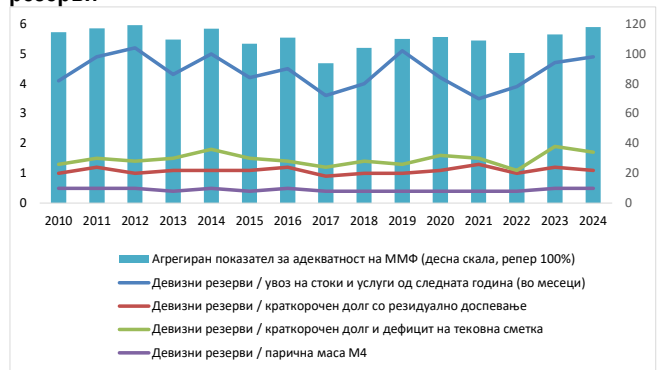

⁷ Странската ефективна инфлација е пресметана како пондериран збир на индексите на потрошувачките цени на земјите коишто се најзначајни партнери на Република Северна Македонија во доменот на увозот на стоки за широка потрошувачка. Во пресметката на овој показател се вклучени Бугарија, Германија, Грција, Шпанија, Франција, Италија, Австрија, Полска, Словенија, Хрватска и Србија. Инфлацијата во Полска и Србија е коригирана за промените во девизниот курс.

на домашната инфлација. Така, забавување на растот на цените во 2026 година се очекува кај прехранбената и базичната компонента, а цените на енергентите се очекува и понатаму да се намалуваат, но со минимално послаб интензитет. Од аспект на структурата, базичната инфлација останува компонента со најголем придонес врз вкупната инфлација, што делумно го одразува и пренесувањето на индиректните ефекти од порастот на цените на храната и на платите врз одредени категории во рамки на оваа ценовна компонента. Постепеното стабилизирање на инфлацијата на среден рок би произлегло од закотвените инфлациски очекувања и ограничените притисоци преку каналот на домашната побарувачка и увозните цени. Ризиците за проекцијата на инфлацијата се присутни и во однос на надворешното окружување се поврзани со цените на примарните производи, коишто се под влијание на трговските тензии во светот, нестабилниот геополитички контекст и климатските фактори. Во делот на домашните фактори, ризиците произлегуваат од евентуалните промени во цената на струјата на регулираниот пазар во наредниот период, како и од растот на платите и пензиите, односно од политиките коишто влијаат врз домашната побарувачка.

Монетарна политика и политика на девизен курс. Монетарната политика е насочена кон одржување на ценовната стабилност, преку одржување на стабилен девизен курс на денарот во однос на еврото. Во септември 2024 година, во услови на значително забавување на динамиката на домашната инфлација и поволен девизен пазар, Народната банка започна со претпазливо нормализирање на монетарната политика, при што основната каматна стапка беше намалена во неколку чекори од 6,3% на 5,35% во февруари 2025 година. Во следниот период заклучно со октомври, во услови на перзистентна инфлација и натамошно присуство на ризици од глобалното и домашното окружување, основната каматна стапка остана непроменета. Каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена останаа непроменети од нивото утврдено во декември 2024 година и изнесуваат 3,95% и 4%, соодветно.⁸

Графикон 3.14. Показатели за адекватност на девизните резерви

Извор: Пресметки на НБРСМ.

Во третиот квартал на 2025 година, беа донесени измени кај задолжителната резерва, во насока на понатамошно стимулирање на штедењето во домашна валута и на долг рок, како и повлекување на дополнителна ликвидност. Стапката на задолжителна резерва за девизни обврски со рочност до две години се зголеми од 21% на 22%, а за оние со рочност над две години од 5% на 10%. Дополнително, процентот на задолжителната резерва што се одржува во евра се зголеми од 85% на 90%. Кај обврските во домашна валута, стапката на задолжителна резерва се зголеми од 8% на 9%, додека за денарските депозити на физички лица со рочност над една до две години се врши нормализација на стапката, од 0% на 9%. Поголемиот дел од измените ќе стапат во сила со периодот на задолжителната резерва што започнува во ноември 2025 година, додека примената на нормализираната стапка за денарските депозити со рочност над една до две години е одложена за приближно 14 месеци, со цел да се овозможи прилагодување на банкарските практики. Се очекува дека новата поставеност на задолжителната резерва ќе влијае врз

⁸ Од 24 декември 2025 година започна да се применува новата оперативна монетарна рамка. Повеќе детали на следниот линк: <https://www.nbrcm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-24122025.nspx>.

каматните политики на банките, стимулирајќи понуда на попривлечни долгорочни денарски инструменти за штедење. На тој начин ќе се поддржи натамошното јакнење на депозитната стабилност и зголемување на структурното учество на денарското штедење. Воедно, со ваквите промени се задржува внимателноста во монетарната политика.

Во однос на макрупудентните мерки, Народната банка во третиот квартал на 2025 година донесе одлука за зголемување на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за дополнителни 0,25 процентни поени за изложеностите на банките во Република Северна Македонија, која ќе изнесува 2,00% во четвртото тримесечје од 2026 година. Исто така, беа донесени нови макрупрудентни мерки што ќе важат од 1 декември 2025 година, во насока на заострување на критериумите на кредитна побарувачка. Имено, освен за лица при купување прв стан за кои се овозможува станбен кредит со учество од 10%, за останатите минималното учество се зголемува од 15% на 25%. Лимитите на задолженост за прво живеалиште остануваат 55% за денарска и 50% за валутна изложеност, а за другите кредити се утврдуваат пониски нивоа (од 50% и 45%, соодветно). Ваквата поставеност на политиките е во насока на поддршка на вкупната макро-финансиска стабилност во економијата. Се очекува дека нивото на каматните стапки, заедно со промените кај задолжителната резерва и преземените макрупрудентни мерки, ќе придонесат за ценовна стабилност на среден рок и за задржување на стабилноста на девизниот курс на денарот во однос на еврото.

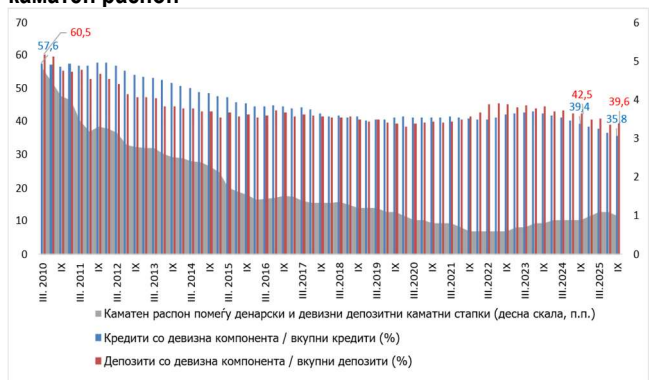
Девизните резерви и натаму се одржуваат на солидно и адекватно ниво, а во текот на годината се одржуваше стабилна состојба на девизниот пазар. Дополнително, за натамошното справување со евентуалните последици од неизвесното глобално окружување особено е важно да се истакне одобриениот пристап до девизна ликвидност во евра којшто на Народната банка ѝ е овозможен од страна на Европската централна банка, првично до јуни 2021 година, а потоа преку неколку последователни пролонгирања продолжен до јануари 2027 година.

Согласно применуваната стратегија на тагетирање на девизниот курс на денарот, Народната банка постојано ги следи движењата на каматниот диференцијал за депозитите во домашна и странска валута, како и валутната структура на депозитите и кредитите. По повеќегодишниот период на опаѓање, каматниот диференцијал на депозитите во домашна и странска валута, во услови на монетарно затегнување од крајот на 2022 година наваму бележи тренд на постепено зголемување, а во текот на 2025 година се задржа релативно стабилен. Задржувањето на придобивките во однос на деевроизацијата (позабележителна во периодот од 2009 година наваму), повратно го зголемува кредитбилитетот на монетарната политика заснована на стабилноста на девизниот курс на денарот во однос на еврото. Во периодот 2020-22 година, како одраз на неизвесноста од кризата наметната со пандемијата, а потоа и зголемените инфлациски очекувања заради глобалната енергетска криза и геополитичките ризици, дојде до умерено нагорно придвижување на учеството на депозитите со валутна компонента, додека од последниот квартал на 2022 година наваму е забележено постепено намалување на учеството на девизните во вкупните депозити на приватниот сектор (до 39,6% во септември 2025 година). Покрај измените кај задолжителната резерва, валутниот аспект се имаше предвид и кај макрупрудентните мерки за квалитетот на кредитната побарувачка, коишто започнаа да се применуваат од 1 јули 2023 година. Покрај другите, воведен е и показателот ДСТИ (англ. debt-service to income), чиешто ниво се разликува за кредитите во денари и во девизи/девизна клаузула.

Од аспект на сетот монетарни инструменти, во пресрет на предизвиците од енергетската криза, од октомври 2022 година наваму, се применува мерката за ослободување на банките од задолжителната резерва за новоодобрени кредити за производство на енергија од обновливи извори. Со оваа мерка се поттикнува како кредитирањето, така и трансформацијата на економијата кон поголемо користење на обновливи извори на енергија.

Монетарната политика и во наредниот тригодишен период ќе ја одржува ценовната стабилност, преку одржување на стабилен девизен курс на денарот во однос на еврото. Резултатите од моделите за оценка на рамнотежниот реален ефективен девизен курс⁹ на денарот заклучно со последниот

Графикон 3.15. Валутна структура на депозити и кредити и каматен распон

Извор: НБРСМ

квартал на 2023 година, не упатуваат на поголеми отстапувања од рамнотежното ниво и истите во периодот 2004 – 2023 година се одржуваат во прифатливи рамки¹⁰. Во однос на спроведувањето на монетарната политика, значајно е да се наведат и резултатите од моделите за анализа на монетарната трансмисија, кои со последното ажурирање заклучно со 2024 година укажуваат на релативно стабилен пренос кај вкупните каматни стапки, а наодите се слични на претходните анализи. Во споредба со резултатите од претходната оценка, преносот на монетарните сигнали е забавен кај активната денарска и девизна каматна стапка, додека кај пасивната денарска и девизна каматна стапка не се забележуваат промени на каматната трансмисија. Дополнително, во спецификацијата за денарските каматни стапки, промената во стапката на задолжителната резерва се покажа како статистички значајна кај каматната стапка на денарските депозити, што е во линија со очекуваните ефекти од направените промени во овој инструмент.

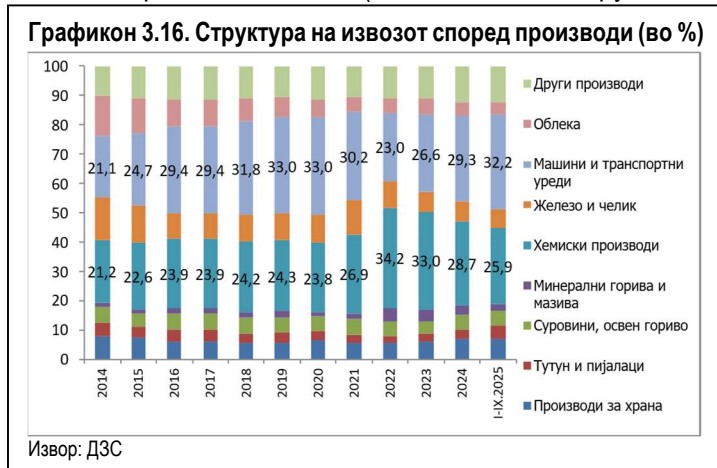
Општо земено, по закрепнувањето од серијата глобални шокови, **забрзување на домашната економија се очекува да продолжи, при истовремено забавување на инфлацијата**, којашто на среден рок се очекува да се сведе околу историскиот просек од 2%. Постепеното стабилизирање на инфлацијата на среден рок би произлегло од закотвените инфлациски очекувања и ограничените притисоци преку каналот на домашната побарувачка и увозните цени. Надворешната позиција останува стабилна, при постепено забавување на дефицитот на тековната сметка во следните три години, очекувани приливи на СДИ и натамошен пристап до пазарите на капитал. Следствено, девизните резерви ќе се задржат во сигурната зона и во следниот период. Се очекува натамошна кредитна поддршка на домашната економија од страна на банките. Глобалните ризици и натаму се присутни и се поврзани пред сè со ефектите од протекционистичките политики и истакнатата неизвесност во однос на идните трговски политики и геополитички тензии. Инфлацијата и инфлациските очекувања, движењата во надворешниот сектор, структурата на увозот и ефектите врз девизниот пазар и девизните резерви, ќе бидат од големо значење за монетарната поставеност и во следниот период. И натаму редовно ќе се следи динамиката и структурата на кредитниот раст, како и

⁹ Извор: НБРСМ. Според пристапот БЕЕР (behavioral equilibrium exchange rate) за оценка на рамнотежниот девизен курс на денарот, кој базира на потесна дефиниција на реален ефективен девизен курс и е конструиран врз основа на петте најголеми трговски партнери на Република Северна Македонија од Европската Унија. Во моделите (поставени со различна спецификација и оценети според различни техники), како независни варијабли се вклучени: диференцијалот во продуктивноста, трговската отвореност, јавната потрошувачка и вкупната нето девизна актива.

¹⁰ Анализите на ММФ исто така потврдуваат дека не постои значајно отстапување на реалниот девизен курс (IMF Staff Report 2023 Article IV Consultation, January 2024, p.62). Според методологијата на ММФ, отстапување од рамнотежното ниво во интервал +/-5% упатуваат дека општо земено екстерната позиција е конзистентна со фундаментите и постои адекватна поставеност на политиките.

движењето на депозитите и каматните распони. Координацијата на монетарната и фискалната политика останува клучна и за следниот период. Народната банка и во следниот период ќе продолжи со внимателно следење на трендовите и потенцијалните ризици од домашното и надворешното окружување, во контекст на поставеноста на монетарната политика.

Проекција на банкарските депозити и кредити¹¹. Во услови на солиден раст на депозитната база и профитабилност на банките, како и поддршка за инвестиции на домашните компании со средствата на државата преку Развојната банка, кредитната активност во првите девет месеци од годината забележа силен раст, којшто се очекува да продолжи и до крајот на годината, но со поумерена динамика (поради ефект од споредбената основа), достигнувајќи стапка од 11,6% на крајот на 2025 година. На среден рок се очекува поумерен раст на кредитите, којшто во просек за периодот 2026 – 2028 година би изнесувал 7,3%, при поумерен раст и на депозитната база и очекуваните ефекти од макропрudentните мерки донесени во последниот квартал оваа година (во насока на заострување на кредитните услови и зајакнување на банкарскиот систем). Кај депозитите, како главен извор на финансирање на банките, по високиот раст во 2024 година, се очекуваат солидни стапки на раст во целиот период на проекции, при поволни услови за штедење, стабилни очекувања и јакнење на довербата, очекуван раст на расположливиот доход на населението, како и преземените мерки од страна на Народната банка за натамошно поттикнување на штедењето во домашна валута. Така, на крајот од 2025 година се очекува годишен раст на депозитите од 9,5%, додека во периодот 2026 – 2028 година е проектиран просечен раст од 7,6%.

Надворешен сектор. Структурните промени во економијата во насока на зајакнување и диверзификација на извозниот сектор овозможува подобрување на салдото на тековната сметка. Имено, дефицитот на тековната сметка во изминатиот десетгодишен период 2015-2024 година во просек изнесува 2,1% од БДП. Позабележителен исклучок во однос на просекот е остварениот дефицит во 2022 година од 6,1% од БДП, којшто се должи на глобалната енергетска криза и проширениот енергетски дефицит, по што следеше остварување на мал суфицит, како одраз на оствареното забавување на енергетските цени. Солидните остварувања во тековната сметка веќе подолг временски период, упатуваат на зајакнати фундаменти на економијата и поголема отпорност на надворешниот сектор во однос на домашни и надворешни шокови. Согласно остварените движења и оценките за последниот квартал на 2025 година, дефицитот на тековната сметка за 2025 година се оценува на 4,2% од БДП, што претставува умерено проширување во споредба со претходната година.

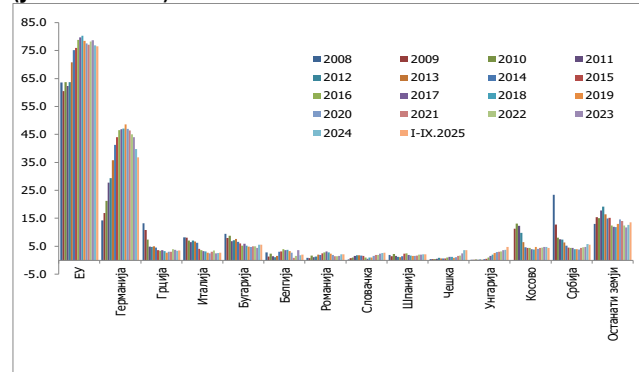
¹¹ Проекциите за надворешниот и монетарниот сектор на Народната банка базираат на Ребалансот на Буџетот за 2024 година од август 2024 година и Фискалната стратегија 2025-2029 година од септември 2024 година.

Вкупниот трговски дефицит¹² во периодот јануари – септември 2025 година се прошири за 7,3%, при годишен раст на извозот од 2% и истовремен раст на увозот од 3,5%. Трговската размена со странство во овој период главно беше под влијание на зголемената неизвесност околу трговските тарифи, што

поттикну предвремено снабдување и зголемена активност во надворешната трговија во првата половина од годината. Зголемувањето на извозот се должи пред сè на извозот на производните капацитети од автомобилската индустрија во странска сопственост (извоз на возила, електрични машини и неоргански хемиски производи), а потоа и на извозот на тутун и храна. На страната на увозот, раст бележат речиси сите главни категории производи, вклучително и металите како сировинска компонента на дел од извозните капацитети во странска сопственост, медицински и фармацевтски производи и возила, а потоа и увозот на храна, железо и челик и опрема и машини. Од друга страна, кај вкупниот увоз на енергија е остварен мал пад, којшто во целост се должи на пад на увезените количини и намалени цени на нафтените деривати, во услови на раст на увозот на останатите енергенти, пред се електричната енергија. Највисок дефицит во размената на стоки во анализираниот период е остварен со Велика Британија, а највисок суфицит е остварен со Германија.

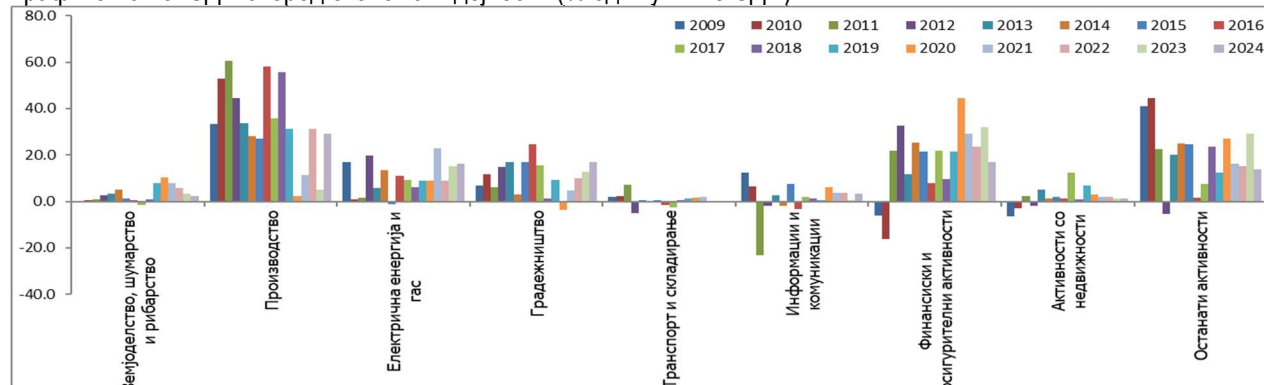
Анализирано структурно, како резултат на новите капацитети со странски капитал во економијата, извозната структура е значително подобрена, во насока на постепено зголемување на учеството на производи со повисока додадена вредност на страна на извозот, главно хемиски производи и машини и транспортни уреди, коешто на крајот на 2024 година достигна 58%. Промените во извозната структура соодветствуваат со странските директни инвестиции во изминатиот период, главно концентрирани во овие дејности. Од друга страна, забележано е намалување на учеството на традиционалните извозни производи - железо и челик и текстилни производи, при што нивното заедничко учество од доминантни 40,1% во 2010 година е сведено на 11,3% на крајот на 2024 година, што ја потврдува поголемата производна дисперзираност и осовременувањето на извозната структура.

Графикон 3.17. Географска дистрибуција на извозот (учества во %)

Извор: ДЗС

Графикон 3.18. СДИ според економски дејности (% од вкупните СДИ)

Извор: НБРСМ

¹² Според надворешнотрговската статистика.

Учеството на извозот на новите компаниите во странска сопственост во вкупниот извоз на стоки и натаму е на релативно високо ниво и во 2024 година изнесува 52,3% (малку пониско од претходната година кога беше остварено историски највисоко ниво од 55,8%). Во првите девет месеци од 2025 година е регистриран мал раст (за 0,8 п.п.) со што учеството на извозот на овие компании во вкупниот извоз тековно изнесува 53,1%. Имајќи предвид дека овие компании увезуваат репроматријали и опрема, нивното учество во вкупниот увоз на стоки исто така се менува по години. Сепак, и понатаму се задржува на значително пониско ниво во однос на извозот - учество во вкупниот увоз од близу 30,3% во првите девет месеци од 2025 година.¹³ На нето основа, новите компании во странска сопственост бележат позитивно салдо во размената со странство, кое во периодот 2011-2013 година во просек изнесуваше 1,5% од БДП, додека во наредниот период се интензивираше, достигнувајќи 5,3% од БДП во 2018 година и 4,6% од БДП во 2019 година. Во услови на пандемија во текот на 2020 и 2021 година и намалена економска активност позитивното салдо на овие компании се сведе на 4,3% и 3,1% од БДП, соодветно, по што следеше одредена стабилизација во 2022 година кога нето извозот на овие компании изнесуваше 4,0% од БДП. Во 2023 година, нето извозот на овие компании достигна 7,1% од БДП што претставува највисоко историско остварување, гледано и како учество во БДП и анализирано во апсолутни износи. По високиот раст во 2023 година, во 2024 година нето-извозот од компаниите во странска сопственост се стабилизираше на пониско ниво од 4,6% од БДП (идентично на просекот од претходните пет години). Во првите девет месеци од 2025 година, остварениот нето-извоз изнесува 3,6% од БДП и е нешто повисок од нето-извозот остварен во истиот период од минатата година. Се оценува дека и натаму постои простор за зајакнување на врските меѓу странските компании и локалните добавувачи, со што дополнително би се зголемиле секундарните ефекти од СДИ во економијата.

Анализата на географската насоченост на македонскиот извоз ја потврдува доминацијата на ЕУ како главна извозна дестинација, каде во периодот јануари-септември 2025 година се извезени околу 76% од македонскиот извоз, што претставува значителен пораст споредено со 2008 година кога околу 64% од македонскиот извоз бил насочен кон ЕУ. Во рамки на ЕУ, во последните години, значителен пораст

оствари учеството на извозот кон Германија (највисоко ниво од 48,6% достигнато во 2019 година).

Позитивни придвижувања во 2024 година, на годишна основа, има кај извозот кон Бугарија, Чешка, Романија и Франција (кај повеќето при пониски почетни учества), додека умерено намалување бележи учеството на извозот кон Германија (главно заради неповолната економска состојба и најавата за американски царини за автомобилската индустрија), Белгија и Грција. Вкупната

размена со ЕУ во периодот јануари - септември 2025 година сочинува близу 60% од вкупната трговска размена на Република Северна Македонија, при што во услови на мал раст кај извозот и умерен пад

Графикон 3.19 Извоз и увоз на новите компании со странски капитал (учество, во %)

Извор: НБРСМ и ДЗС.

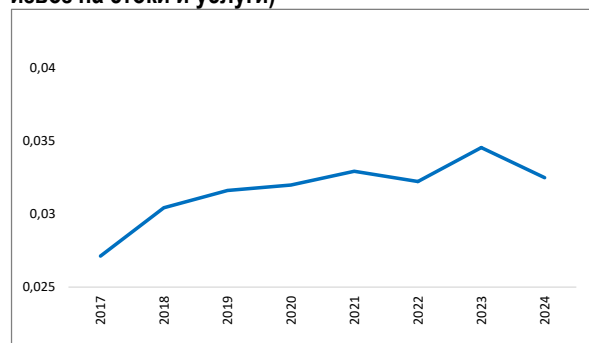
¹³ Извор: НБРСМ. Според надворешнотрговската статистика (царински декларации), кадешто извозот на стоки е претставен на ф.о.б основа, додека увозот на стоки е на ц.и.ф основа.

на увозот на стоки од ЕУ, остварен е суфицит, кој е за 27,7% повисок во однос на истиот период минатата година.

Во периодот јануари – септември 2025 година, реалниот ефективен девизен курс (РЕДК)¹⁴ на денарот дефлациониран со трошоците на животот оствари мала депрецијација од 0,2% на годишна основа, а со исклучување на примарните производи, РЕДК на денарот според истиот ценовен индекс забележа апрецијација од 0,6% споредено со истиот период од минатата година. Ваквите движења кај двата индекса се остварени во услови на умерена апрецијација на номиналниот ефективен девизен курс на денарот во однос на валутите на некои од земјите трговски партнери и поволен сооднос кај релативните цени. Во услови на побавно забрзување на растот на платите во економијата од растот на продуктивноста, во вториот квартал од 2025 година трошоците за труд по единица производ забележаа умерено забавување на годишниот раст, којшто изнесува 6,1% (8,5% во претходниот квартал).

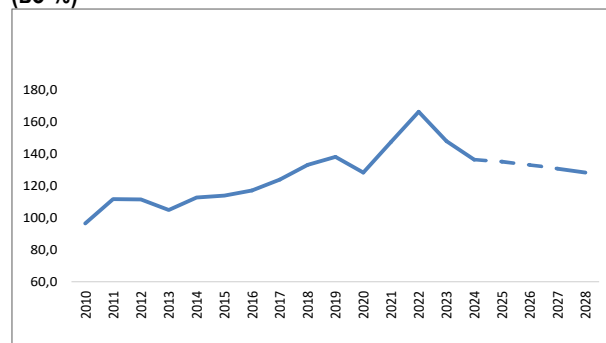
Извозниот пазарен удел на економијата во светскиот извоз, анализирано од 2017 година наваму бележи забележителен пораст, при умерено забавување на растот во годините на пандемијата и продолжената глобална криза, мал пад во 2022 година и повторно забрзување во 2023 година. Во 2024 година, пазарното учество во светскиот извоз повторно забележа умерено намалување, во услови на забавување на извозот на стоки и услуги кон странство и истовремен раст на светскиот извоз на стоки и услуги. Степенот на трговска отвореност на македонската економија е генерално висок, бележејќи изразен растечки тренд во постпандемскиот период 2021 – 2023 година (околу 166% од БДП во 2022 година и 148% од БДП во 2023 година). Во 2024 година учеството на трговската размена во БДП изнесуваше 136% од БДП, во 2025 година се проценува на околу 135% од БДП, а на слични нивоа ќе се одржува и во следните три години.

Графикон 3.20. Извозен пазарен удел (% од светскиот извоз на стоки и услуги)

Извор: ММФ, НБРСМ.

Графикон 3.21 Извоз и увоз на стоки и услуги/БДП (во %)

Извор: ДЗС и проекција на НБРСМ за периодот 2025-2028.

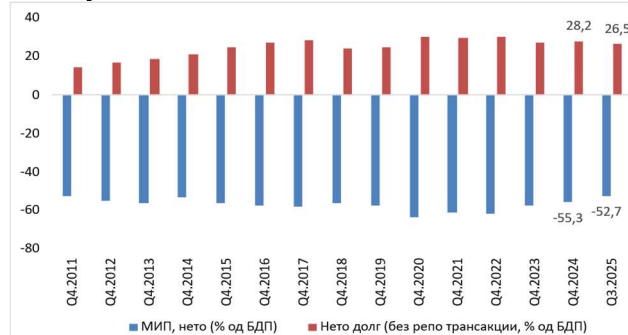
¹⁴ Пресметки на НБРСМ. Во рамки на РЕДК, при пресметката на номиналниот ефективен девизен курс и релативните цени, вклучени се 15 најзначајни трговски партнери на Република Северна Македонија според нивното учество во надворешнотрговската размена во периодот 2010-2012 година и базен период 2015 година.

Меѓународна инвестициска позиција и надворешен долг. На крајот на третиот квартал на 2025 година, негативната нето меѓународна инвестициска позиција (МИП), во номинални големини е проширена за 0,9% споредено со крајот на 2024 година, во услови на повисок раст на меѓународните обврски во однос на растот на меѓународните средства. Проширувањето на негативната МИП главно се должи на намалувањето на позитивната нето позиција на централната банка, при умерено стеснување на негативна нето-позиција државата¹⁵, како и мало стеснување на нето обврските кај банкарскиот сектор и кај останатите сектори во економијата. Во релативни показатели, негативната нето МИП во септември 2025 година изнесува 52,7% од проценетиот БДП и во однос на крајот на 2024 година е стеснета за 2,5 п.п. од БДП.

Со оглед на значителното учество на странските директни инвестиции на страната на обврските кон странство (околу 50% во последните неколку години), коешто е карактеристично за земјите коишто конвергираат, при анализа на надворешната позиција потребно е да се согледаат и други показатели, како што е нето надворешниот долг, којшто ги опфаќа само должничките инструменти, на нето-основа. На крајот на третиот квартал на 2025 година нето надворешниот долг¹⁶ изнесува 26,5% од проценетиот БДП, што претставува намалување во однос на крајот на 2024 година за 1,7 п.п. од БДП, што се должи на намалениот нето долг кај прватниот сектор, во услови на умерен раст кај нето долгот на јавниот сектор.

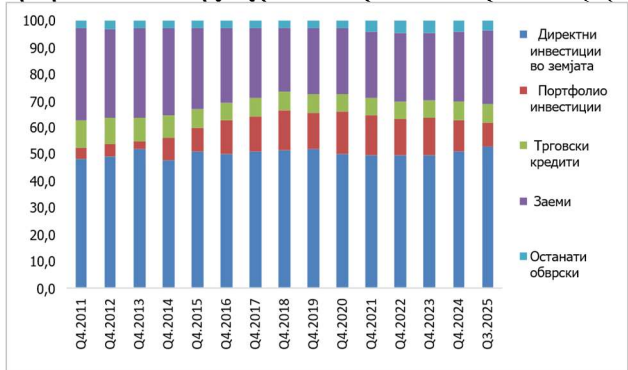
На крајот на третиот квартал од 2025 година, **брuto надворешниот долг** сочинува 72,5% од БДП (без репо-трансакциите на НБРСМ). Споредено со крајот на 2024 година бруто-долгот е намален за 4,2 п.п. од БДП. Ова намалување главно се должи на намалениот долг на јавниот сектор (за 3,6 п.п. од БДП), при истовремено поумерено намалување и на

Графикон 3.22. Нето долг и Меѓународна инвестициска позиција, нето

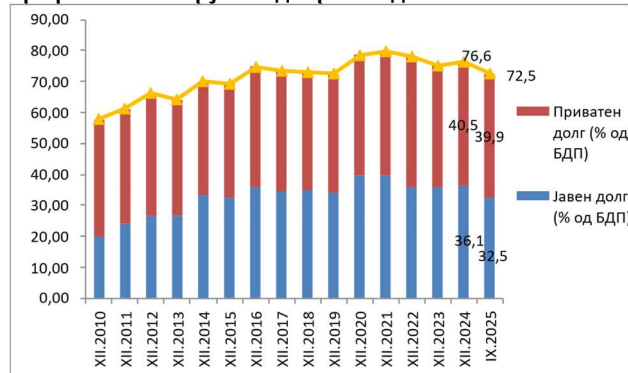
Извор: НБРСМ.

Графикон 3.23. Структура на обврски кон странство (%)

Извор: НБРСМ.

Графикон 3.24. Бруто надворешен долг

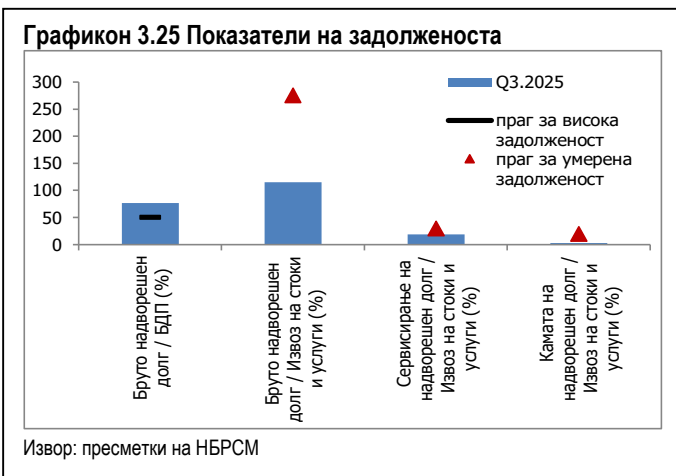
Извор: НБРСМ.

¹⁵ Секторот држава опфаќа: централна влада, локална самоуправа и фондови за социјално осигурување.

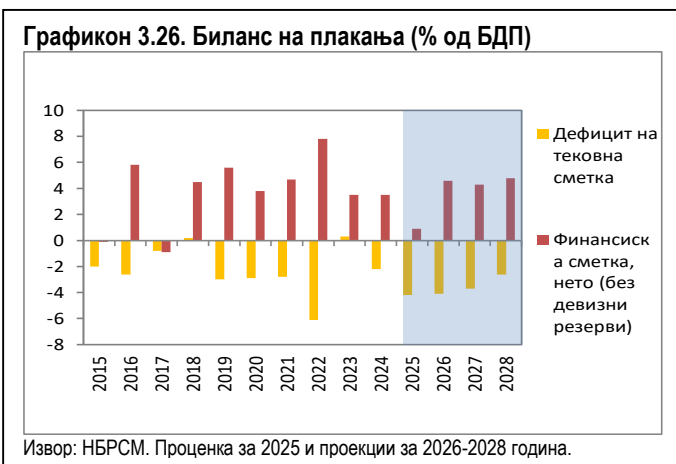
¹⁶ Без обврски на монетарната власт по репо договори.

долгот на приватниот сектор (за 0,5 п.п. од БДП). Во структурата на долгот и натаму доминира долгорочниот долг со учество од околу 75%.

На крајот на третиот квартал на 2025 година покриеноста на краткорочниот долг според преостанато доспевање (без репо) со девизни резерви изнесува 1 што упатува на солидна ликвидност во однос на плаќањата кон странство. Анализата на надворешната задолженост¹⁷ укажува на ниско ниво на задолженост според три показатели (бруто надворешен долг, сервисирање на долгот и отплата на камата, поединечно, во однос на извоз на стоки и услуги), додека единствено според учеството на бруто долгот во БДП задолженоста е висока. Сепак, нивото на бруто надворешниот долг без трговските кредити и меѓукомпанискиот долг (како помалку ризични текови) е пониско и упатува на умерена задолженост.

Проекции на билансот на плаќања¹⁸ Наспроти оценките дека глобалниот раст во 2025 година ќе остане под нивото од пред-пандемскиот период, глобалната економска активност во 2025 година се оценува како релативно отпорна, и покрај продолжените геополитички тензии и зголемената неизвесност поврзана со трговските политики. Со последните оценки, растот на странската ефективна побарувачка¹⁹ за македонската економија се оценува на 0,7% во 2025 година, а во 2026 година се очекува дека ќе забрза на 1,4% (1,5% и 1,7%, соодветно во минатогодишното сценарио). Со тоа, патеката на раст е задржана, а надолните ревизии главно ги одразуваат изгледите за послаб раст на германската економија како наш значаен трговски партнер. За 2027 година се очекува дека растот на странската побарувачка дополнително ќе забрза и ќе изнесува 1,8%.

Дефицитот на тековната сметка за 2025 година се оценува на 4,2% од БДП, што претставува проширување во споредба со претходната година. Проценетиот дефицит за 2025 година е повисок од очекувањата во минатогодишното макроекономско сценарио, прикажано во ланската ПЕР (2,3% од БДП). Последните проекции за надворешниот сектор укажуваат дека во следните три години би дошло

¹⁷ Според пристап на Светската банка, при што во пресметката на показателите се користат тригодишни подвижни просеци на БДП и извозот на стоки и услуги, како именители. Методологијата дефинира и критериуми на задолженост, како референтни вредности за степенот на задолженост.

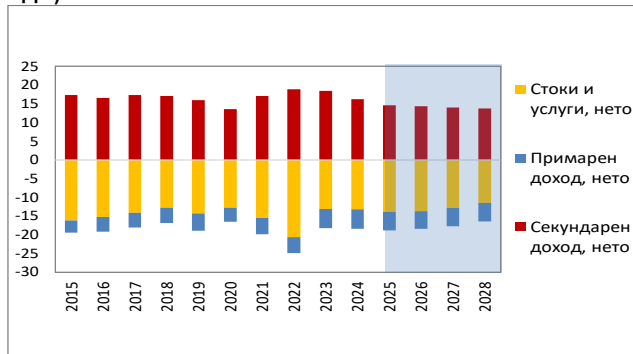
¹⁸ Проекциите за билансот на плаќања и монетарните и кредитните агрегати базираат на податоците на ДЗС за БДП за 2023, 2024 и првите два квартала од 2025 година (квартални и годишни) од кварталното соопштение за БДП на ДЗС објавено на 4.9.2025 година.

¹⁹ Странската ефективна побарувачка е пресметана како пондерирани збир на индексите на бруто домашниот производ на најзначајните партнери на Република Северна Македонија во доменот на извозот. Во пресметката на овој показател се вклучени Германија, Грција, Италија, Холандија, Белгија, Шпанија, Србија, Хрватска, Словенија и Бугарија.

до негово постепено забавување и доближување до повеќегодишниот просек. Потребите за надворешно финансирање се очекува и во следниот тригодишен период да бидат покриени преку задолжување од странство и од директни инвестиции. Се очекува дека финасиските приливи ќе овозможат раст и одржување на адекватно ниво на девизни резерви со покриеност на увозот на стоки и услуги од следната година од над 4 месеци.

Имајќи ги предвид движењата во размената на стоки и услуги во изминатиот период на 2025 година, за оваа година се оценува мало проширување на дефицитот во размената на стоки и услуги на 13,9% од БДП (во 2024 година беше остварен дефицит од 13,2% од БДП). Оваа оценка е заснована на оценетиот помал суфицит кај услугите, под влијание на поинтензивните градежни активности поврзани со патните коридори и на пониските нето-приливи кај патувањата. Од друга страна, се оценува мало намалување на дефицитот во размената на стоки при истовремено стеснување на дефицитот кај не-енергетското и енергетското трговско салдо. Проценетиот дефицит во размената на стоки и услуги во 2025 година е блиску до очекувањата од минатогодишното сценарио (13,7% од БДП). Во следните три години, дефицитот во размената на стоки и услуги се оценува постепено умерено да забавува од 13,7% од БДП во 2026 година до 11,5% од БДП во 2028 година. Ваквата проекција е заснована на очекувањето за постепено закрепнување на странската ефективна побарувачка, при очекувано натамошно постепено стеснување кај енергетскиот и не-енергетскиот трговски дефицит. Суфицитот кај услугите, во следните три години би остварил мало подобрување, во услови на продолжување на проектите во патната инфраструктура.

Графикон 3.27. Компоненти на тековната сметка (% од БДП)

Извор: НБРСМ. Проценка за 2025 и проекции за 2026-2028 година.

Значаен дел од дефицитот во размената на стоки и услуги и натаму ќе биде финансиран од приливите врз основа на секундарниот доход (кој главно го одразува нето откупот на менувачкиот пазар, како основна компонента на приватните трансфери). По повисоките нивоа во пост-пандемскиот период и отпочната нормализацијата на нето приливите од приватните трансфери во 2024 година, во 2025 година нивното ниво продолжи да забавува и се оценува на ниво од 14,6% од БДП (во претходната година 16,2% од БДП). Нивната блага опаѓачка тенденција се очекува да се задржи и во следните три години (до 13,8% од БДП во 2028 година). Дефицитот кај категоријата „примарен доход“ во тековната сметка за 2025 година се проценува на 4,9% од БДП, а на слични нивоа се очекува да се задржи и во следните три години, согласно предвидувањата за солиден доход од капитал на странските инвеститори.

При вака проектирани движења на ставките на тековната сметка, оценетиот дефицит во 2025 година од 4,2% од БДП, главно се должи на понискиот суфицит кај услугите и помалите нето приливи кај секундарниот доход. Во следните три години, дефицитот на тековната сметка постепено би забавувал, до ниво од 2,6% од БДП во 2028 година, при постепено умерено стеснување на дефицитот во трговската размена наспроти очекуваното умерено забавување кај приватните трансфери. Притоа, се очекуваат позитивни ефекти од постепено стабилизирање на глобалните состојби во однос на синџирите на снабдување, како и натамошни позитивни ефекти од компаниите со странски капитал.

Приливите на финансиската сметка главно ќе произлезат од очекуваните СДИ и очекуваното надворешно задолжување на јавниот и приватниот сектор. Во 2025 година, најголем дел од приливите беа остварени врз основа на СДИ и долгорочни заеми на државата од странство. Во услови на глобална неизвесност, трговски војни и воздржаност на инвеститорите, СДИ во 2025 година се проценуваат на ниво од 3% од БДП. Постепеното стабилизирање на глобалната економија се очекува да придонесе за стабилни перцепции кај инвеститорите, при што СДИ во следните три години се очекува да се одржуваат на ниво од околу 4% од БДП. Ваквата проекција е поткрепена со континуирани приливи по оваа основа, натамошната примена на политики за привлекување нови СДИ и реформи во правец на подобрување на деловниот амбиент. Следствено, во периодот 2026 - 2028 година, на финансиската сметка се проценуваат нето приливи од нешто над 4% од БДП, годишно (додека во 2025 година нето приливите се под 1% од БДП, во услови на помали приливи од странство и одлив за отплата на доспеана еврообврзница). Проектираните движења во тековната и финансиската сметка се оценува дека ќе овозможат дополнителна акумулација на девизни резерви во следниот тригодишен период на кумулативна основа и понатамошно одржување на покриеност на над 4 месечен просечен увоз од секоја наредна година.

Финансиски сектор. Задржувањето на стабилноста на финансискиот систем, неговиот натамошен развој и зголемувањето на интермедијацијата остануваат главни приоритети во областа на финансискиот систем. Ова ќе се постигне преку следните преземени и идни активности:

- Во февруари 2025 година, се донесоа измени на Законот за платежни услуги и платни системи („Службен весник на Република С. Македонија“ бр.37/25) со кои се имплементираа претходно нотирани препораки во процесот на интеграцијата на земјата во СЕПА областа. Со овие измени се допрецизираа одредбите од Законот во насока на целосна усогласеност со Директивата за платежни услуги (ПСД 2), а во согласност со препораките на Европската комисија дадени во пред апликативниот процес на пристапување на земјата во СЕПА областа и се изврши натамошно усогласување на националното законодавство со најновите измени на Директивата за платежни услуги (ПСД 2) со кои се предвидени услови кои платежните институции и институциите за електронски пари треба да ги исполнат за да им се овозможи пристап до платните системи.
- Во јули 2025 година се донесоа измени на Законот за платежни услуги и платни системи („Службен весник на Република С. Македонија“ бр.144/25) со кои се изменија одредби кои се од национален карактер, односно се пролонгираше рокот за воспоставување на единствениот регистар на сметки (ЕРС) најдоцна до 1 декември 2026 година и рокот за воспоставување на електронскиот систем за присилна наплата, најдоцна до ноември 2026 година.
- Во текот на 2026 година, планирано е донесување на нов Закон за сметководство со кој националното законодавство ќе се усогласи со законодавството на Европската унија во оваа област, при тоа ќе се доуредат законските барања поврзани со водењето на сметководството кои досега беа дел од Законот за трговските друштва.
- Донесени се измени во Законот за банките и објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.37/25. Измените се во насока на усогласување со Законот за платежни услуги и платни системи, особено во делот на работењето на штедилниците, со што ќе се овозможи проширување на активностите кои ќе може да ги врши штедилница, се зголеми барањето за висината на сопствените средства со кои треба да располагаат штедилниците од 250.000 евра во денарска противвредност, на 1.000.000 евра во денарска противвредност, како и се зајакнаа одредени барања поврзани со корпоративното управување. Имајќи ја во

предвид пазарната позиција на банките и бројот на потрошувачите – корисници на производи и услуги од банките, се наметна потребата за зајакнување на регулаторната рамка за работење на банките, како и зголемување на нивото на заштита на потрошувачите преку обезбедување на правичен и еднаков однос кон секој потрошувач.

- Донесени се измени во Законот за девизното работење и објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.37/25. Измените во Законот за девизното работење се во насока на усогласување со Законот за платежни услуги и платни системи, со цел непречена реализација на тековните и капитални трансакции. Со ова ќе се обезбеди стабилен и ефикасен платен систем во Република Северна Македонија. Истовремено се врши усогласување на одредбите од Законот за девизното работење и со одредби од Законот за царинската управа и Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам со цел да се опфати поголемиот број на инструменти за договарање на доносител и средства за плаќање кои можат да се опфатат со терминот „физички преносливи средства за плаќање“ во однос на терминот „чекови“.
- Во текот на 2026 година планирано е донесување на измени и дополнувања на Законот за Фондот за осигурување на депозити со кои се овозможува усогласување на неговите одредби со Законот за решавање на банки. Целта е да се воспостави јасна правна рамка за управување со Фондот за решавање на банки, да се уреди финансирањето и користењето на неговите средства, како и да се обезбеди поддршка на процесите на решавање банки. Измената на законот обезбедува правна сигурност, ја зголемуваат стабилноста на финансискиот систем и овозможуваат поефикасна заштита на депозитите и јавниот интерес во случаи на финансиска нестабилност.
- За 2026 година планирана е анализа на постојната законска регулатива во областа на осигурувањето со цел, таму каде ќе се утврди потреба, истата да се подобри
- Во 2026 година, предвидено е донесување на Одлука за 25 емисија на обврзници за денационализација, врз основа на која лицата чии решенија се правосилни во периодот од 01.01.2025 до 31.12.2025 година го остваруваат своето право и им се определува надомест во вид на обврзници.
- Во областа на пазарот на капиитал во текот на 2026 година планирано е донесување на измена на постојната законска регулатива (двата нови закони (Закон за финансиски инструменти и Закон за проспект и обврски за транспарентност за издавачите) со цел нејзино подобрување и поефикасна имплементација за засегнатите страни (берзата, депозитарот и боркерските куќи)

Финансиски друштва. Финансиските друштва на финансискиот пазар во Република Северна Македонија работат согласно Законот за финансиските друштва („Службен весник на Република Македонија“ бр.158/10, 53/11, 112/14, 153/15 и 23/16 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.173/22 и 153/23). Согласно Законот, финансиско друштво може да врши една или повеќе од следниве финансиски активности: одобрување кредити, факторинг и издавање гаранции. Заклучно со 27.8.2025 година, на финансискиот пазар во Република Северна Македонија активно работат 26 финансиски друштва, што претставува намалување за едно друштвоа во однос на претходната година. Во сопственичката структура на финансиските друштва најголемо учество од 52,5% има домашниот капитал. Странскиот капитал учествува со 47,5%.

Во структурата на вкупните средства во финансискиот сектор во Република Северна Македонија, финансиските друштва имаат мало учество од околу 1%. На 30.6.2025 година, вкупната актива на финансиските друштва изнесува 11,8 милијарди денари (192 милиони евра) и бележи зголемување од 16,8% во однос на 30.6.2024 година главно како резултат на зголемувањето на финансиските пласмани.

Бројот на новосклучени договори во првата половина од 2025 година (од кои 99,8% се одобрени кредити) изнесува 228.870 што претставува зголемување од 6,9% во однос на првата половина од 2024 година. Вредноста на склучените договори, во овој период, изнесува 8,2 милијарди денари (133 милиони евра) или зголемување од 2,4 % споредено со првата половина од 2024 година.

Во првите шест месеци од 2025 година, финансиските друштва остварија добивка од 1,1 милијарда денари (прва половина од 2024 година: добивка од 980 милиони денари).

Даватели на финансиски лизинг. Давателите на финансиски лизинг (друштва за лизинг) на финансискиот пазар во Република Северна Македонија работат во согласност со Законот за лизинг („Службен весник на Република Македонија“ бр.04/02, 49/03, 13/06, 88/08, 35/11, 51/11, 148/13, 145/15, 23/16 и 37/16 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.173/22).

На 30.6.2025 година на пазарот на финансиски лизинг активно работат 7 друштва за лизинг. Во сопственичката структура на лизинг-секторот доминантно учество има домашниот капитал со 51,8% , додека странскиот капитал учествува со 48,2%.

Во структурата на вкупните средства во финансискиот сектор во Република Северна Македонија, друштвата за лизинг имаат мало учество од околу 1%. На 30.6.2025 година, средствата на лизинг-секторот изнесуваа 14,5 милијарди денари (236 милиони евра) или зголемување за 11,6% во однос на истиот период од претходната година. Притоа, двете најголеми друштва за лизинг учествуваат со 77% во вкупната актива.

Бројот на новосклучени договори во првата половина од 2025 година изнесува 1.676 или зголемување од 17% во однос на истиот период од претходната година. Вредноста на склучените договори, во овој период, изнесува 3,6 милијарди денари (59 милиони евра) или зголемување за 16,3%. Правните лица ја задржаа главната позиција во структурата на новосклучените договори (75,2%). Гледано по предмет на лизинг, најголемиот дел од новосклучените договори се договори за патнички возила (82,1%).

Во првата половина од 2025 година друштвата за лизинг остварија добивка од 96,4 милиони денари (прва половина од 2024 година: добивка од 78,8 милиони денари).

3.3 Алтернативни сценарија и ризици

Алтернативни сценарија. Во продолжение ќе бидат образложени две алтернативни сценарија, коишто се поврзани со дел од подолу наведените ризици.

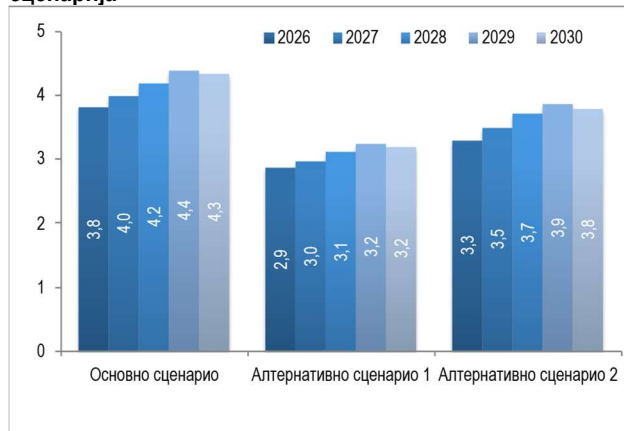
Во првото алтернативно макроекономско сценарио се претпоставува материјализација на надолните ризици поврзани со геополитичките тензии, односно конфликтите во Украина и на Блискиот Исток, економската активност кај главните трговски партнери, но и со домашните ризици, како евентуалното одлагање на реализацијата на големите инфраструктурни проекти. Ваквото сценарио имплицира понизок раст на извозната активност и на индустриското производство, посебно на дејностите што се силно интегрирани во глобалните синџири на снабдување и се тесно поврзани со меѓународните трговски текови. Оттука, проектираниот реален раст на извозот на годишно ниво е понизок за 1,3 п.п. во просек споредено со основното сценарио, односно за периодот 2026-2030 година проектиран е просечен годишен раст од 4,1%.

Ова сценарио претпоставува неповолни ефекти и врз приливот на капитал во земјата во форма на директни инвестиции, што имплицира и побавен раст на бруто-инвестициите на среден рок, како последица на понискиот раст на инвестициите во градежни работи, машини и опрема, како и намален раст на увозот на капитални добра. Како резултат на ова, проекцијата за реален раст на бруто-инвестициите на годишно ниво изнесува 5,4% во просек во периодот на предвидување, наспроти проектираниот раст од 7,2% согласно основното сценарио. Понискиот раст на инвестициите главно се должи на побавниот раст на приватните инвестиции, а во помала мера и на растот на јавните инвестиции.

Последици се очекуваат и врз потрошувачката, како приватната, така и јавната. Проектираниот реален раст на јавната потрошувачка изнесува 0,8%, а реалниот раст на приватната потрошувачка е за 0,6 п.п. понизок во однос на основното сценарио и изнесува во просек 2,1% годишно во периодот на предвидување. Понискиот раст на извозот и на домашната побарувачка имплицираат побавен раст на увозот, кој во анализираниот период е предвидено да се зголеми на годишно ниво за 3,5% во просек, наспроти проектираниот раст од 4,7% согласно основното сценарио. Ваквите поместувања кај компонентите на БДП имплицираат просечен годишен економски раст од 3,1% во периодот 2026 - 2030 година (Графикон 3.28).

Второто алтернативно макроекономско сценарио е поврзано со ризикот од послаб придонес на домашната побарувачка врз економскиот раст, во услови на понизок степен на реализација на инфраструктурните проекти и капиталните расходи и послаби ефекти од поддршката на инвестициската активност на претпријатијата. Во вакви услови, проектираниот реален раст на бруто-инвестициите изнесува во просек 5,4% годишно во периодот на предвидување, што е за 1,8 п.п. пониско во однос на проекцијата согласно основното сценарио, при што е проценето дека поголемиот дел од овој импакт е последица на јавните инвестиции. Воедно, послабиот раст на инвестициите имплицира понизок реален раст на увозот, кој согласно ова сценарио изнесува во просек 4,5%

Графикон 3.28. Економски раст, основно и алтернативни сценарија

Извор: Проекции на МФ

годишно во периодот на предвидување, наспроти проектираниот раст од 4,7% согласно основното сценарио. Ефектите врз извозот во овој период се очекува да бидат нешто помали, со што нето-извозот би имал неутрален придонес врз економскиот раст во периодот 2026 - 2030 година. Оттука, согласно ова сценарио, проектираниот раст на економската активност во периодот 2026 -2030 година изнесува во просек 3,6% годишно, односно за 0,5 п.п. помалку во споредба со основното сценарио (Графикон 3.28).

Во однос на стапката на инфлација, побавниот раст на економската активност согласно двете алтернативни сценарија имплицира дека инфлациските притисоци од страна на побарувачката се помали споредено со основното сценарио.

Ефектите на алтернативните сценарија врз буџетскиот дефицит се презентирани во точка 4.7. Анализа на сензитивноста.

Ризици. Основното макроекономско сценарио е придружено со ризици, коишто се оценуваат како надолни во однос на проектираниот економски раст. Конфликтите во Украина и на Блискиот Исток и понатаму продолжуваат и покрај заложбите за прекин на воените дејствија, што предизвикува понатамошна неизвесност. Неодамнешните царини воведени од САД предизвикуваат значителна загриженост за разгорување на трговската војна која силно ќе го погоди протокот на стоки, капитал и луѓе со неповолни ефекти врз синџирите на снабдување и надворешното окружување. Иако директните ефекти од воведените царини за македонската економија се ограничени, непосредните ефекти може да бидат значителни со оглед на тоа што со нив се опфатени и земјите од ЕУ кон кои е насочен околу 77% од вкупниот извоз на земјата. Нарушената доверба на меѓународно ниво може да ги забави одлуките на компаниите за реализација на планираните инвестиции. Во однос на домашните фактори, забавената реализација на капиталните инвестиции и предвидените реформи може да го одложат очекуваното динамизирање на економската активност. Ризиците за проекцијата на инфлацијата се поврзани со движењата на цените на примарните производи, односно раст на истите поради геополитичките фактори и нарушувања во синџирот на снабдување.

Главните ризици од надворешното окружување се поврзани со ефектите од протекционистичките политики и изразената неизвесност во однос на идните трговски политики. Имено, дополнителната ескалација на протекционистички мерки, вклучително и нетарифни бариери, може да го потисне инвестирањето, да ги наруши синџирите на снабдување и да го забави растот на продуктивноста. Дополнително, фискалните ранливости и финансиските пазарни слабости во комбинација со растечките трошоци за задолжување може да доведат до зголемени ризици од рефинансирање на државниот долг. Од друга страна, евентуалното намалување на неизвесноста околу трговските политики, како и побрзиот раст на продуктивноста поттикнат од развојот на вештачката интелигенција, би можеле да влијаат позитивно врз растот.

Во однос на домашното окружување, динамиката на остварување на инфраструктурните проекти и натаму останува клучен фактор за растот на краток и среден рок. Дополнително, напредокот во пристапувањето кон ЕУ, како и Планот на ЕУ за раст на Западниот Балкан и натаму се оценуваат како фактори со потенцијално позитивно влијание на среден рок. Пристапувањето во Единствената област за плаќање со евра (СЕПА) во текот на 2025 година ја поддржува пазарната интеграција на земјата преку отстранување на бариерите за финансиските текови со земјите членки на ЕУ. Пристапувањето во СЕПА овозможува поевтин, побрз и поефикасен платен систем што во крајна линија треба да придонесе за поголема конкурентност на домашниот корпоративен сектор.

Значаен ризик во однос на прикажаното сценарио за извозот во наредниот период претставува неизвесноста околу динамиката на закрепнување на земјите – најзначајни трговски партнери (особено

Германија, каде се извезува околу 40% од македонскиот извоз). Евентуално послабата надворешна побарувачка може да има неповолни ефекти врз присуството на домашните извозници на странските пазари. Послабите глобални изгледи за раст и евентуалната нестабилност на финансиските пазари можат да доведат до поголема аверзија кон ризик на инвеститорите и следствено ризици од помали капитални приливи на недолжничко финансирање или евентуални капитални одливи со цел финансирање на матичните компании. Дополнително, и движењето на светските цени на примарните производи е придружено со зголемена неизвесност, со можни ефекти како врз домашната инфлација, така и врз извозните цени. Намалените цени на енергијата, заедно со поефикасното и поекономично користење на енергенсите и зголеменото домашно производство во следниот период, се очекува да придонесат за постепено стеснување на енергетскиот дефицит. Натамошната диверзификација на извозот и подобрувањето на извозните перформанси е во прилог на јакнење на флексибилноста на економијата во однос на надворешните шокови.

По високите нивоа во постпандемскиот период, отпочнатата нормализација на нето приливите врз основа на секундарен доход (во нивни рамки на нето откупената ефективна на менувачкиот пазар) се очекува со умерена динамика да продолжи и во следните три години. По глобалната неизвесност условена од трговските војни и воздржаноста на инвеститорите, нето приливите врз основа на СДИ од следната година се очекува умерено да се зголемат до просечни умерени нивоа, при што земен е предвид континуитетот на овие приливи, како и продолжување на политиките за привлекување на СДИ.

Надворешните ризиците за проекцијата на инфлацијата се присутни и се поврзани со цените на примарните производи, коишто се под влијание на трговските тензии во светот, нестабилниот геополитички контекст и климатските фактори. Во делот на домашните фактори, ризиците произлегуваат од евентуалните промени во цената на струјата на регулираниот пазар во наредниот период, како и од растот на платите и пензиите, односно од политиките коишто влијаат врз домашната побарувачка.

Наведените ризици во однос на прикажаното макроекономско сценарио упатуваат на потреба од постојано следење на евентуалните промени во надворешните и домашните економски услови во наредниот период и навремено преземање на адекватни мерки од страна на носителите на политиките.

4. Фискална рамка

4.1 Фискална стратегија и среднорочни цели

Системот за управување со јавни финансии во Република Северна Македонија е регулиран со Законот за буџети. Согласно Законот за буџети, Фискалната стратегија ги содржи среднорочните насоки и цели на фискалната политика, основните макроекономски проекции, износите за главните категории проценети приходи и расходи, како и проекциите за буџетскиот дефицит и долгот. Фискалната политика во периодот 2026-2030 година ќе биде насочена кон подобрување на макроекономска стабилност и поддршка на економската активност преку постепена фискална консолидација и подобрување на управувањето на јавните финансии, со цел постигнување на умерено ниво на задолженост.

Клучни елементи на фискалната стратегија ќе претставуваат дисциплинирана фискална политика, намалување на сива економија и поголема наплата на средства за државниот буџет, и фискална консолидација.

Покрај определбата за фискална консолидација и буџетски заштеди, ќе продолжи поддршката на економијата со инвестиции во инфраструктурни проекти, редизајнирање на структурата на јавните финансии преку одржување на високо ниво на капитални расходи и зајакнување на транспарентноста и отчетноста.

Спроведувањето на дисциплинираната фискална политика има клучна улога во намалувањето на несуштинските расходи, со цел јавните средства да се користат поефикасно и поцелисходно. Притоа, капиталните расходи ќе имаат просечно учество од 5% во БДП, што ќе придонесе за економски раст.

Со цел обезбедување фискална одржливост на среден рок, фискалните проекции вклучуваат рамка за постигнување на нумеричките фискални правила.

Се предвидува намалување на буџетскиот дефицит како процентуално учество во БДП од 3,5% во 2026 година, на 3% во 2027 година, 3% во 2028 година, 2,8% во 2029 година и 2,8% во 2030 година, со што се предвидува етапна фискална консолидација на среден рок.

Во периодот 2026–2030 година, даночната политика ќе биде насочена кон поттикнување економски раст и зголемување на благосостојбата на граѓаните. Целта е да се обезбеди ефикасен, транспарентен и современ даночен систем кој ќе се темели на напредни дигитални технологии и иновации во оданочувањето, со цел постигнување забрзан, инклузивен и одржлив економски раст.

Во таа насока, преку намалување на сивата економија, зголемување на наплатата на приходите во државниот буџет и дигитализација на даночните процедури, ќе се воспостави ефикасен систем во кој секој ќе ги исполнува своите даночни обврски правично и во согласност со начелото на еднаквост. Ова ќе овозможи задржување на ниските даночни стапки, а во исто време и поголем износ на средства за капитални инвестиции, даночни ослободувања, субвенции и стимулации за работењето на домашниот приватен сектор и граѓаните.

Преземените надлежности во повеќе области од страна на општините го зголемија административниот и фискален капацитет и ги зајакнаа капацитетите за управување со поголем обем на финансиски средства. Со успешно администрирање и наплата на сопствените приходи, продолжува процесот на пораст на сопствените приходи на општините и зајакнување на капацитетот за менаџирање со средствата, подобро извршување на пренесените надлежности и управувањето со финансиските средства и другите ресурси.

Со цел унапредување на фискалната децентрализација, во наредниот период се планирани повеќе активности и мерки за:

- Подобрување на фискалниот капацитет и зголемување на приходите на општините,
- Зголемување на фискалната дисциплина и
- Зголемување на транспарентноста и отчетноста во работата на општините.

Крајната цел на овој процес е постигнување повисок квалитет на јавните услуги, повисок степен на економски развој и подобрување на животниот стандард.

Политиката на управување со јавен долг ќе биде насочена кон обезбедување на неопходните средства за финансирање на буџетскиот дефицит, за отплата на долговите што достасуваат како резултат на задолжувањата од претходните години и за проектно финансирање, без притоа да се предизвика неоправдано зголемување на долгот до ниво кое може да ја загрози стабилноста на економијата и економскиот раст на државата.

Табела 4.1. Буџет на општа влада

	милиони денари										% од БДП									
	2022	2023	2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030		
Централен буџет																				
Приходи	124.185	142.731	146.411	184.141	180.016	200.711	219.786	240.947	263.656	15,2	15,8	15,2	18,0	16,2	17,0	17,5	17,9	18,4		
Расходи	157.700	181.848	190.207	222.806	217.939	235.202	256.670	277.721	302.255	19,3	20,1	19,7	21,8	19,7	19,9	20,4	20,7	21,1		
Буџетско салдо	-33.515	-39.117	-43.796	-38.665	-37.923	-34.491	-36.884	-36.774	-38.599	-4,1	-4,3	-4,5	-3,8	-3,4	-2,9	-2,9	-2,7	-2,7		
Буџетски фондови																				
Приходи	94.795	104.051	126.180	132.917	149.369	155.344	159.907	164.602	169.449	11,6	11,5	13,1	13,0	13,5	13,2	12,7	12,3	11,8		
Расходи	96.044	106.371	124.346	135.651	150.686	156.615	161.091	165.690	170.509	11,8	11,8	12,9	13,3	13,6	13,3	12,8	12,3	11,9		
Буџетско салдо	-1.249	-2.320	1.835	-2.735	-1.317	-1.271	-1.184	-1.088	-1.060	-0,2	-0,3	0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1		
Буџет на РСМ (Централен буџет и фондови)																				
Приходи	218.980	246.782	272.591	317.058	329.385	356.055	379.693	405.549	433.105	26,8	27,3	28,3	31,0	29,7	30,2	30,2	30,2	30,2		
Расходи	253.744	288.219	314.553	358.457	368.625	391.817	417.761	443.411	472.764	31,1	31,9	32,6	35,1	33,3	33,2	33,2	33,0	33,0		
Буџетско салдо	-34.764	-41.437	-41.962	-41.400	-39.240	-35.762	-38.068	-37.862	-39.659	-4,3	-4,6	-4,4	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8		
Буџет на локална власт																				
Приходи	38.716	47.375	50.165	66.292	66.618	68.995	71.777	74.565	77.459	4,7	5,2	5,2	6,5	6,0	5,8	5,7	5,5	5,4		
Расходи	38.911	44.309	48.884	65.752	66.618	68.995	71.777	74.565	77.459	4,8	4,9	5,1	6,4	6,0	5,8	5,7	5,5	5,4		
Буџетско салдо	-195	3.066	1.281	540	0	0	0	0	0	0,0	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Буџет на општа влада (Консолидиран Буџет на РСМ и Буџет на општини)																				
Приходи	257.696	294.157	322.757	383.350	396.003	425.050	451.470	480.114	510.563	31,6	32,6	33,5	37,5	35,7	36,0	35,9	35,7	35,6		
Расходи	292.654	332.528	363.436	424.209	435.242	460.811	489.537	517.975	550.222	35,9	36,8	37,7	41,5	39,3	39,1	38,9	38,6	38,4		
Буџетско салдо	-34.958	-38.371	-40.679	-40.858	-39.239	-35.761	-38.067	-37.861	-39.659	-4,3	-4,2	-4,2	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8		

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

4.2 Извршување на Буџетот во 2025 година

Реализацијата на приходите и приливите на Буџетот на Република Северна Македонија е во рамките на очекувањата за овој период од годината, а плаќањата на расходите се реализираат редовно и навремено. Во периодот јануари - октомври 2025 година, вкупните приходи се реализирани во износ од 274.447 милиони денари (75,7% во однос на планираните со Реалокацијата за 2025 година), односно повисоки за околу 4,3% во однос на наплатените приходи во анализираниот период претходната година. Од овој износ, 157.162 милиони денари се даночни приходи кои бележат пораст од 3,3% во однос на минатата година. Приходите од ДДВ се наплатени во износ од 71.462 милиони денари и се повисоки за 2,3% во споредба со истиот период од 2024 година. Тие доминираат во структурата на даночните приходи со 45,5%. Повисоки приходи споредено со анализираниот период

минатата година се остварени и од данокот на добивка за 4,3%, данокот од личен доход за 2,3%, акцизите за 4,5% и увозните давачки за 10,6%.

Приходите од социјални придонеси во овој период од годината се остварија во износ од 93.760 милиони денари. Тоа е за 2,4% повеќе од соодветниот период од 2024 година. По основ на пензиско осигурување реализирани се 63.391 милиони денари, а по основ на здравствено осигурување 26.482 милиони денари.

Во периодот јануари - октомври 2025 година, неданочните приходи изнесуваат 16.519 милиони денари, кои во однос на истиот период од 2024 година се повисоки за 7,8%. Капиталните приходи изнесуваат 2.160 милиони денари, остварени од продажба на градежно земјиште и општествени станови и дивиденди. Буџетските корисници реализираа 4.846 милиони денари по основ на донации од меѓународна мултилатерална и билатерална соработка.

Расходите на Буџетот на Република Македонија во периодот јануари - октомври 2025 година се реализираа во износ од 300.979 милиони денари (74,6% во однос на планираните со Реалокацијата за 2025 година), односно 1,4% повеќе во однос на истиот период од минатата година.

Табела 4.2. Реализација на Буџетот заклучно со октомври 2025 година (во милиони денари)

	Реалокација 2025	Реализација јануари- октомври 2025
Вкупни приходи	364.877	274.447
Даночни приходи и придонеси	319.196	250.922
Даночни приходи	202.100	157.162
Придонеси	117.096	93.760
Неданочни приходи	31.108	16.519
Капитални приходи	2.830	2.160
Донации	11.743	4.846
Вкупни расходи	406.227	300.979
Тековни расходи	362.172	279.413
Плати и надоместоци	49.175	39.432
Стоки и услуги	27.599	18.147
Трансфери	265.441	204.193
Камати	19.957	17.641
Капитални расходи	44.056	21.566
Дефицит	-41.350	-26.532
Финансирање на дефицит	41.350	26.532
Приливи	123.086	106.435
Домашни извори	59.664	42.560
Странски извори	40.361	36.197
Депозити	23.061	27.678
Одливи	81.736	79.903
Отплата по дом. задолж.	17.008	14.612
Отплата по стр. задолж.	49.153	47.996
Одливи по гаранции	200	5.556
Други одливи по дадени заеми кон институции	15.375	11.739

Извор: Министерство за финансии

Во овие рамки, тековните расходи изнесуваа 279.413 милиони денари или за 0,6% повеќе во однос на истиот период од 2024 година. Во овој период беа исплатени 39.432 милиони денари за плати и надоместоци за вработените во институциите кои се буџетски корисници, додека расходите за стоки и услуги се реализираа во износ од 18.147 милиони денари.

Најголемо учество во структурата на тековните расходи имаат трансферите, за кои во овој период беа исплатени 204.193 милиони денари. Редовно се сервисираа обврските на државата по основ на исполнување на правата за загарантирана социјална заштита на населението (парични надоместоци за ранливите категории граѓани, како и надоместоци по основ на детски и родителски додаток) и за таа намена беа реализирани 12.343 милиони денари. За редовна исплата на пензиите беа наменети 88.884 милиони денари, за финансирање на здравствените услуги и надоместоците 41.143 милиони денари, додека за исплата на паричен надоместок во случај на невработеност беа наменети 1.589 милиони денари преку Агенцијата за вработување. Од Буџетот на Република Северна Македонија кон општините беа трансферирани 23.702 милиони денари како блок дотации за финансирање на пренесените надлежности, како и наменски дотации за финансирање на материјалните трошоци во локалните јавни установи. Исто така, беа трансферирани и 3.977 милиони денари од приходот остварен од данок на додадена вредност. Заклучно со октомври исплатени се и најголем дел од субвенциите во областа на земјоделството, односно околу 80% од планираните за цела година.

Реализацијата на капиталните расходи во периодот јануари - октомври 2025 година изнесува 21.566 милион денари или за 12,7% повисоко во однос на истиот период од 2024 година.

Во периодот јануари - октомври 2025 година, остварениот дефицит на Буџетот на РСМ изнесува 26.532 милиони денари или 2,6% од проектираниот БДП за 2025 година.

4.3 Буџетски план за 2026 година

Фискалната консолидација предвидена со Буџетот за 2026 година, претставува една од приоритетните цели на економската и фискалната политика за 2026 година, односно преку кредибилен и постепен пат на фискалната дисциплина и одговорност би се постигнало остварување на стратешките приоритети и долгорочниот потенцијал за раст.

Преку овој процес нивото на буџетскиот дефицит и нивото на јавниот долг би се стремел да биде усогласен со фискални критериуми и целите на Европската Унија. Дополнително, на национално ниво би се обезбедила континуирана поддршка за економскиот раст и подобрување на животниот стандард на граѓаните.

Фискалните проекции за 2026 година се дизајнирани и конзистентни со донесената Фискалната стратегија 2026-2030, односно останува проектираното ниво на буџетскиот дефицит од 3,5% од БДП. Проекциите за 2026 година се базирани на буџетските барања од буџетските корисници, а раководејќи се од принципите на реалност, економичност и ефективност во планирањето. Притоа, земени се во предвид неопходните расходи со кои се овозможува нормално функционирање на институциите, како и редовно сервисирање и исполнување на обврските на државата. Буџетот за 2026 година е планиран да биде консолидиран и реален, и обезбедува одговорно управување со јавните финансии и одржливо ниво на буџетски дефицит и јавен долг.

Притоа во текот на 2026 година планирано е:

- строга контрола на преземањето на нови обврски и почитување на буџетските принципи на економичност и ефикасност,

- нови вработувања во согласност со буџетските можности,
- подобра наплата на сопствените приходи од страна на буџетските корисници,
- рационално користење на јавните средства,
- реално планирање и навремена реализација на капиталните расходи,
- редизајнирање на системот на субвенции и социјални трансфери со построги критериуми,
- засилена фискална дисциплина и транспарентност, како и
- дигитализација на процесите за поефикасни и поквалитетни јавни услуги.

Имајќи ги во предвид претпоставките, вкупните приходи на Буџетот на Република Северна Македонија за 2026 година се планирани на ниво од 374,9 милијарди денари, расходите се планирани на ниво од 414,2 милијарди денари, додека буџетски дефицит е проектиран во апсолутен износ од 39,2 милијарди денари или на ниво од 3,5% од проектираниот БДП.

Отстапувањето од 0,5 п.п. од воспоставеното фискално правило за буџетски дефицит се должи на потребата за обезбедување на финансиски средства за исполнување на обврските од членството во НАТО алијансата за капитални вложувања во одбраната, модернизацијата на сообраќајната инфраструктура и локалните инфраструктурни проекти.

Владата на Република Северна Македонија ќе постигне постепено усогласување со фискалните правила во рамки на Фискалната Стратегија 2026-2030 преку реализација на мерки на приходната и расходната страна, вклучително:

- подобрена наплата на буџетските приходи преку формализација на неформална економија, дигитализација на процесите преку воведување на е-фактура и други реформски проекти,
- консолидација и рационализација на буџетските расходи, преку јасно дефинирани критериуми и зајакнат мониторинг на трошењето на јавните средства,
- подобрена ефикасноста и ефективноста на јавните расходи, преку индикатори за мерење на успешност на политиките во буџетот,
- стратешко планирање на инвестициите за постигнување на реално планирање на капиталните расходи и навремено реализирање на проектите.

Табела 4.3 Буџет на Република Северна Македонија (милиони денари)

Буџет на Република Северна Македонија за 2026 година								
	2021	2022	2023	2024	2025	Буџет 2026	разлика Буџет 2026- 2025	Б2026 / 2025 (%)
ВКУПНИ ПРИХОДИ	218.021	243.085	277.128	305.553	362.377	374.935	12.558	3,5
Даночни приходи и придонеси	196.317	220.186	250.355	283.557	319.196	335.971	16.775	5,3
Даночни приходи	125.690	142.567	157.733	177.889	202.100	214.149	12.049	6,0
Данок на личен доход	20.552	23.852	27.257	31.852	35.676	38.797	3.121	8,7
Данок на добивка	10.871	15.776	16.927	20.185	23.287	26.572	3.285	14,1
ДДВ	58.194	64.764	70.036	81.465	86.692	92.506	5.814	6,7
Акцизи	25.548	25.483	26.818	28.705	35.388	35.838	450	1,3
Царини	8.480	9.973	11.244	12.917	16.255	16.597	342	2,1
Други даноци	641	670	3.616	957	1.309	1.019	-290	-22,2
Даночни приходи на сопствени сметки	1.404	2.049	1.835	1.808	3.493	2.820	-673	-19,3
Придонеси	70.627	77.619	92.622	105.668	117.096	121.822	4.726	4,0
Придонес за пензиско осигурување	47.819	52.509	62.610	71.436	81.072	85.807	4.735	5,8
Придонеси за вработување	2.918	3.214	3.842	4.383	4.414	3.141	-1.273	-28,8
Придонес за здравствено осигурување	19.890	21.896	26.170	29.849	31.610	32.874	1.264	4,0
Неданочни приходи	13.882	17.189	16.866	16.920	30.608	29.060	-1.548	-5,1
Капитални приходи	1.928	2.273	2.071	1.851	2.830	2.510	-320	-11,3
Донации	5.894	3.437	7.836	3.225	9.743	7.394	-2.349	-24,1
ВКУПНИ РАСХОДИ	256.906	278.596	318.538	347.454	403.727	414.174	10.447	2,6
Тековни расходи	233.498	249.959	275.014	318.756	356.377	374.062	17.685	5,0
Плати и надоместоци	31.010	32.159	36.877	43.889	49.189	52.628	3.439	7,0
Стоки и услуги	20.110	21.001	21.117	22.923	28.025	28.187	162	0,6
Трансфери до ЕЛС	21.218	23.365	27.459	30.781	33.516	36.007	2.491	7,4
ДДВ дотација	2.238	2.910	3.562	4.202	4.888	5.202	314	6,4
блок дотации	18.980	20.455	23.897	26.579	28.628	30.805	2.177	7,6
Субвенции и трансфери	30.635	32.536	27.754	33.324	31.734	29.696	-2.038	-6,4
Социјални трансфери	121.439	131.758	148.866	170.027	193.296	206.268	12.972	6,7
Пензии	62.289	67.567	77.967	90.646	106.515	116.820	10.305	9,7
Транзициски трошоци	9.233	10.827	12.172	14.218	16.000	19.600	3.600	22,5
Надоместоци за невработени	1.388	1.282	1.191	1.207	1.384	1.500	116	8,4
Активни мерки за вработување	1.365	1.420	1.462	1.704	2.622	2.520	-102	-3,9
Социјални надоместоци	12.120	12.505	13.653	14.503	14.259	12.015	-2.244	-15,7
Здраствена заштита	35.044	38.157	42.421	47.749	52.516	53.813	1.297	2,5
Каматни плаќања	9.086	9.140	12.941	17.812	20.617	21.277	660	3,2
Капитални расходи	23.408	28.637	43.524	28.698	47.351	40.113	-7.239	-15,3
БУЏЕТСКО САЛДО	-38.885	-35.511	-41.410	-41.901	-41.350	-39.239	2.112	-5,1
ФИНАНСИРАЊЕ	38.885	35.511	41.410	41.901	41.350	39.239		
Прилив	81.480	46.869	84.998	80.828	125.586	116.649		
Одлив	42.595	11.358	43.588	38.927	84.236	77.410		
МЕМОРАНДУМ								
Нето домашно задолжување	17.566	10.016	29.957	38.188	42.646	15.668		
Нето домашно задолжување (континуирани ДХВ)	18.444	7.012	33.263	37.400	43.049	24.600		
Нето странско задолжување	24.786	19.108	25.741	24.854	-9.730	30.080		
Примарно буџетско салдо	-29.799	-26.371	-28.469	-24.089	-20.733	-17.962		
Примарно буџетско салдо, % од БДП	-4,1	-3,2	-3,2	-2,5	-2,0	-1,6		
Буџетско салдо, % од БДП	-5,3	-4,4	-4,6	-4,4	-4,0	-3,5		

Извор: Министерство за финансии

Буџетските приходи во 2026 година се планирани на остварувањата од тековната 2025 година, очекуваните макроекономски показатели, историските податоци за приходите и усвоените мерки за подобрување на ефикасноста во јавните приходи.

Целта на даночната политика е насочена кон намалување на даночната евазија, формализација на неформалната економија и дигитализација на даночните процеси, со што ќе се овозможи создавање на праведен и транспарентен даночен систем. Притоа, институциите ќе ги зајакнат своите капацитети и ќе воведат нови технологии за поефикасна и автоматизирана наплата на даноците.

Дигитализацијата на даночните процедури е една од главните цели во процесот на даночна реформа, а со воведувањето на е-фактура би се спроведувала даночната контрола на подобар и поефикасен начин.

Понатамошната модернизација и дигитализација на Царинската управа подразбира воспоставување на Националниот едношалтерски систем, од кој придобивки ќе имаат и деловната заедница и владиниот сектор. Покрај можноста од електронско поднесување и обработка на податоците, со него ќе се намали и ризикот од потенцијална корупција преку зголемена транспарентност и процесот на електронско плаќање.

Вкупните даночни приходи во Буџетот на Република Северна Македонија за 2026 година се проектирани на 214,1 милијарди денари, што е раст од 6% во однос на планираните даночни приходи за 2025 година, со удел од 19,3% во проектираниот БДП за 2026 година.

Проекциите за 2026 година ги опфаќаат очекуваните фискални ефекти од претходно донесените измени и дополнувања кај данокот на додадена вредност (ДДВ), данокот на добивка, данокот на личен доход, акцизите и данокот на моторни возила.

Растот на приходите е проектиран врз основа на очекуваниот раст на БДП, како и врз поволните движења на клучните макроекономски индикатори, вклучувајќи го зголемувањето на приватната и јавната потрошувачка, растот на номиналните плати и вработеноста, како и ценовни движења, што би овозможило зголемување на даночната основа.

Позитивни фискални ефекти исто така се очекуваат поради донесениот Закон за минимален глобален данок на добивка, со кои се имплементираа Модел правилата на ОЕЦД (Втор столб) и се изврши усогласување со Директивата на ЕУ за обезбедување на минимално ефективно оданочување за групите на мултинационални компании. Дополнително, мерките за сузбивање на неформалната економија и дигитализација на процесите ќе придонесат за зголемена даночна дисциплина и поуспешна и поефикасна наплата на приходите.

Очекуваното взаемно влијание на горенаведените фактори го оправдуваат нагорното прилагодување на планираните јавни приходи за претстојната година.

Приходите од данокот на личен доход за 2026 година се проектирани на 38,8 милијарди денари, што е раст од 8,7% во однос на планираните приходи за 2025 година. Овој пораст се должи на зголемувањето на даночната основа по основ на доход од работа, а пред се од плати и приходи од повремено и привремено вршење на услуги, растот на платите во јавниот сектор и приходите од капитал, како и зголемениот број на даночни обврзници, односно зголемување на вработеноста. Приходите од данокот на личен доход планирано е да имаат учество од 18,1% во вкупните даночни приходи и 3,5% во БДП.

Проекциите за приходите од данокот на добивка за 2026 година изнесуваат 26,6 милијарди денари, што претставува раст од 14,1% во споредба со планираните приходи за 2025 година. Овие приходи

планирано е да имаат учество од 12,4% во вкупните даночни приходи и 2,4% во БДП. Зголемувањето се должи на позитивната реализација на приходите од овој вид на данок во 2025 година, зголемување на профитите на компаниите, оданочување на компаниите кои биле во системот на државна помош и очекуваниот економски раст. Во планираниот износ вкalkулирани се и проектираните приходи по основ на имплементацијата на Законот за минимален глобален данок на добивка.

За 2026 година, приходите од ДДВ се проектирани на 92,5 милијарди денари кои се засновани на предвиденото зголемување на потрошувачката, како резултат на реално расположливиот доход. Исто така, планираното зголемување е и по основ на измените и дополнувањата во Законот за данокот на додадена вредност и воспоставување на терминот „даночен застапник“, како и продолжување на усогласување на Законот за ДДВ со ЕУ Директивата за ДДВ. Овие приходи ќе учествуваат со 43,2% во вкупните даночни приходи и со 8,3% во БДП.

Приходите од акцизи во 2026 година се предвидени да достигнат 35,8 милијарди денари, што претставува раст од 1,3% во однос на 2025 година. Тие ќе учествуваат со 16,7% во вкупните даночни приходи и со 3,2% во БДП.

Буџетот за 2026 година предвидува приходи од царински давачки, вклучувајќи го и данокот на моторни возила, во износ од 16,6 милијарди денари, што претставува пораст од 2,1% во однос на претходната година. Учесството на овие приходи ќе биде 7,8% во вкупните даночни приходи и 1,5% во БДП.

Другите даночни приходи, вклучително и сопствените приходи на буџетските корисници, се предвидени учествуваат со незначителни 1,8% во вкупните даночни приходи и 0,3% во БДП.

Во Буџетот за 2026 година планирано е да се остварат:

- неданочни приходи, по основ на административни такси, концесии и други неданочни приходи на сопствени сметки од околу 29 милијарди денари.
- капитални приходи по основ на продажба на земјоделско земјиште и општествени станови, како и по основ на планирана дивиденда од АД Македонски Телеком од околу 2,5 милијарди денари, и
- донации за конкретни проекти и од повлекувања од предпристапните фондови на ЕУ планирани на ниво од 7,4 милијарди денари.

И во 2026 година продолжува определбата, неданочните приходи на сопствените сметки на буџетските корисници првенствено да се користат за тековното работење, наместо со целосно финансирање со буџетски средства.

Социјалните придонеси како изворни приходи на фондовите за пензиско и здравствено осигурување и на Агенцијата за вработување се проектирани за 4% повисоко во однос на придонесите планирани за 2025 година и истите се планирани во износ од 121,8 милијарди денари.

Табела 4.4 Буџет на Република Северна Македонија (% од БДП)

Буџет на Република Северна Македонија за 2017-2026 година, % од БДП												
	Завршна сметка 2017	Завршна сметка 2018	Завршна сметка 2019	Завршна сметка 2020	Завршна сметка 2021	Завршна сметка 2022	Завршна сметка 2023	2024	2025	P2025	Одлука 2025	2026*
ВКУПНИ ПРИХОДИ	29,1	28,5	29,4	28,3	29,9	29,8	30,7	32,2	35,1	35,4	35,7	33,8
Даночни приходи и придонеси	25,5	25,9	25,8	25,9	26,9	27,0	27,7	29,9	31,2	31,2	31,2	30,3
Даночни приходи	16,9	17,3	16,9	16,0	17,2	17,5	17,5	18,7	19,8	19,8	19,8	19,3
Данок на личен доход	2,5	2,7	2,7	2,8	2,8	2,9	3,0	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5
Данок на добивка	1,8	2,2	1,7	1,6	1,5	1,9	1,9	2,1	2,3	2,3	2,3	2,4
ДДВ	7,7	7,5	7,5	7,0	8,0	7,9	7,8	8,6	8,5	8,5	8,5	8,3
Акцизи	3,7	3,8	3,8	3,4	3,5	3,1	3,0	3,0	3,5	3,5	3,5	3,2
Царини	0,8	0,8	0,9	1,0	1,2	1,2	1,2	1,4	1,6	1,6	1,6	1,5
Други даноци	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Даночни приходи на сопствен	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Придонеси	8,6	8,6	9,0	9,9	9,7	9,5	10,3	11,1	11,5	11,5	11,5	11,0
Придонес за пензиско осигуру	5,8	5,7	6,1	6,7	6,6	6,4	6,9	7,5	7,9	7,9	7,9	7,7
Придонеси за вработување	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3
Придонес за здравствено осигу	2,4	2,4	2,5	2,8	2,7	2,7	2,9	3,1	3,1	3,1	3,1	3,0
Неданочни приходи	2,2	1,9	2,7	1,7	1,9	2,1	1,9	1,8	2,6	3,0	3,0	2,6
Капитални приходи	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
Донации	1,2	0,5	0,6	0,5	0,8	0,4	0,9	0,3	1,0	1,0	1,1	0,7
ВКУПНИ РАСХОДИ	31,8	30,3	31,4	36,4	35,2	34,1	35,3	36,6	39,1	39,5	39,7	37,4
Тековни расходи	28,6	28,4	28,8	34,0	32,0	30,6	30,5	33,6	34,5	34,9	35,5	33,7
Плати и надоместоци	4,2	4,0	4,0	4,4	4,3	3,9	4,1	4,6	4,7	4,8	4,8	4,7
Стоки и услуги	2,5	2,2	2,3	2,3	2,8	2,6	2,3	2,4	2,6	2,7	2,7	2,5
Трансфери до ЕЛС	2,8	2,7	2,8	3,2	2,9	2,9	3,0	3,2	3,3	3,3	3,3	3,2
ДДВ дотација	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
блок дотации	2,4	2,4	2,4	2,8	2,6	2,5	2,6	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8
Субвенции и трансфери	2,4	3,1	2,9	5,2	4,2	4,0	3,1	3,5	3,3	3,1	3,3	2,7
Социјални трансфери	15,3	15,2	15,6	17,6	16,6	16,1	16,5	17,9	18,7	18,9	19,4	18,6
Пензии	8,4	8,2	8,1	9,0	8,5	8,3	8,6	9,6	10,3	10,4	10,7	10,5
Транзитиски трошоци	1,0	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,5	1,4	1,6	1,6	1,8
Надоместоци за невработени	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Активни мерки за вработување	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Социјални надоместоци	1,3	1,3	1,4	1,7	1,6	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,1
Здравствена заштита	4,4	4,4	4,4	5,2	4,8	4,7	4,7	5,0	5,1	5,1	5,3	4,9
Каматни плаќања	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,4	1,9	2,0	2,0	2,0	1,9
Капитални расходи	3,2	1,8	2,6	2,4	3,2	3,5	4,8	3,0	4,6	4,6	4,3	3,6
БУЏЕТСКО САЛДО	-2,7	-1,7	-1,9	-8,0	-5,3	-4,4	-4,6	-4,4	-4,0	-4,0	-4,0	-3,5

Извор: Министерство за финансии

Буџетските расходи за 2026 година изнесуваат 414,2 милијарди денари или на повисоко ниво од 2,6%, односно за околу 10,4 милијарди денари повеќе во однос на 2025 година.

Тековните расходи за 2026 година се планирани во износ од околу 374 милијарди денари, пред се наменети за редовна исплата на плати на вработените во јавниот сектор, пензии, социјални права, исплата на субвенции, поддршка на економијата и иновативните активности.

Во рамки на тековните расходи:

а) Расходите за исплата на плати се проектирани на ниво од околу 52,6 милијарди денари и споредено со 2025 година истите се планирани на повисоко ниво околу 3 милијарди денари. Проекцијата е базирана на постојната законска регулатива, обврските кои произлегуваат од веќе склучените колективни договори, и новите вработувања кои ќе се реализираат првенствено преку мобилност и преземање на вработени од други институции од јавниот сектор.

б) Расходите за стоки и услуги се проектирани во износ од 28,2 милијарди денари, и во овие рамки се обезбедени средства за непречено функционирање на институциите и исполнување на обврските кои произлегуваат од НАТО стандардите и останати меѓународни договори.

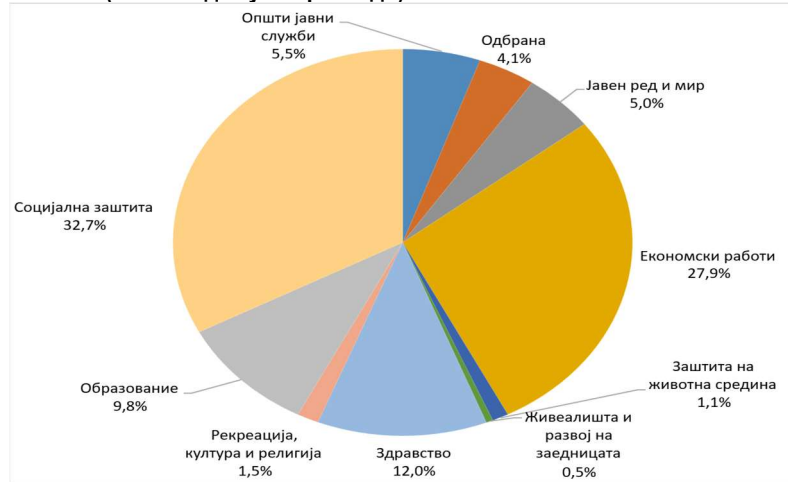
в) Тековните трансфери и субвенции се планирани на ниво од 271,9 милијарди денари и се однесуваат на:

Социјалните трансфери кои се проектирани во износ од 206,3 милијарди денари и тоа:

- за исплата на пензии планирани се 116,8 милијарди денари, со вклучен ефект од реализираниот пораст на пензии од 2025 година и дополнителен пораст на пензијата за 2026 година, согласно постоечкото законско решение,
- за исплата на надоместоци за социјална заштита на најранливите групи на населението наменети се средства во износ од околу 12 милијарди денари.
- за исплата на паричен надоместок во случај на невработеност планирани се средства во износ од 1,5 милијарди денари,
- за спроведување на активни политики и мерки за вработување планирани се 2,6 милијарди денари, кои се насочени кон креирање на програми, мерки и услуги за вработување за да се подобри

функционирањето на пазарот на трудот, создавањето на нови работни места, вработување на млади лица, поддршка за вработување на лица со попреченост, овозможување на корисниците на гарантирана минимална помош (ГМП), да се вклучат во активните програми и мерки за вработување.

Графикон 4.1 Расходи на Буџет на РСМ за 2026 година по функционални области (како % од вкупни расходи)

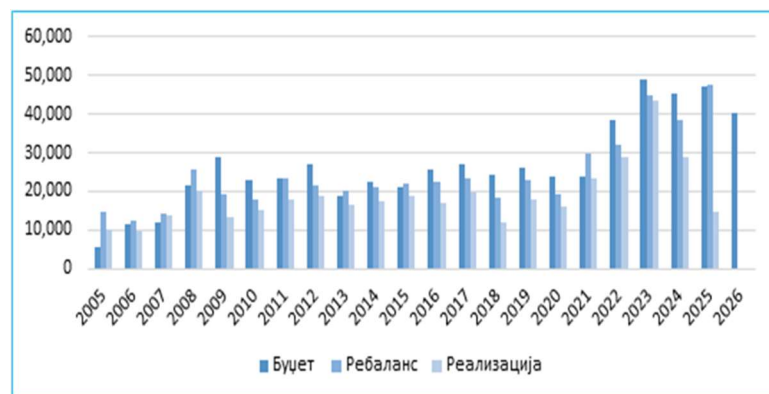
Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

Здравствената заштита е планирана на ниво од околу 53,8 милијарди денари, средства кои ќе се реализираат преку Фондот за здравствено осигурување, најголем дел од планираните средства се наменети за финансирање на здравствените услуги и исплата на обврски на јавните здравствени установи.

Трансферите до ЕЛС се планирани во износ од 36 милијарди денари наменети за финансирање на пренесените надлежности на општините и дотација до општините од приходите од данокот на додадена вредност.

Блок и наменските дотации до општините се наменети за финансирање на материјални расходи и исплата на плати на вработените во институциите со пренесени надлежности на ЕЛС, односно плати на вработените во училиштата, градинките, домовите за стари лица, културните установи и пожарникарите.

Графикон 4.2. Планирани и остварени капитални расходи во милиони денари

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

Дополнителното зголемување од 2,2 милијарди денари е наменето за финансирање на зголемените плати во институциите на локално ниво кои се финансираат со блок и наменски дотации, како и за покривање на материјалните расходи на институциите кои се финансираат преку блок дотација.

Врз основа на реално планирање на капиталните расходи, што ќе овозможи навремено реализирање на проектите, истите се димензионирани на ниво од 40,1 милијарди денари.

Во оваа насока, преку Буџетот за 2026 година ќе се имплементираат инфраструктурни и енергетски проекти, капитални проекти од областа на сообраќајна, комунална и локална инфраструктура за подобрување на општите услови за живот на граѓаните.

Предвидена е финансиска поддршка и соработка на Владата со општините која ќе биде насочена кон континуирано инвестирање на средства од централниот буџет за капитални инфраструктурни проекти во општините, зголемување на финансиската стабилност на општините преку овозможување на фер распределба на средствата, согласно начелата на рамномерен регионален развој, поволности и стимулација за општините кои имаат планирани буџети, висок степен на реализација, како и висок степен на наплата на локалните даноци и подобрена методологија за пресметка на трошоците за тековно одржување.

Во 2026 година ќе се финансира и западниот дел од патниот коридор 8 преку изградба на автопатска делница Кичево – Букојчани, со заем од ЕБОР и грант од Инвестициската рамка за Западен Балкан – ВБИФ и делницата Кичево – Охрид, финансирана со заем од ЕКСИМ банка. Планирани се значајни инвестициски вложувања со буџетски средства во областа на патната инфраструктура, поврзани со проектирање и изградба на дел од Коридорот 8, и тоа: делницата Тетово – Гостивар (проширување на автопат), изградба на делницата Гостивар – Букојчани, но и на делницата Прилеп – Битола како дел од Коридорот 10д.

Исто така, предвидена е изградбата на автопатската делница Скопје – Блаце (граница со Косово), која се финансира со заем од ЕБОР и грант од Инвестициската рамка за Западен Балкан - ВБИФ, а подобрувањето на патната инфраструктура на општините се реализира преку Проектот за поврзување на локалните патишта, финансиран со заеми од Светска банка. Во оваа област, продолжува реализацијата на Програмата за национални патишта, финансирана со заем од ЕБОР, како и активностите за реализација на Проектот за олеснување на трговијата и транспортот на Западен Балкан, којшто е дел од регионалната иницијатива на Светска банка, од каде што се обезбедени средствата за негово финансирање, како и инвестициски грант обезбеден во рамки на Инвестициската рамка за Западен Балкан – Програма за безбеден и одржлив транспорт.

Во текот на 2026 година предвидени се средства за железничка инфраструктура со продолжување на реализацијата на втората фаза од Проектот за изградба и рехабилитација на источниот дел од железничката пруга - Коридор VIII - делница- Бељаковце - Крива Паланка, финансирана од ЕБОР. Покрај со заем од ЕБОР и со грант средства од инструментот Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ, во рамките на проектот предвидени се активности за подобрување на технички карактеристики на пругата, изградба и рехабилитација на мостови, железнички станици, стојалишта, подвозници и надвозници.

Во делот на железничка инфраструктура, во 2026 година во соработка со ЕБОР ќе се спроведува проектот со кој е предвидено изградба на заеднички железнички граничен премин со Република Србија, односно изградба и опремување на железничка станица Табановце.

Во областа на водоводната и комуналната инфраструктура и управување со отпад, предвидена е изградба на водоводни и канализациски системи во општините, финансирани од сопствени извори и

со средства од новата кредитната линија од ЕИБ. Исто така, значаен капитален проект кој ќе се реализира во оваа област е Регионалниот проект за цврст отпад кој ќе се финансира со заем од ЕБОР. Овој проект ќе помогне во развојот и воспоставувањето регионални системи за управување со отпад во следните избрани региони на Република Северна Македонија: Југозападен регион, Пелагониски, Полошки регион, Вардарски и Југоисточен регион. Исто така, ќе продолжат активностите на еден од поголемите капитални проекти во земјата - Пречистителна станица за отпадни води во Скопје, кои се финансирани со заеми од ЕИБ и ЕБОР, како и грант од инструментот на ЕУ - Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ.

Во 2026 година со заем од Светска банка и грант од Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ ќе продолжи реализацијата на Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор со кој ќе се финансираат енергетски ефикасни проекти во општините, како и јавни здравствени установи на централната власт.

Преку ИПА средства ќе се поддржи рехабилитација и надградба на канализациска мрежа и изградба на пречистителни станици во Битола и Тетово, како и воспоставување на регионален систем за управување со отпад и затворање на депонии во Источниот и Североисточниот регион. Исто така во рамки на ИПА планирани се инвестициски проекти за собирање и третман на отпадни води во општина Штип и поврзување на Винаца со пречистителна станица Кочани, вклучувајќи делумна рехабилитација и проширување на канализациските и атмосферските системи во општина Винаца.

Продолжува изградбата на потребната инфраструктура и објекти и геомеханички истражни работи за уредувањето на технолошко индустриските развојни зони.

Во здравствениот сектор планирани се инвестиции наменети за изградба и реконструкција на јавни здравствени установи, набавка на медицинска опрема и реконструкција на Општа болница во Кичево.

Во образованието, детската заштита и спортот проектирани се капитални инвестиции, кои се наменети за изградба и реконструкција на основни и средни училишта, детски градинки, изградба на училишни и спортски сали, реконструкција на ученички и студентски домови, опремување и реконструкција на универзитетите и инвестиции во спортска инфраструктура.

Во областа на образованието, со заеми од КФВ банката и грантови од Инвестициската рамка за Западен Балкан – ВБИФ во рамки на Регионалната програма за енергетска ефикасност, ќе продолжи реализацијата на Проектот за реконструкција на студентските домови, а ќе продолжи и Проектот за изградба на фискултурни сали во основните училишта и рехабилитација на основните и средните училишта со заеми од ЦЕБ, грант средства од ЕУ инструментот Инвестициска рамка за Западен Балкан – ВБИФ и национално кофинансирање.

За да се подобрат условите за учење во основното образование, со заем од Светска банка ќе продолжи финансирањето на реализацијата на Проектот за унапредување на основното образование, а имајќи ја предвид успешната имплементација на проектот преземени се активности за обезбедување на дополнителен заем од Светската банка за оваа намена. Со цел подобрување на пристапот до социјалните права и услуги, како и проширување на капацитетите за предучилишно згрижување и воспитување преку изградба на нови објекти и пренамена/надградба на постоечката инфраструктура на предучилишни институции, во 2026 година продолжува реализацијата на Проектот за администрирање на социјалното осигурување финансиран со заем од Светска банка. Исто така, предвидена е и реализацијата на двата проекти за унапредување на социјалните услуги, финансирани со заеми од Светската банка.

Во насока на поддршка на земјоделскиот сектор предвидени се значителни капитални инвестиции кои се наменети за рурален развој, изградба на хидросистеми и инвестиции за подобрување на конкурентноста и модернизација на земјоделските стопанства.

Со заем од Светска банка и ЕУ грант средства ќе продолжи Проектот за модернизација на земјоделството, при што предвидена е изградба на откупно – дистрибутивни центри за земјоделски производи.

Исто така, во 2026 година планирано е реализација на Програмата за наводнување на Северна Македонија, која се финансира со заем од КфВ и истата опфаќа рехабилитација и проширување на 4 системи за наводнување по долината на реката Вардар (Страиште, Лисиче, Коњско и Пепелиште), како и изградба на мали хидро централи на ХС Лисиче.

Во областа на правосудството, во 2026 година во рамки на Проектот за реконструкција на казнено-поправните установи, финансиран со заем од Банката за развој при Советот на Европа, ќе започне реализацијата на притворско одделение, затворено одделение и на централна економска единица во КПД Идризово.

За реализација на Програмата за реформа во јавните финансии, во тек се активности за подготовка и воведување на интегриран систем за управување со финансиски информации, интегриран систем за управување со даночни информации и систем за управување со информации за државна помош, кои ќе се финансираат со заем од Светската банка.

Проектираниот дефицит за 2026 година во износ од 39,2 милијарди денари и отплатата на долгот во износ од 74,8 милијарди денари (од кои за надворешен долг 54,9 милијарди денари и за домашен долг 19,9 милијарди денари) ќе се финансираат преку домашно и странско задолжување.

Отплатата на главнината по основ на надворешен долг во износ од 54,9 милијарди денари го вклучува редовното сервисирање на обврските кон странските кредитори: еврообврзницата што беше издадена во 2020 година, во износ од 43,1 милијарди денари, ММФ во износ од 3,1 милијарди денари, ИБРД во износ од 3,3 милијарди денари, ЕБРД 2,2 милијарди денари, ИДА 0,9 милијарди денари, ЦЕБ 0,6 милијарди денари, ЕИБ 0,7 милијарди денари и остатокот од 1,0 милијарди денари кон други билатерални кредитори (ИФАД, КфВ, Јапонска агенција за меѓународна соработка и др.).

Отплатата на главнината по основ на домашен долг во вкупен износ од 19,9 милијарди денари се однесува на отплати на 2, 3, 5 и 10-годишни државни обврзници во износ од 11,0 милијарди денари, отплата на домашни заеми во износ од 8,6 милиони денари, како и отплата на структурни обврзници во износ од 0,4 милијарди денари. Другите долгорочни обврзници коишто се со рочности од 7, 15 и 30 години немаат доспевања во 2026 година.

Предвиденото ниво на домашно задолжување изнесува 35,6 милијарди денари, а ќе се обезбеди преку задолжување со ДХВ и/или домашен заем. Со задолжување на домашниот пазар ќе се обезбеди финансирање под поволни услови, користејќи ги поповолните каматни стапки, со цел оптимизација на портфолиото на ДХВ, а во насока на намалување на ризикот од рефинансирање.

Задолжувањето во странство во вкупен износ од 85 милијарди денари ќе се реализира преку издавање на еврообврзница, како и друго странско задолжување за буџетско финансирање и преку повлекување средства од кредитни линии од странски финансиски институции наменети за финансирање одделни проекти и/или буџетски дефицит.

4.4 Среднорочни буџетски очекувања

Главната цел на даночната политика во идниот период продолжува да биде обезбедувањето одржлив економски раст и развој, притоа обезбедувајќи правна сигурност за даночните обврзници и редовна наплата на јавните приходи. Главни приоритети се:

- поголема правичност во оданочувањето со цел да се обезбеди секој да ја исполнува својата општествена обврска и да го плаќа својот праведен удел од данокот,

- поголема ефикасност и ефективност на даночниот систем за подобра наплата на приходите преку поефикасна борба против нерегистрираните дејности и затајувањето данок, зајакнување на институционалниот капацитет и намалување на заостанатите даночни обврски,

- зголемена даночна транспарентност, што вклучува подобрување на размената на информации помеѓу даночните органи и други субјекти, која во прв ред ќе се заснова на електронски услуги, а тоа, пак, ќе доведе до зголемена фискална писменост и поголема доброволна усогласеност,

- подобар квалитет на услугите што ги даваат институциите на даночниот систем, на начин кој ги поедноставува и забрзува постапките и го намалува административниот товар преку повеќе дигитални услуги, подобро управување со издавањето увозно-извозни дозволи, елиминирање на непотребните нетарифни бариери и подобра внатрешна и даночна контрола,

- воведување еколошко (зелено) оданочување со цел стимулирање на даночните обврзници да придонесат за помало загадување преку јавните давачки, односно да се дестимулираат да ја загадуваат животната средина. Ефектот од овој приоритет се очекува да се одрази и на приходите во Буџетот и на животната средина.

Во наредниот период, даночната политика ќе биде насочена кон задржување на ниските даночни стапки кај одделните директни и индиректни даноци.

Табела 4.5 Преглед на даночни стапки во Република Северна Македонија - 2025 година

Видови даноци	Даночни стапки %
Данок на личен доход	10% за сите видови доход
	15% доход од игри на среќа
Данок на добивка	10%
Минимален глобален данок на добивка	Разликата помеѓу минималната даночна стапка од 15% и ефективната даночна стапка пресметана согласно Законот за минималниот глобален данок на добивка
Данок на додадена вредност	18% редовна стапка
	10% и 5% повластена стапка
Задолжителни придонеси за социјално осигурување (сите)	28%
Годишен данок на имот	0,1% - 0,2%
Данок на промет на недвижности	2% - 4%
Данок на наследство и подарок	0% прв наследен ред
	2% - 3% втор наследен ред
	3% - 4% други

Извор: Министерство за финансии

Во делот на царинската политика, а како дел од реализацијата на Програмата за работа на Владата 2024-2028 во делот каде Владата се обврзала за постепена хармонизација на царинските стапки со стапките кои се применуваат во Европската унија адаптирано на извозно-увозните потреби на стопанството и на државата, донесен е **Закон за изменување и дополнување на Законот за Царинската тарифа** („Службен весник на РС Македонија” бр.130 од 27.06.2025 година) со кој се намалија царинските стапки на 67 стоки кои како сировини или репроматеријали се користат во процесот на производство, особено во секторите на автомобилската, метало-преработувачката индустрија, металургијата и енергетиката, односно одделни производи (компоненти) потребни за производство на високо финални производи со цел да се зголеми извозната конкурентност на домашната индустрија. Измената на Законот за Царинската тарифа се направи во консултации со Стопанската комора и истата претставува продолжување на водењето на царинската политика во насока на поддршка на бизнис заедницата преку продолжување на усогласувањето на царинските стапки на најприоритетните сировини и репроматеријали кои се употребуваат во преработувачката индустрија. Наведената законска измена е во насока на зголемување на конкурентноста на домашните компании кои извезуваат на странските пазари и извозот, девизниот прилив и зголемување на инвестициите и бројот на вработувањата. Со законот се изврши и намалување на царинската стапка и за литиум јонски батерии за складирање на електрична енергија во секторот енергетика. Ова, од причина што батериите стануваат клучен елемент во балансирањето на енергијата, системските услуги како и во планирањето на предавањето во мрежа на енергијата од обновливи извори на енергија со цел одржување на стабилноста на системот, но и осигурување на физибилноста на обновливите проекти. Намалувањето на царинската стапка за литиум јонските батерии за складирање електрична енергија во секторот енергетика е од големо значење и важност и истото директно ќе помогне на компаниите во енергетскиот сектор во насока на зголемување на своите капацитети и зголемување на извозната конкурентност. Дополнително, со законот се укинаа царинските стапки за стоките со потекло од Соединетите Американски Држави.

Исто така, во областа на царините се работи на нов Царински закон целосно усогласен со Царинскиот законик на Европската унија. Новиот Царински закон предвидува поедноставување, модернизација и рационализација на царинските прописи и процедури; обезбедување поголема правна сигурност и предвидливост, поедноставување на царинските правила и процедури и овозможување поефикасно царинско работење во согласност со современите потреби, целосен премин кон безхартиено работење и целосно електронско опкружување. Генералните придобивки од донесувањето на нов Царински закон се: усогласување со царинското законодавство на ЕУ; заштита на финансиските интереси на државата; заштита од неправична и нелегална трговија со поддржување на законската деловна активност; гарантирање на безбедноста и сигурноста на државата и нејзините жители и заштитата на животната средина и одржување соодветена рамнотежа меѓу царинските контроли и олеснувањето на трговијата.

Воедно, во тек е изработка на Закон за воспоставување на едношалтерска околина за царина како дел од Проектот за олеснување на трговијата во Западен Балкан, финансиран со кредит од Светска банка. Со овој закон се пропишува основ за воспоставување на нов систем кој ќе овозможи целосна дигитализација на издавањето дозволи, лиценци и нивно плаќање, колективно користење на податоците од страна на институциите и можност за комуникација со институциите на другите земји. Воспоставувањето на Новиот национален едношалтерски систем ќе овозможи значителни придобивки, пред сè за деловната заедница, но и за владиниот сектор. Компаниите ќе добијат подобри услуги преку целосна дигитализација и отстранување на бирократските оптоварувања, како и намалување на трошоците и времето на чекање за завршување на извозните и увозните постапки.

Дополнително, со примена на овој систем, ќе се намали ризикот од потенцијална корупција преку зголемена транспарентност и преку процесот на електронско плаќање.

Во делот на даночната политика, поконкретно во делот на меѓународното оданочување е донесен **Законот за минимален глобален данок на добивка** (Службен весник на РСМ, бр. 3 од 3.1.2025 година) чии фискални импликации за 2026 година беа проценети на 1.600 милиони денари. Со Законот за минимален глобален данок се врши усогласување со европското законодавство, се пропишуваат правила за плаќање на дополнителен данок заради обезбедување на минимално ефективно оданочување на добивката од 15% на составните субјекти кои се членови на група на мултинационални компании или на голема домашна група, кои остваруваат годишни консолидирани приходи од најмалку 750 милиони евра во најмалку две од последните четири фискални години. Со законот се пропишуваат три правила за плаќање на дополнителен данок и тоа Income Inclusion Rule (IIR) – матичната компанија плаќа дополнителен данок за нискооданочените приходи на своите подружници, Undertaxed Payments Rule (UTPR) – ако земјата на матичната компанија не применува IIR, тогаш други земји можат да го применат UTPR и да наплатат дел од дополнителниот данок и Qualified Domestic Minimum Top-up Tax (QDMTT) – локален механизам со кој Македонија ќе си ги задржи приходите од дополнителниот данок, наместо да ги плаќа во странство. Со пропишувањето на обврската за плаќање на квалификуван домашен дополнителен данок (кој има предност пред примената на другите две правила) ќе се обезбеди заштита на даночната основа во Македонија и остварување на дополнителни даночни приходи во Буџетот, со оглед на тоа дека составните субјекти на мултинационалните компании кои вршат дејност во Македонија, дополнителниот данок ќе го платат во нашата земја, а не во земјата каде што мултинационалната компанија има седиште. На крајот на 2025 година се донесе Правилник за начинот на пресметување и наплата на дополнителниот данок на добивка кој произлегува од донесениот Законот за минимален глобален данок на добивка.

Со последните измени на **Законот за Управата за јавни приходи** беа пропишани одредби за дигитализација и размена на акти и информации за даночни цели помеѓу институциите и помеѓу даночниот орган и даночниот обврзник, како и за воведување интегриран даночен информациски систем (ИДИС) и работно тело за негова имплементација, а воедно беа зајакнати одредбите за размена на податоци помеѓу институциите и зголемена интероперабилност.

Со цел зголемена ефикасност, ефективност и дигитализација на даночните процеси, како и намалување на сивата економија преку редовно следење на прометот помеѓу даночните обврзници и зголемена контрола кај данокот на додадена вредност, Министерството за финансии и УЈП изготвија проект за воведување системот е-Фактура, како и електронска фискална сметка. Пилот проектот е планиран да започне со почетокот на 2026 година, притоа со новиот електронски систем ќе се заменат традиционалните процеси поврзани со обемна употреба на хартија и физички документи, ќе се намали административниот товар на даночните обврзници и ќе се поедноставува работењето на фирмите а воедно ќе се забрза и подобри начинот на одвивање на даночните контроли. Воведувањето на Е-фактурата е дел од системскиот пристап на Владата во справувањето со неформалната економија, пристап кој ја зголемува транспарентноста и ја зајакнува довербата меѓу даночните органи и деловната заедница. Проектот Е-фактурата има за цел да овозможи поефикасна наплата на даноците, заснована на точни и реални податоци, како и поцврста и попрецизна борба против сивата економија.

Согласно донесената **Стратегијата за формализирање на неформалната економија 2023 - 2027** година со Акциски план 2023 - 2025 (септември 2023 година), на среден рок се очекува намалување на учеството на неформалната економија во вкупните економски активности во земјата преку намалување и елиминирање на факторите кои стимулираат неформални активности. Со тоа ќе се

придонесе кон намалување на бројот на нерегистрирани деловни субјекти и на бројот на неформално вработени лица. Во оваа насока, а преку ефективна имплементација на мерките и активностите во Стратегијата, до крајот на 2027 година се очекува намалување на неформалната економија на 26% од БДП.

Табела 4.6 Проекции по вид данок (во мил.денари)

Вид на данок	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Данок на личен доход	38.797	41.513	44.549	47.768	51.265
Данок на добивка	26.572	28.432	30.511	32.716	35.111
ДДВ	92.506	98.981	106.221	113.895	122.234
Акцизи (Основен Буџет и ПИОМ)	35.838	38.347	41.151	44.125	47.355
Царини и моторни возила	16.597	17.759	19.058	20.435	21.931
Други даночни приходи и ССП	3.839	4.830	4.947	5.073	5.205
Вкупно	214.149	229.862	246.437	264.011	283.101

Извор: Проекции на Министерството за финансии (*)

Извештај за даночни расходи. Даночните расходи се индиректни расходи направени преку даночниот и царинскиот систем, врз основа на законски одредби кои водат до намалување или одложување приливи за постигнување одредена економска или социјална цел. Тие можат да бидат во форма на исклучоци, ослободувања, одбитоци, повластени стапки на данок и др.

Со донесувањето на новиот Закон за буџети пропишана е обврска за изготвување и доставување извештај за влијанието на даночните расходи врз приливите. Овој извештај ќе биде доставуван до Собранието на годишно ниво, како придружен документ кон Завршната сметка на Буџетот со кој ќе се прикаже реализацијата на Буџетот на државата за претходната буџетска година. Во табелата во продолжение е даден преглед на вкупните даночни расходи, по основ на данокот на личен доход, данокот на добивка и данокот на додадена вредност.

Табела 4.7 Даночни расходи според видот на данокот (во мил.денари)

Вид на данок	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Данок на личен доход	1.078	1.153	1.238	1.327	1.424
Данок на добивка	7.074	7.569	8.123	8.709	9.347
ДДВ	46.178	49.411	53.024	56.856	61.018
Вкупно	54.330	58.133	62.384	66.892	71.789

Извор: Проекции на Министерството за финансии (*)

Во делот на даночната политика согласно **Програмата за работа на Владата 2024 - 2028 година** предвидени се повеќе реформи во даночната област, вклучително зголемување на ефикасноста и ефективноста на даночната управа со цел поуспешно спроведување на даночните постапки.

Измените и дополнувањата во Законот за даночна постапка ќе овозможат рационализирање на постапките, зајакнување на наплатата и управувањето на јавните приходи, превенција на злоупотреби и создавање стабилен и оперативен ефикасен, сигурен и безбеден даночен систем, усогласен со современите европски стандарди.

Имено, истите произлегуваат пред сè од интензивниот развој на дигиталните јавни услуги, воведувањето на системот е-Фактура, Електронска даночна администрација (е-УЈП) и други национални електронски платформи и регистри, како и од зајакнатите стандарди за заштита на личните податоци, сигурност, безбедност и одржливост на даночните податоци и на системите за оданочување и електронски даночни услуги на УЈП. Со амандманите ќе се овозможи допрецизирање и додефинирање на постапките за идентификација и регистрација на даночниот обврзник и корисниците на системите на УЈП Единствениот регистар на даночни обврзници и Даночниот идентификационен број; генерално поедноставување на постапките и процедури, намалување на административните обврски, побрзи услуги и повисока транспарентност на даночната администрација; појасни, применливи и правно издржани решенија во делот на наплатата, присилната наплата, одложувањето на плаќањето, застареноста, заплена и продажбата на имот, со цел правна сигурност, ефикасност и еднаквост во примената на законот и сл.

Исто така во делот на даночната политика планирани се поефикасни контроли во врска со **трансферните цени**, како и засилено и редовно мониторирање на принципот „дофат на рака“ кај даночни обврзници со трансакции со поврзани лица. Дополнително, предвидени се законски доуредувања во делот на консолидирања на приходите кај даночните обврзници.

Во однос на меѓународното оданочување планирано е усвојување на **Предлог-закон за административна соработка за даночни цели** со кој ќе се утврди конкретна правна рамка која ќе придонесе кон зајакнување на соработката меѓу даночните органи преку ефикасна размена на информации помеѓу нив, а сè со цел поефикасни даночни контроли од аспект на меѓународното оданочување за да се избегне прекуграничното двојно оданочување или двојно ослободување и да се зголеми наплатата на даноците. Со донесувањето на наведениот закон, меѓудругото ќе се овозможи и автоматско разменување на информации за финансиски сметки, но и информации поврзани со дополнителниот данок пропишан во Законот за глобален минимален данок. Со овој закон ќе се овозможи и даночниот орган да го користи разменетите информации за целите на процена на високите ризици за трансферни цени и другите ризици поврзани со ерозија на даночната основа и префрлување на добивката/преместување на профитот.

Дополнително, согласно Програмата за работа на Владата 2024-2028 година, а во насока на зголемување на економската активност, зголемување на продуктивноста на работната сила и справување со негативните демографски трендови, даночната политика во делот на директните даноци предвидува воведување на целни даночни поттикнувања. Овие мерки имаат за цел да го стимулираат човечкиот капитал, да ја зголемат вклученоста на жените на пазарот на трудот и да обезбедат дополнителна поддршка за семејствата со деца. Преку селективни олеснувања и ослободувања, се создава поповолна деловна и социјална средина која придонесува за долгорочен економски раст и подобрување на демографската структура во земјата.

Предвидено е враќање на третманот на даночно признаен расход за трошоците за уплатените премии за доброволно животно осигурување, а исто така се планира враќање на данокот на личен доход на мајките на новороденчиња, во временски период којшто зависи од бројот на новороденчиња (прво, второ, трето дете итн). Исто така се планира ослободување од плаќање придонеси од задолжително здравствено и осигурување во случај на невработеност, како и ослободување од плаќање данок на

личен доход во период од три години сметано од денот на вработувањето за фирмите кои ќе вработат мајки на три или повеќе деца, со обврска работодавецот мајката да ја задржи на работното место уште онолку години колку што се користела мерката.

Исто така, во наредниот период се планира продолжување на преговорите за усогласување и парафирање на договорите за одбегнување на двојното оданочување и заштита од фискална евазија по однос на даноците на доход.

Табела 4.8 Буџет на Република Северна Македонија 2023-2030 година (во милиони денари)

	Завршна сметка 2023	Завршна сметка 2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Вкупни приходи	277.129	305.553	362.377	374.935	402.962	428.457	456.181	485.710
Даночни приходи и придонеси	250.355	283.557	319.196	335.971	360.198	385.883	413.206	442.725
Даночни приходи	157.733	177.889	202.100	214.149	229.862	246.437	264.012	283.101
Придонеси	92.622	105.668	117.096	121.822	130.336	139.446	149.194	159.624
Неданочни приходи	16.866	16.920	30.608	29.060	29.362	29.072	29.473	29.483
Капитални приходи	2.071	1.851	2.830	2.510	2.710	2.710	2.710	2.710
Донации	7.836	3.225	9.743	7.394	10.692	10.792	10.792	10.792
Вкупни расходи	318.539	347.454	403.727	414.175	438.722	466.523	494.043	525.369
Тековни расходи	275.015	318.756	356.376	374.062	389.921	402.742	418.242	434.849
Плати и надоместоци	36.877	43.889	49.189	52.628	54.153	55.745	58.437	61.256
Стоки и услуги	21.117	22.923	28.025	28.187	27.177	27.782	28.292	30.092
Трансфери до ЕПС	27.459	30.781	33.516	36.007	37.355	39.244	41.178	43.139
Субвенции и трансфери	27.754	33.324	31.734	29.696	33.830	34.930	35.930	37.630
Социјални трансфери	148.867	170.027	193.296	206.268	213.579	219.848	226.245	232.981
Каматни плаќања	12.941	17.812	20.617	21.277	23.827	25.194	28.159	29.751
Домашни	4.181	6.912	9.199	11.329	12.144	13.543	15.182	16.168
Странски	8.760	10.900	11.418	9.948	11.683	11.651	12.977	13.583
Капитални расходи	43.524	28.698	47.351	40.113	48.801	63.781	75.801	90.520
Буџетско салдо	-41.410	-41.901	-41.350	-39.239	-35.760	-38.066	-37.861	-39.659
Примарно буџетско салдо	-28.469	-24.089	-20.734	-17.962	-11.933	-12.872	-9.702	-9.908
Вкупни приходи, % од БДП**	30,9	32,2	35,4	33,8	34,2	34,1	34,0	33,9
Вкупни расходи, % од БДП**	35,5	36,6	39,5	37,4	37,2	37,1	36,8	36,7
Буџетско салдо, % од БДП**	-4,6	-4,4	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8
Примарно буџетско салдо, % од БДП**	-3,2	-2,5	-2,0	-1,6	-1,0	-1,0	-0,7	-0,7

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

Расходната страна на Буџетот за наредниот период е целосно усогласена со стратешките приоритети на земјата, кои вклучуваат поттикнување на економски раст, стабилни јавни финансии, подобрена јавна инфраструктура и подобар животен стандард на граѓаните.

Расходите во Буџетот за наредниот среднорочен период се базирани врз реални претпоставки за:

- нормално и одговорно функционирање на институциите преку редовно сервисирање на обврските;
- дисциплиниран пристап во користењето на лимитираните буџетски средства преку зголемен надзор и јасно дефинирани критериуми за буџетска поддршка;
- буџетирање базирано на успешност и резултати за да се подобри ефикасноста и ефективноста на јавните расходи преку развој и континуирано следење на индикаторите за мерење на успешноста во реализацијата на политиките во Буџетот и
- стратешко планирање на големите инфраструктурни проекти.

Просечното учество на вкупните расходи на Буџетот во периодот 2026 - 2030 година се очекува да изнесува околу 37% од БДП. Проекциите за расходите се подготвени врз база на три клучни принципи:

- усогласеност на проекцијата на приходите со планираните економски активности;
- проекција на вкупните расходи за постепена фискална консолидација и
- обезбедување редовно и непречено извршување на сите законски обврски.

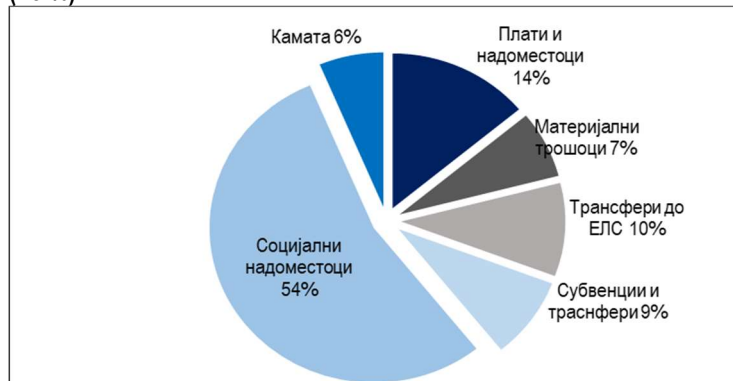
При проекцијата на износот и структурата на тековните расходи за наредниот период (Графикон 4.3), наменети за редовна исплата на платите на вработените во јавниот сектор, навремена и редовна исплата на пензии и останати социјални права, каматни плаќања кон странски и домашни кредитори, исплата на субвенции во земјоделството, како и поддршка на малите и средните претпријатија, земени се предвид следните претпоставки:

- ефикасност и продуктивност: зголемување на ефикасноста, продуктивноста и отчетноста на јавниот сектор, оптимизирање на јавната администрација преку структурни промени и усогласување на платите со растот на економијата;
- оптимизирање на ресурсите: поефикасно користење на ресурсите преку подобро планирање и реализација на оперативните расходи;
- контрола на расходите: намалување на несуетинските расходи и воведување стандарди за трошење;
- подобрена децентрализација: квалитетни услуги во општините преку редефинирање на критериумите за распределба на средства и поефикасно користење на дотациите;
- целосна економска поддршка: повеќе ресурси за таргетиран субвенции и трансфери, кои ќе имаат поголем позитивен импакт врз економската активност;
- социјална помош и вработеност: намалување на сиромаштијата преку правилно таргетирање на социјалната помош и зголемување на учеството на пазарот на труд.

Од Буџетот на РСМ се издвојуваат значителни средства за општините, и тоа во форма на дотации за спроведување на пренесените надлежности (во областа на основното и средното образование, културата, детските градинки и домовите за стари лица и противпожарната заштита), како и финансиски средства наменети за реализација на конкретни капитални проекти на локално ниво.

Понатаму, за ЈП и АД во државна сопственост се предвидуваат финансиски средства за поддршка на инвестициските активности на овие јавни субјекти, и тоа по основ на правна регулатива, како и за буџетска поддршка на дејноста од јавен интерес којашто ја врши секој од овие субјекти.

Графикон 4.3. Просечна структура на тековни расходи 2026 - 2030 (во %)

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

Среднорочните фискални проекции имаат силна развојна компонента, со значајно просечно учество на капиталните расходи од 5% во БДП на годишно ниво и претставуваат клучни елементи на јавните финансии.

Во периодот 2026 - 2028 година, фискалната политика ќе биде насочена кон создавање предуслови за нов циклус на економски раст и обезбедување значително ниво на јавни инвестиции, коишто се основа за подобрување на економските перспективи и за подобар живот на граѓаните.

Во таа насока, планирани се значајни капитални инвестиции (Графикон 4.4) преку користење средства од Буџетот, но и средства обезбедени со заеми од меѓународните финансиски институции и билатерални кредитори. Планираните износи укажуваат на интензивирање на инфраструктурните проекти, односно инвестициски вложувања во патната и железничката инфраструктура, енергетската и комуналната инфраструктура, како и капитални инвестиции за подобрување на условите во здравствениот, образовниот и социјалниот систем, земјоделството, културата, спортот, заштитата на животната средина и правосудството

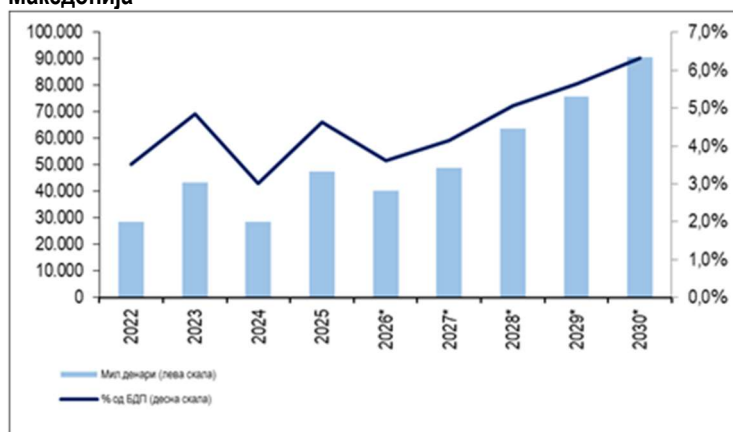
Планирани се значителни инвестициски вложувања со буџетски средства во областа на патната инфраструктура, а со цел планирање, проектирање, изградба и проширување на автопатски делници од Коридорот 8 и Коридорот 10-д.

Во делот на патната инфраструктура, продолжува изградбата на автопатската делница Кичево - Букојчани, како и на делницата Кичево – Охрид со кредитни средства. Исто така, со претходно обезбедените кредитни средства ќе се финансира изградбата на автопатската делница Скопје - Блаце (граница со Косово), а особен фокус ќе има на успешната имплементација на активностите за подобрување на патната инфраструктура на општините преку Проектот за поврзување на локалните патишта и Проектот за олеснување на трговијата и транспортот на Западен Балкан.

Од делот на патната инфраструктура, позначајни капитални проекти коишто ќе се финансираат преку програмите ИПА 2 се изградба на патната делница Градско - клучка Дреново, како дел од патниот Коридор 10-д, рехабилитација на регионалниот пат А2, делница Куманово - Страцин (фаза 1), изградба на нов експресен пат Прилеп - мост на реката Ленишка и изградба на трета лента на патната делница од село Беловодица до каменоломот Маврово, потоа замена на заштитни огради, според европските стандарди (EN) на автопати, во должина од 100км на Коридорот 10, набавка и инсталација на нова сигнализација на железничките премини и спроведување мерки за подобрување на безбедноста на патиштата долж избраните патни делници.

Во делот на железничката инфраструктура, планирано е финансирање на двете фази од изградбата и рехабилитацијата на источниот дел од железничката пруга на Коридорот 8, делници Бељаковце - Крива Паланка – Граница со Бугарија, при што за втората делница се обезбедени 68,5 милиони евра грант, а за трета делница се обезбедени 149,2 милиони евра од ВБИФ (Инвестициска рамка за Западен Балкан). Воедно, планирана е изградба на железнички граничен премин со придружни содржини „Табановце“, помеѓу Република Северна Македонија и Република Србија, финансирана со заем и грант од ВБИФ (Инвестициска рамка за Западен Балкан), како и модернизација на железничката инфраструктура.

Графикон 4.4. Капитални расходи на Буџетот на Република Северна Македонија

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

Во областа на гасификацијата, предвидена е изградба на магистрални гасоводни делници Скопје - Тетово, Гостивар - Кичево и Свети Николе – Велес, потоа изградба на интерконективен гасовод со Србија и Грција.

Позначајни проекти од областа на општинската и комуналната инфраструктура се Проектот за подобрување на водоснабдувањето на општините, како и Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор којшто е во фаза на спроведување.

Големи капитални проекти во областа на земјоделството се Програмата за наводнување на Северна Македонија и Проектот за модернизација на земјоделството.

Во областа на животната средина, покрај големиот капитален проект за изградба на Пречистителна станица за отпадни води во Скопје, од големо значење е и Регионалниот проект за цврст отпад којшто предвидува воспоставување системи за управување, односно станици за цврст отпад во Југозападниот Регион, Вардарскиот Регион, Пелагонискиот Регион, Југоисточниот Регион и во Полошкиот Регион.

Од областа на воспоставување инфраструктура за собирање и третман на отпадни води и воспоставување интегриран и финансиски самоодржлив систем за управување со отпад, којшто ги исполнува условите на ЕУ, позначајни капитални проекти што ќе бидат финансирани преку програмите ИПА 2 се: Рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Град Скопје, Проект за изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Општина Тетово, Рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Општина Кичево, Изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Битола, Проект за затворање депонии во Источниот и Североисточниот Регион, Изградба на централен објект за управување со отпад, изградба на фабрика за сортирање, погон МБТ (механичко-биолошки третман), депонија, постројка за компостирање, зелена точка за Источниот и Североисточниот Регион во Свети Николе, Изградба на шест локални објекти за управување со отпад, станици за трансфер, постројки за компостирање и зелени точки за Источниот и Североисточниот Регион, Поддршка при воспоставување регионален систем за управување со отпад, набавка на опрема за Источниот Регион, Поддршка и подготовка на потребната документација за набавка на опрема за вода за општините Радовиш, Кичево, Струмица, Битола, Тетово, Берово, Куманово и Прилеп и Подготовка на проектна документација за подобрување на инфраструктурата за собирање и третман на отпадни води и водоводна мрежа во Општина Арачиново.

Во делот на образованието, со цел унапредување на физичкото образование и подобрување на севкупните услови за учење во основните и средните училишта ќе продолжат активностите во рамки на Проектот за изградба на фискултурни сали во основните училишта и рехабилитација на основните и средните училишта, кој ќе се финансира со дополнителен заем од ЦЕБ, грант од ВБИФ и национално кофинансирање. Со цел ефикасно и ефективно спроведување на реформите во основното образование во земјата во насока на подобрување на условите за учење, Владата обезбеди дополнителен заем од Светската банка, со што ќе продолжат активностите во рамки на Проектот за унапредување на основното образование. Во делот на високото образование, ќе продолжи реконструкцијата на студентските домови со цел подобрување на условите за престој и учење на студентите, а предвидена е и реконструкција на државните училишта со цел приспособување на условите за престој и учење на учениците со посебни потреби. Од областа на праведниот пристап до квалитетно инклузивно образование на сите нивоа, како позначаен капитален проект што ќе се финансира преку програмата ИПА 2 е реконструкцијата на јавни предучилишни установи.

Во делот на социјалната заштита, ќе продолжи спроведувањето на Проектот за администрирање на социјалното осигурување и Вториот проект за унапредување на социјалните услуги, а предвидено е и завршување на Проектот за унапредување на социјалните услуги. Во делот на правосудството ќе се спроведуваат активности за изградба и реконструкција на казненопоправната установа „Идризово“ со цел исполнување на меѓународните и европските затворски стандарди, а во насока на подобрување на условите за престој и зајакнување на заштитата на затворениците.

Во делот на енергетската инфраструктура, предвидено е да се финансираат проектите што ги имплементира АД ЕСМ, и тоа: Ветерен парк Богданци - фаза 2, Топлификација на Битола, Проект на ЕСМ за транзиција кон соларни фотоволтаици (Фотонапонски електрани 10MW Осломеј 2 и 20 MW Битола), Ревитализација на шест големи ХЕЦ-трета фаза, како и Фотонапонска електрана 134 MW Битола 3.

Во насока на реформи во управувањето со јавните финансии, ќе продолжи да се реализира Проектот за градење ефективни, транспарентни и отчетни институции за управување со јавните финансии, со цел подобрување на фискалната рамка, зајакнување на процесот на планирање и извршување на буџетот, подобрување на наплатата на приходите, зајакнување на системот на јавни набавки, зајакнување на внатрешната и надворешната контрола и транспарентно известување..

Во изминатиот период, во насока на поддршка на приватниот сектор преку Развојната банка на Северна Македонија успешно се обезбедени и реализирани шест кредитни линии од ЕИБ во вкупен износ од 550 милиони евра. Во оваа област се реализира и седмата кредитна линија во износ од 100 милиони евра наменета за финансирање на Проектот за мали и средни претпријатија, средно пазарно капитализирани претпријатија и зелена транзиција.

Табела 4.9 Преглед на проекти кои се финансирани или ќе се финансираат со заеми

Проект	Финансиер	Износ на заем во евра
Проект за олеснување на трговијата и транспортот во земјите од Западен Балкан	Светска банка	26.200.000
Проект за поврзување на локалните патишта	Светска банка	33.000.000
	Светска банка	37.000.000
Проект за Пречистителна станица за отпадни води Скопје	ЕИБ	68.000.000
	ЕБОР	58.000.000
Проект за подобрување на водната инфраструктура на општините во Северна Македонија	ЕИБ	50.000.000
Регионален проект за цврст отпад	ЕБОР	55.000.000
Проект за енергетска ефикасност во јавниот сектор	Светска банка	25.000.000
Проект за унапредување на социјалните услуги	Светска банка	28.700.000
Втор проект за унапредување на социјалните услуги	Светска банка	27.500.000
Проект за администрирање на социјалното осигурување	Светска банка	13.800.000
Проект за модернизација на земјоделството	Светска банка	46.000.000
Програма за наводнување на Северна Македонија	КфВ	80.000.000

Реконструкција на казнено-поправните установи	Банка за развој при Совет на Европа	46.000.000
Проект за унапредување на основното образование, со дополнително финансирање	Светска банка	21.500.000
	Светска банка	15.000.000
Проект за градење ефективни, транспарентни и отчетни институции за управување со јавните финансии	Светска банка	20.000.000
Проект за реконструкција на студентските домови во Република Северна Македонија, со дополнително финансирање	КфВ	20.000.000
	КфВ	40.000.000
Проект за изградба на фискултурни сали	КфВ	20.000.000
Обновување на товарниот возен парк на Железници на Република Северна Македонија Транспорт АД - Скопје	ЕБОР	20.900.000
Воведување на брз автобуски превоз на Град Скопје	ЕБОР	70.000.000
Проект „Изградба на нова и реконструкција на постојната делница Бељаковце - Крива Паланка - источен дел од железничката пруга на Коридор 8“, фаза 2	ЕБОР	145.000.000
Проект „Изградба на нова и реконструкција на постојната делница Крива Паланка – Деве Баир- источен дел од железничката пруга на Коридор 8“, фаза 3	ЕБОР	175.000.000
	ЕИБ	175.000.000
Проект за заеднички железнички граничен премин - Табановце	ЕБОР	5.000.000

Проектиран дефицит и негово финансирање. Финансирањето на планираниот дефицит и рефинансирањето на отплатите на долгот ќе се обезбедуваат преку задолжување од странски и домашни извори (Табела 4.10).

За буџетските дефицити, во периодот 2026-2030 година, државата се очекува да се задолжува во странство, со склучување заеми за буџетско финансирање преку издавање хартии од вредност, како и преку повлекување средства од поволни кредити од странски финансиски институции и кредитни линии наменети за финансирање одделни проекти. Притоа, изборот на конкретен извор за надворешно финансирање ќе се темели врз тековните и очекуваните состојби на меѓународните пазари на капитал. Понатаму, задолжувањето на домашниот пазар ќе се реализира преку издавање државни хартии од вредност или домашни заеми, со што ќе се обезбеди дополнително финансирање под поволни услови. Со цел оптимизирање на исплатите и намалување на ризикот од рефинансирање, Министерството за финансии ќе продолжи да издава државни обврзници со подолги рочности, при што ќе се намали ризикот од рефинансирање на долгот. Со цел ефикасно управување со јавниот долг, Министерството за финансии на среден рок ќе ја следи и можноста за евентуална предвремена отплата на дел од долгот, односно постигнување поповолна рочна, валутна и каматна структура на долгот.

Табела 4.10 Финансирање на дефицитот

	Завршна 2023	Реализација 2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Буџетско салдо	-41.410	-41.902	-41.350	-39.239	-35.761	-38.067	-37.861	-39.659
Финансирање на дефицит	41.410	41.902	41.350	39.239	35.761	38.067	37.861	39.659
Приливи	84.998	80.828	125.586	116.649	101.866	125.194	80.872	87.441
Домашни извори	37.431	56.907	61.864	36.114	50.082	55.070	43.843	50.712
Странски извори	61.855	45.062	39.423	85.004	56.700	67.801	29.200	39.500
Депозити ("-" е кумулирање на сметка)	-14.288	-21.141	24.299	-4.469	-4.917	2.322	7.829	-2.771
Одливи	43.588	38.927	84.236	77.410	66.105	87.127	43.011	47.782
Отплата по домашно задолжување	7.474	18.719	17.008	19.936	19.080	24.026	25.079	31.913
Отплата по странско задолжување	36.114	20.208	67.228	57.474	47.025	63.101	17.932	15.869
Меморандум:								
Нето домашно задолжување	29.957	38.188	44.856	16.178	31.002	31.044	18.764	18.799
Нето странско задолжување	25.741	24.854	-27.805	27.530	9.675	4.700	11.268	23.631

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

Буџет на локална власт. Еден од приоритетите наведени во Програмата на Владата за периодот 2024 - 2028 година е развиени локални самоуправи и рамномерен регионален развој. Главни принципи на Владата ќе бидат поддршка за модерни, транспарентни и финансиски стабилни општини и рамномерно развивање на сите региони преку балансирана распределба на средствата меѓу планските региони и општините.

Во соработка со локалните самоуправи, Владата ќе работи на продлабочување на процесот на децентрализација преку континуирано зголемување на пренесување на опфатот на надлежностите од државните органи на управата во надлежност на единиците на локалната самоуправа во согласност со изградените капацитети на единиците на локалната самоуправа.

Финансиската поддршка и соработката на Владата со општините во периодот 2024-2028 ќе биде насочена кон: инвестирање на средства од Буџетот за капитални инфраструктурни проекти во општините до 250 милиони евра, зголемување на финансиската стабилност на општините преку овозможување фер распределба на средствата, при што ќе се внимава на начелата на рамномерен регионален развој, поволности и стимулација за општините кои имаат одлично испланирани буџети, висок степен на реализација, како и висок степен на наплата на локалните даноци и подобрена методологија за пресметка на трошоците за одржување на образовните објекти во општините, согласно кои им се исплаќаат средства преку блок дотации.

Капиталните инвестиции се клучниот фактор за подобрување на конкурентноста на економијата и квалитетот на живот на граѓаните. Во следниот период, Владата се обврзува на капитални инвестиции исклучиво за продуктивни проекти: инфраструктурни и енергетски проекти што ќе бидат во функција на бизнис-секторот и капитални проекти од комунална и друга локална инфраструктура за подобрување на општите услови за живот на граѓаните.

Во мандатниот период, Владата ќе се фокусира и на ревизија на системот на распределба на трансферите од Буџетот до општините, кои ќе бидат во корелација со ефикасноста во наплатата на изворните приходи. Врзувањето на буџетските трансфери со успешноста на општините да ги наплатат

сопствените изворни приходи ќе значи праведно оданочување и трансфер на буџетски средства до општините.

Се очекува општините да продолжат со подобра наплата на сопствените приходи, но и со зајакнување на капацитетите за развивање политики за финансирање на општините и на капацитетите за финансиско управување. Во наредниот период ќе продолжи силната посветеност на поттикнувањето одржлив локален развој, доброто локално владеење и создавањето услови за поактивна, поефективна и поиновативна улога на локалните власти во остварувањето на националните цели за раст и развој со цел остварување на стратешките определби.

Со цел порамноправна распределба на дотациите по општини, надлежните министерства ќе направат анализи на критериумите според кои се распределуваат средствата за поодделните пренесени надлежности и утврдување нови модели на распределба согласно потребите, кои ќе понудат повисок квалитет на услугите.

Во наредниот среднорочен период, стабилни приходи на општините ќе се обезбедуваат со доделување средства од закуп на државно земјоделско земјиште, и тоа во сооднос 50% за Централниот буџет и 50% за општините и општините во Градот Скопје, кои се распределуваат во зависност од местоположбата на земјоделското земјиште кое е предмет на давање под закуп, под услов реализацијата на приходите од данокот на недвижен имот во претходната година да е над 80% во однос на планираните приходи. Стабилни сопствени приходи се обезбедуваат од средствата што се распределуваат на општините од надоместокот што се наплаќа од концесија за користење на водните ресурси за производство на електрична енергија, и тоа во сооднос 50% за Централниот буџет и 50% за општините, во зависност на чие подрачје се врши концесиската дејност.

Покрај поддршката во однос на преносот на надлежностите за наплата на дел од јавните приходи, како и трансферите од Централниот буџет, помошта во градењето на општинските капацитети се спроведува и преку проекти на централната власт финансирани преку меѓународни финансиски институции.

Преку Проектот за поврзување на локалните патишта, којшто е дел од тековната Рамка за соработка со Светската банка и се спроведува преку Министерството за транспорт, 70 милиони евра се наменети за сите 80 општини и Градот Скопје со цел изградба и санација на локални патишта и улици и друга патна инфраструктура во единиците на локалната самоуправа. Со оваа директна помош во износ од 500.000 евра до 2 милиона евра по општина (во зависност од проектот со кој ќе аплицира самата општина), се дејствува кон подобрување на локалната инфраструктура во општините.

Во наредниот период ќе продолжи реализацијата на Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор, кој го спроведува Министерството за финансии со поддршка од Светската банка преку Договорот за заем, во вкупен износ од 25 милиони евра. Главна цел на реализацијата на овој проект е намалување на потрошувачката на енергија во јавниот сектор, а воедно и подобрување на нивото и квалитетот на јавните објекти и јавното осветлување. Право на користење на средствата од оваа компонента имаат сите единици на локалната самоуправа. Висината на заемот за една локална самоуправа може да варира од 50 илјади до 750 илјади евра, а таа зависи од слободниот капацитет за задолжување на општината и проценетата вредност на предложениот општински проект. Со потпишување договор со Министерството за финансии, 80% од овие средства општината ќе ги добие како подзаем, додека, пак, останатите 20% како грант. Воедно, Министерството за финансии, во рамки на средствата обезбедени за Проектот, ќе ги покрие и трошоците за подготовка на енергетска ревизија и на техничката документација за проектите. За овој проект е обезбеден и инвестициски грант од инструментот Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ во износ од 2.140.000 евра.

Со заем од 50 милиони евра обезбеден од Европската инвестициска банка за финансирање на Проектот за подобрување на водоснабдувањето на општините, Владата ќе продолжи да дава поддршка на сите општини со цел изградба на подобра инфраструктура за водоснабдување и пречистителни станици. Овој проект се реализира преку Министерството за животна средина и просторно планирање.

Во областа на животната средина се имплементира големиот капитален Проект за изградбата на Пречистителна станица за отпадни води во Скопје, финансиран со заем од Евроската инвестициска банка во износ од 68 милиони евра, потоа заем од Европската банка за обнова и развој во износ од 58 милиони евра, како и инвестициски грант од инструментот Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ во износ од 69.784.283 евра. Во областа управување со цврст отпад, од големо значење е Регионалниот проект за цврст отпад кој предвидува воспоставување системи за управување, односно станици за цврст отпад во Југозападниот, Вардарскиот, Пелагонискиот, Југоисточниот и Полошкиот Регион, финансиран со заем во износ од 55 милиони евра од Европската банка за обнова и развој и инвестициски грант од инструментот Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ во износ од 22,5 милиони евра.

Табела 4.11 Проекција на среден рок на буџетот на локалната власт (во милиони денари)

	2022	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Вкупни приходи	38.716	47.375	50.165	66.292	66.618	68.995	71.777	74.565	77.459
Даночни приходи	10.716	11.811	13.250	14.008	14.070	14.470	14.870	15.270	15.670
Неданочни приходи	1.419	1.585	1.474	2.883	2.943	3.163	3.383	3.603	3.823
Капитални приходи	1.784	1.899	1.489	2.422	2.555	2.755	2.960	3.160	3.360
Трансфери	24.105	30.347	33.261	45.619	45.850	47.207	49.064	50.932	52.906
Донации	692	1.733	691	1.360	1.200	1.400	1.500	1.600	1.700
Вкупни расходи	38.911	44.309	48.884	65.752	66.618	68.995	71.777	74.565	77.459
Плати и надоместоци	19.899	23.981	27.321	30.878	32.380	33.302	34.484	35.782	36.876
Стоки и услуги	9.900	9.832	9.586	12.616	12.665	13.100	13.550	14.000	14.750
Каматни плаќања	37	67	98	108	110	110	110	110	110
Субвенции и трансфери	2.857	3.421	3.589	4.776	4.730	4.850	4.980	5.100	5.320
Социјални трансфери	67	71	74	103	90	90	90	90	90
Капитални расходи	6.151	6.937	8.216	17.271	16.643	17.543	18.563	19.483	20.313
Салдо	-195	3.066	1.282	540	0	0	0	0	0

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

Јавни претпријатија и трговски друштва во сопственост на државата. Владата е основач на 15 јавни претпријатија и единствен акционер/содружник во 14 трговски друштва и тие се во целосна (100%) државна сопственост. Овие субјекти се работодавци на околу 14 илјади работници и претставуваат значаен дел од македонската економија. Нивната дејност е распределена во повеќе сектори: енергетика и гас, транспорт, водостопанство, медиумски услуги и други дејности од јавен интерес.

Работењето на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост е уредено со Законот за јавни претпријатија, Законот за трговски друштва и со други секторски закони во кои е регулирана дејноста на претпријатието, односно друштвото (Закон за енергетика, Закон за железничкиот систем, Законот за јавните патишта, Закон за водостопанство, Закон за шумите и др.).

Согласно Законот за јавните претпријатија, а во насока на унапредување на транспарентноста, јавните претпријатија имаат обврска да ги објавуваат годишните и тримесечните извештаи на своите веб-страници, со што се овозможува навремено и транспарентно следење на финансиското работење на овие субјекти, а едновременно се дава можност и за пореално предвидување на фискалниот ризик во овој домен и негово навремено пресретнување. Министерството за финансии на својата веб-

страница објавува податоци за реализацијата и планот на вкупните приходи и расходи согласно податоците прикажани во финансиските планови, кварталните и годишните извештаи на овие субјекти.

Согласно податоците од годишните извештаи, вкупните приходи на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост планирани се во вкупен износ од 62,9 милијарди денари, додека расходите се проектирани на износ од 53,4 милијарди денари. Во вкупно планираниот износ на приходи за 2025 година, учеството на трговските друштва изнесува 65,5%, додека учеството на јавните претпријатија изнесува 34,5%. Во делот на планираните расходи, трговските друштва учествуваат со 76,1%, наспорти јавните претпријатија со учество од 23,9%.

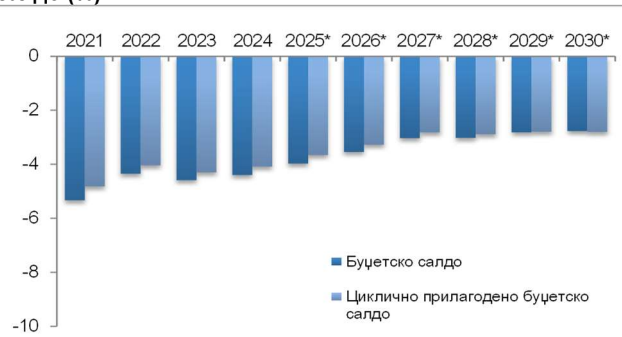
4.5 Структурен дефицит (циклична компонента на дефицитот, еднократни и привремени мерки, фискален став)

Со текот на времето, економската активност има тенденција на раст, но при движењето кон патеката на трендот вообичаено флукутира над и под долгорочниот тренд. Ваквите циклични движења во економијата се рефлектираат и врз фискалните движења, преку автоматските стабилизатори. Со цел исклучување на ефектите од флукуациите на економската активност врз фискалните индикатори и оцена на основната фискална позиција на земјата, вршиме пресметка и анализа на циклично прилагоденото буџетско салдо, коешто го добиваме преку прилагодување на буџетските приходи и буџетските расходи за ефектот на отстапување на потенцијалниот од фактичкиот/проектираниот БДП, со тоа што прилагодувањето го вршиме на агрегатно ниво и за Буџетот на централната власт.

Во 2025 година, во услови на влошено меѓународно окружување и зголемена неизвесност и нивен негативен ефект врз економската активност, БДП се очекува да остане под потенцијалниот, со што цикличната компонента на Буџетот е негативна во износ од 0,3%. Оттука, циклично прилагодениот буџетски дефицит изнесува 3,7% од потенцијалниот БДП (Графикон 4.5).

Во периодот 2026-2028 година, во услови кога производниот јаз останува во негативната зона, автоматските стабилизатори делуваат негативно врз буџетското салдо, со што пресметковниот циклично прилагоден буџетски дефицит е помал од планираниот буџетски дефицит и достигнува во просек 3,0%. Во 2029 и 2030 година, цикличната компонента на Буџетот се затвора, а циклично прилагодениот буџетски дефицит е еднаков на вкупниот буџетски дефицит (Табела 4.12).

Графикон 4.5. Основно и циклично прилагодено буџетско салдо (%)

Извор: Пресметки на МФ, *проекција

Табела 4.12. Агрегатни фискални индикатори (%)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Вкупно буџетско салдо	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8
Примарно буџетско салдо	-2,1	-1,6	-1,1	-1,0	-0,7	-0,6
Циклична буџетска компонента	-0,3	-0,3	-0,2	0,1	0,0	0,0
Циклично прилагодено вкупно буџетско салдо	-3,7	-3,3	-2,8	-2,9	-2,8	-2,8
Циклично прилагодено примарно буџетско салдо	-1,7	-1,4	-0,9	-0,9	-0,7	-0,7

4.6 Управување со јавен долг, состојба и проекции на движењето на јавниот долг

Институционална рамка. Активностите за управување со долгот во Република Северна Македонија, ги врши посебна организациона единица во рамки на Министерството за финансии, Секторот за управување со јавен долг. Секторот ги врши активностите кои се однесуваат на задолжување на државата во насока на финансирање на буџетските потреби, како преку издавање државни хартии од вредност на домашниот и на меѓународните финансиски пазари така и/или преку заеми од домашни и странски кредитори. Исто така, Секторот е одговорен за креирање на политика на управување со јавен долг врз основа на процена и анализа на ризиците на должничкото портфолио, како и за сервисирање на долгот на општата власт. Дополнително, Секторот води регистар на јавниот долг, кој покрај долговите на општа власт, ги вклучува и гарантираниот и негарантираниот долг, а е вклучен и во процесот на издавање на државни гаранции на носителите на јавен долг.

Законска рамка. Од аспект на законската рамка, Законот за јавен долг претставува основен закон со кој се уредуваат намените на државниот долг, постапката и начините на задолжување на носителите на јавен долг, постапката на издавање, сервисирање и престанок на државни гаранции, како и транспарентноста на јавниот долг. Дополнително, со Законот за финансирање на локалната самоуправа, се утврдуваат лимитите за долгорочно и краткорочно задолжувањето на општините, додека со новиот Закон за Буџети, се воспоставуваат фискалните правила со кој се утврдува дека вкупниот долг на општата власт не смее да надмине ниво од 60% од номиналниот БДП, а гарантираниот јавен долг не смее да надмине 15% од номиналниот БДП. Максималниот износ на задолжување во тековната фискална година се утврдува на ниво до износот потребен за финансирање на буџетскиот дефицит и рефинансирање на обврските од државниот долг за тековната и наредните две фискални години.

Стратегијата за управување со јавен долг е независен документ со кој се дефинира политиката за управување со долгот во текот на 3 години со 2 години дополнителна перспектива. Со него се обезбедуваат податоци за движењето на долгот во изминатиот период и прогнози за државниот и јавниот долг и се поставуваат краткорочни и среднорочни лимити и цели на конкретни показатели за долгот поврзани со нивото на јавниот долг и структурата на долгот.

Во однос на транспарентноста за долгот, Министерството за финансии изработува Годишен извештај за управување со долг, во кој детално се презентираат карактеристиките на должничкото портфолио на државата, како и преземените мерки за негово ефикасно управување. Исто така, Министерството на својата веб-страница редовно објавува податоци за состојбата и структурата на државниот и јавниот долг.

Податоците за долгот кои ги објавува Министерството за финансии се подготвуваат во согласност со националната методологија утврдена во Законот за јавен долг според која државен долг претставува збир на финансиски обврски создадени со задолжување на субјектите на централната власт, локалната самоуправа и јавните фондови, додека јавниот долг претставува збир на државниот долг и долгот на јавните претпријатија основани од државата и/или од општините.

Во насока на усогласување на оваа методологија со методологијата утврдена во ЕСА 2010, со новиот Закон за буџети се утврдува нов начин на пресметка на државниот долг, според кој ќе ги опфати консолидираните финансиски обврски создадени врз основа на задолжување на субјектите на општата власт, односно институциите кои се класифицирани во Секторот Држава (С.13), согласно

Националната класификација на институционални сектори на Државниот завод за статистика. По влегувањето во сила на новиот Закон за буџети, долгот пресметан врз основа на оваа методологија ќе биде предмет на мониторинг во однос на горенаведените фискални правила за висината на државниот долг.

Државен и јавен долг. Движењето на државниот и јавниот долг на Република Северна Македонија, е детерминирано од среднорочната буџетска рамка и имплементацијата на капитални проекти кои се финансираат со средства обезбедени со задолжување. Имено, глобалната економска криза предизвикана од пандемијата на Ковид-19, и последователно енергетската криза како резултат на воениот конфликт во Украина, извршија инфлаторен притисок врз светската економија, што принуди голем дел од земјите на Европската Унија и земјите од регионот, еднократно да ги прошират своите буџетски дефицити со цел да обезбедат финансиски средства за надминување на последиците од овие шокови. Кај повеќето економии, ова резултираше со зголемување на нивото на јавниот долг за околу 10 проценти поени. Република Северна Македонија не претставуваше исклучок од овој тренд, па така во 2020 година со реализиран буџетски дефицит од 8% од БДП, државниот и јавниот долг забележаа пораст од значителни 10 процентни поени во однос на 2019 година. Понатаму, во периодот по 2020 година преку намалувањето на негативното буџетско салдо дојде до забавување на растечкиот тренд на долгот. Така, заклучно со К-3 2025 година државниот долг на Република Северна Македонија изнесува 8.498,1 милиони евра, односно 50,3% од проектираниот БДП, додека јавниот долг е на ниво од 9.730,1 милиони евра, што претставува 57,6% од проектираниот БДП. Споредено со крајот на 2024 година, релативната вредност на државниот и јавниот долг забележаа намалување од 2,7 и 3,8 процентни поени, соодветно (Табела 4.13).

Табела 4.13. Движење на државен и јавен долг (период 2015 – К3 2025 година)

во милиони евра	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	К3-2025
Надворешен јавен долг	2.847,5	3.286,0	3.187,5	3.537,8	3.709,3	4.323,7	4.668,9	5.055,5	5.345,4	5.825,1	5.489,7
Државен долг	2.096,7	2.446,6	2.376,8	2.695,0	2.763,5	3.382,5	3.648,9	3.983,7	4.171,0	4.617,7	4.399,7
Гарантиран долг	750,8	839,4	810,7	842,7	929,9	920,0	999,9	1.048,9	1.149,7	1.182,5	1.063,3
Негарантиран долг	N/A	N/A	N/A	N/A	15,9	21,2	20,2	22,9	24,7	24,9	26,7
Домашен јавен долг	1.379,7	1.425,4	1.599,4	1.664,4	1.831,6	2.159,6	2.466,4	2.647,4	3.131,4	3.794,3	4.240,4
Државен долг	1.356,6	1.404,9	1.581,7	1.649,4	1.793,3	2.133,4	2.431,4	2.597,4	3.085,1	3.680,3	4.098,4
Гарантиран долг	23,2	20,5	17,7	15,0	12,3	9,5	7,5	4,8	1,4	81,9	112,1
Негарантиран долг	N/A	N/A	N/A	N/A	26,0	16,6	27,5	45,2	45,0	32,1	29,9
Јавен долг	4.227,2	4.711,4	4.786,9	5.202,2	5.540,9	6.483,3	7.135,3	7.702,9	8.476,8	9.619,4	9.730,1
како % од БДП	46,6	48,8	47,7	48,4	49,2	59,7	60,3	58,2	57,8	61,4	57,6
Државен долг	3.453,3	3.851,5	3.958,5	4.344,4	4.556,8	5.516,0	6.080,2	6.581,1	7.256,2	8.298,0	8.498,1
како % од БДП	38,1	39,9	39,4	40,4	40,5	50,8	51,4	49,7	49,5	53,0	50,3
Гарантиран долг	774,0	859,9	828,4	857,7	942,2	929,5	1.007,4	1.053,7	1.151,0	1.264,4	1.175,4
како % од БДП	8,5	8,9	8,3	8,0	8,4	8,6	8,5	8,0	7,8	8,1	7,0
Негарантиран долг	N/A	N/A	N/A	N/A	41,9	37,8	47,7	68,2	69,7	57,0	56,6
како % од БДП	N/A	N/A	N/A	N/A	0,4	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4	0,3

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на Република Северна Македонија

Споредено со нивоата на долгот на земјите членки на ЕУ и на земјите од регионот, Република Северна Македонија претставува умерено задолжена земја. (Графикон 4.6). Република Северна

Македонија и понатаму останува умерено задолжена земја, како резултат на заложбата за водење дисциплинирана фискална политика во наредниот период.

Движењето на јавниот долг во наредниот период ќе биде одраз на среднорочната буџетска рамка, потребите за отплати на претходни долгови и имплементацијата на капитални проекти. Имено, во наредниот среднорочен период се очекува продолжување на имплементацијата на нови и веќе започнати инвестициски проекти од областа на патната и железничката инфраструктура, образованието, здравството, енергетиката, животната средина, реформи во земјоделскиот и социјалниот сектор, развој на општините, како и имплементација на други проекти коишто се во согласност со стратешките приоритети и Програмата на Владата на Република Северна Македонија, а кои ќе бидат кофинансирани со странски заеми, но со цврста определба да не се загрози долгорочната одржливост на нивото на задолженост на земјата. Проектите ќе бидат имплементирани од страна на органите на државната управа, општините, јавните претпријатија и трговските друштва во доминантна државна сопственост. Покрај за инвестициски проекти, дел од задолжувањето е со цел за финансирање на буџетскиот дефицит, со цел обезбедување на непречено извршување на исплатите од Буџетот. Дополнително, дел од задолжувањето ќе биде наменето и за отплата на задолжувања од претходни години. Притоа, во периодот од 2026 до 2028 година треба да се отплатат околу 2.683,7 милиони евра по основ на претходни надворешни задолжувања, вклучително, еврообврзницата во износ од 700 милиони евра издадена во 2020 година којашто ќе се исплати во јуни 2026 година, еврообврзницата во износ од 500 милиони евра издадена во 2023 година која ќе се исплати во март 2027 година, еврообврзницата во износ од 700 милиони евра издадена во 2021 година која ќе се исплати во март 2028 година, како и други отплати на долгови на странски пазар.

Графикон 4.6. Државен долг на земјите од ЕУ и регионот (% од БДП)

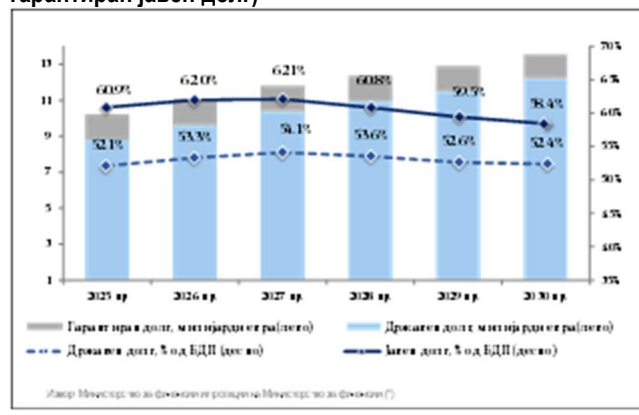

* Податокот за Северна Македонија се однесува на вториот квартал од 2025 година.

Извор: Министерство за финансии, Евростат, октомври 2025 година

Со цел задржување на нивото на јавниот долг во одржливи рамки, без притоа да се наруши фискалната одржливост, во Ревидираната стратегија за управување со јавен долг 2026-2028 (со изгледи до 2030 година) се утврдува лимит на вкупниот јавен долг, кој не треба да го надмине нивото од 60% од БДП, на среден рок. Според среднорочните проекции изработени врз основа на среднорочната буџетска рамка од која произлегува потребата за финансирање на буџетските дефицити на среден рок, потребите за отплата на претходни долгови, како и имплементацијата на проектите што се надвор од централната власт, јавниот долг до 2028 година ќе го надмине максималниот праг од 60% од БДП, односно во 2026 година јавниот долг ќе изнесува 62,0% од БДП, во 2027 година 60,1% и во 2028 година јавниот долг ќе забележи умерен пад, односно 60,9% од БДП како резултат на постепената фискална консолидација. Опаѓачкиот тренд ќе продолжи и во 2029 и 2030 година, кога се очекува стабилизирање на јавниот долг и да биде под лимитот од 60% од БДП, односно во 2030 година да изнесува 58,4% од БДП. (Графикон 4.7)

Графикон 4.7. Проекција на вкупен јавен долг (државен и гарантиран јавен долг)

Долг со државна гаранција. Издадените државни гаранции претставуваат потенцијална обврска за Буџетот на државата и ризик од зголемување на буџетските расходи во случај на нивно активирање. Оттаму, Министерството за финансии посветува посебно внимание на среден рок висината на издадените гаранции да биде на одржливо ниво, со посебен фокус на проекти што се самоодржливи и генерираат приходи, и го поддржуваат економскиот раст и овозможуваат поголема конкурентност на домашната економија. Дополнително, при издавање на државните гаранции, Министерството за финансии, согласно утврдениот Правилник за начинот на вршење на анализата на податоците доставени од страна на носителот на јавен долг, примената и вреднувањето на финансиските показатели („Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 198/2020), задолжително врши проценка и на кредитната способност на носителот на јавен долг - корисник на државната гаранција. Проценката се врши преку детална анализа на неговата финансиска состојба, која вклучува анализа на показатели за ликвидност, солвентност и профитабилност.

Заклучно со К-3 2025 година висината на издадените државни гаранции изнесува 1.175,4 милиони евра, односно 7,0% од БДП, и претставува намалување за 1,1 процентни поени во однос на крајот на 2024 година. Најголем дел, односно 62,54% од гарантираниот долг вклучува гаранции за финансирање инвестициски проекти од патната инфраструктура, 19,46% гаранции за финансирање проекти за поддршка на малите и средни претпријатија, 17,15% за проекти од областа на енергетиката и 0,84% за проекти од областа на железничката инфраструктура.

Во насока на воспоставување одржливо ниво на висината на гарантираниот долг, во Ревидирана стратегија за управување со јавен долг за е утврден лимит за нивото на гарантираниот јавен долг кое не треба да надмине 15% од БДП, на среден рок.

Во период од 2026 до 2030 година се очекува гарантираниот долг да има благ пораст до 2026 година, а веќе од 2027 година, се очекува стабилизација и намалување на гарантираниот долг на ниво од 5,8% од БДП во 2030 година. Притоа, во целиот период нивото на гарантираниот јавен долг е под утврдениот максимален лимит од 15%. (Графикон 4.8)

Структура на државниот долг и ризици поврзани со должничкото портфолио. Структурата на државниот долг на Република Северна Македонија ги одразува среднорочните лимити утврдени со Ревидираната стратегија за управување со јавен долг, а кои се дефинираат врз основа на детална анализа на изложеноста на должничкото портфолио на пазарните ризици кои произлегуваат од промените на каматните стапки на домашните и на меѓународните пазари на капитал и ризиците поврзани со движењето на девизните курсеви, како и ризикот од рефинансирање.

Имајќи предвид дека промените во девизниот курс можат да ги зголемат трошоците за отплати на долг во странска валута, како и политиката на стабилен

девизен курс врзан за евро, која Република Северна Македонија ја применува од 1995 година, во ревидираната стратегија за управување со јавен долг е утврден лимит за државниот долг во странска валута, односно минималниот праг на долгот во евра во портфолиото на државниот долг во странска валута да изнесува 80%. Заклучно со К-3 2025 година, долгот во денари изнесува 36,8% од вкупниот државен долг, а во странска валута 63,2%. Учеството на долгот деноминираан во евра во портфолиото на државниот долг во странска валута изнесува 93,4%, што е значително над лимитот од 80% утврден со ревидираната стратегија, и во споредба со крајот на 2024 година бележи зголемување од 1,2 п.п..

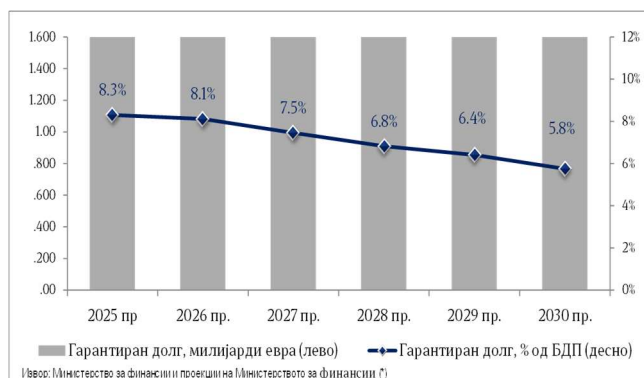
Со цел минимизирање на негативните ефекти од тековното зголемување на каматните стапки врз каматните трошоци на Буџетот и од идни пазарни шокови предизвикани од неповолните промени на каматните стапки, во ревидираната стратегија се утврдува лимит за каматната структура на државниот долг според кој минималниот праг на долгот со фиксна каматна стапка да изнесува 60%. Заклучно со К-3 2025 година, долгот со фиксна каматна стапка изнесува 78,1%, и во однос на крајот на 2024 година бележи зголемување за 0,6 п.п..

Со цел понатамошно порамнување на профилот на отплата и намалување на ризикот од рефинансирање, како и остварување дополнителни каматни заштеди, Министерството за финансии и во следниот период ќе ги разгледува можноста и условите за оптимизирање на трошокот за сервисирање на долгот со активно управување со должничкото портфолио, а ќе ги разгледува и можноста и условите за реструктурирање на долгот со активно управување со должничкото портфолио.

Примарен пазар на државни хартии од вредност. Во текот на 2025 година, Министерството за финансии на редовна основа издаваше 12-месечни државни записи без девизна клаузула, како и 2-годишни, 3-годишни, 5-годишни државни обврзници и 15-годишни државни обврзници со и без девизна клаузула. Фреквентноста на спроведување аукции на државни хартии од вредност беше утврдена во рамки на Календарот за емисија на државни хартии од вредност.

Вкупниот износ понуден за продажба на одржаните седумнаесет (17) аукции на државни хартии од вредност до 30 септември 2025 година изнесуваше 66.709,61 милиона денари, побарувачката 66.709,61 милиона денари, а реализацијата 66.709,61 милиони денари.

Графикон 4.8. Гарантиран јавен долг

Во текот на 2025 година, Министерството за финансии спроведуваше мерки усвоени со Стратегијата за денаризација, односно акцентот на издавањето беше ставен на хартии од вредност во домашна валута, кое заклучно со третиот квартал изнесуваше 3.119,6 милиони евра наспроти износот од 879,4 милион евра издаден преку државни хартии од вредност со девизна клаузула.

Каматните стапки на државните хартии од вредност на домашниот пазар во текот на 2025 година покажаа тренд на зголемување. Заклучно со септември 2025 година, состојбата на недостасани ДХВ изнесува 3.999,0 милиони евра, од кои 847,9 милиони евра се државни записи, а 3151,1 милиони евра се државни обврзници.

Секундарен пазар на ДХВ. Законската регулатива за секундарно тргување во Република Северна Македонија овозможува тргување со сите структурни ДХВ и континуираните ДО на Македонската берза АД, како и тргување со континуираните ДХВ на пазарите преку шалтер.

Во периодот јануари - септември 2025 година, на Македонската берза АД Скопје е остварен вкупен промет од тргување со државни обврзници во износ од 922,88 илјади евра. Од остварениот вкупен промет нема тргување на структурни државни обврзници, 915,17 илјади евра е промет остварен од обврзници за денационализација а 7,70 илјади евра е промет остварен од континуирани државни хартии од вредност.

Меѓународен пазар на капитал. До септември 2025 година, на меѓународниот пазар на капитал се тргуваше со три еврообврзници издадени од Република Северна Македонија, а кои доспеваат за исплата во 2026, 2027 и 2028 година. На 30 септември 2025 година, приносите за трите еврообврзници изнесуваа 3,895%, 4,050% и 4,198%, соодветно.

Кредитен рејтинг на Република Северна Македонија. Во март 2025 година Агенцијата за кредитен рејтинг „Фич“ ја даде оценката за кредитниот рејтинг на Република Северна Македонија BB+, со стабилен изглед. Во септември 2025 година, „Фич“ ја потврди претходно доделената оценка за кредитниот рејтинг на Република Северна Македонија.

Во јануари и јули 2025 година, Агенцијата за кредитен рејтинг „Стандард и Пурс“ ја потврди претходно доделената оценка за кредитниот рејтинг на Република Северна Македонија за странска и домашна валута BB-, истовремено потврдувајќи го стабилниот изглед на земјата.

4.7 Анализа на сензитивноста и споредба со претходната Програма

Сензитивност на буџетскиот дефицит. Среднорочните економски проекции се базираат на одредени претпоставки, првенствено за макроекономското окружување, дизајнирањето на економските политики и нивното спроведување, како и за отсуството на поголеми шокови.

Среднорочните макроекономски и фискални проекции секогаш се проследени со одреден степен на неизвесност и ризици. Евентуалната материјализација на тие ризици би резултирала со отстапувања од основното среднорочно сценарио, односно поинаква реализација на клучните фискални променливи.

Оттаму, во рамките на овој дел даваме преглед на резултатите од анализата на сензитивноста, со која е испитана чувствителноста на буџетскиот дефицит на централната власт преку три ризични сценарија, кои претпоставуваат поинакви услови од оние земени како основа за среднорочните проекции елаборирани погоре. Притоа, сите ризици се анализирани одделно и во сите сценарија се претпоставува отсуство на други отстапувања од основното сценарио.

Со оглед на тоа дека среднорочното фискално сценарио се темели на одредени макроекономски претпоставки, тие се сметаат за примарен фактор со потенцијално влијание врз фискалните движења. Така, како прво ризично сценарио претпоставуваме материјализација на надолните ризици во однос на надворешното окружување, согласно првото алтернативно сценарио образложено во точката 3.3. Според ваквото сценарио, проектираниот просечен годишен реален раст на БДП во периодот 2026 - 2030 година изнесува 3,1%, односно за 1,0 п.п. понизок споредено со основното сценарио. Притоа, евентуалниот понизок економски раст ќе имплицира и пониска реализација на цикличната компонента на буџетските приходи. Оттука, ова сценарио би резултирало со буџетски дефицит во просек од 3,7% од БДП годишно во наредниот петгодишен период, односно проширување на дефицитот за 0,7 п.п. во просек споредено со основните проекции. Во Табелата 4.14 е прикажан буџетскиот дефицит во овој период според основното и ризичните сценарија.

Во второто ризично сценарио се претпоставува пониска реализација на капиталните расходи, согласно второто алтернативно сценарио образложено во точката 3.3, односно нивна реализација на ниво од околу 75% од предвидените со основното сценарио. Намалената реализација на капиталните расходи би предизвикала забавување на растот на бруто-инвестициите, а соодветно на тоа и пониска стапка на реален раст на БДП во однос на основното сценарио во просек за 0,5 п.п. годишно во периодот 2026 - 2030 година. Ова сценарио би имало негативен одраз и кај даночните приходи, кој би го надминал ефектот на намалените расходи. Оттаму, согласно ова сценарио, буџетскиот дефицит би се влошил во просек за 0,4 п.п. годишно споредено со основното сценарио во периодот на предвидување.

Табела 4.14. Анализа на сензитивноста на буџетскиот дефицит

	2026	2027	2028	2029	2030
Буџетски дефицит (% од БДП)					
Основно сценарио	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8
Сценарио 1. Понизок економски раст	-4,1	-3,8	-3,5	-3,4	-3,7
Сценарио 2. Пониска реализација на капитални расходи	-3,9	-3,6	-3,2	-3,0	-3,3
Сценарио 3. Пониска наплата на даночни приходи	-4,5	-4,0	-4,0	-3,8	-3,8

Извор: Пресметки на Министерството за финансии

Како трето сценарио се претпоставува намалена наплата на вкупните даночни приходи за 5% годишно во периодот на предвидување споредено со основното сценарио. Во услови на непроменето ниво на буџетски расходи и непроменет економски раст, намалените даночни приходи би придонеле за зголемување на буџетскиот дефицит, којшто би изнесувал во просек 4,0% од БДП годишно во анализираниот период, достигнувајќи го нивото од околу 3,8% од БДП во 2030 година.

Остварувањето на кое било од наведените ризични сценарија во наредниот период би резултирало со релативно ограничени ефекти врз буџетскиот дефицит, односно не доаѓа до загрозување на одржливоста на фискалната политика на среден рок.

Ризици на јавниот долг. Неизвесноста што произлегува од идното движење на макроекономските варијабли на меѓународниот пазар на капитал има значително влијание при донесувањето на одлуките за ефикасно управување со должничкото портфолио на државата. Во услови на големи осцилации на економските варијабли се јавува потреба од активно управување со ризиците на коишто подлежи портфолиото на јавниот долг во Република Северна Македонија. Како основни ризици што се идентификувани при управувањето со ова портфолио се јавуваат ризикот од рефинансирање, пазарниот ризик во којшто се вклучени ризикот од промена на каматните стапки и ризикот од промена на девизните курсеви, ризикот поврзан со потенцијалните обврски и оперативниот ризик.

Сензитивност на јавниот долг. Со цел испитување на изложеноста на портфолиото на долгот на пазарниот ризик, односно ризик од промена на каматните стапки и на девизните курсеви, подготвена е кратка симулација за влијанието на промената на каматните стапки и девизниот курс врз трошоците за сервисирање на надворешниот државен долг (Табела 4.15). Анализата на сензитивноста за движењата на трошоците за сервисирање во Буџетот на Република Северна Македонија по основ на надворешен долг се заснова на следните претпоставки: со промена на една варијабла сите други варијабли остануваат непроменети, т.е. *ceteris paribus*; при евентуални движења на другите валути во однос на еврото, девизниот курс на денарот во однос на еврото ја задржува стабилната вредност; и непостоење корелација помеѓу каматните движења и движењата на девизниот курс.

Анализата го опфаќа периодот 2026 - 2030 година и се заснова на сценарија на пораст на каматната стапка за 1 п.п. од основното сценарио, како и на депрецијација на еврото во однос на другите валути за 10%.

Табела 4.15. Анализа на сензитивноста на трошоците за сервисирање на надворешниот државен долг при промена на каматните стапки и девизните курсеви

Индексни броеви	2026	2027	2028	2029	2030
Основно сценарио	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Сценарио 1: зголемување на соодветните каматни стапки за 1 п.п.	106,1	105,2	105,6	105,9	107,2
Сценарио 2: апрецијација на другите валути од портфолиото во однос на еврото за 10%	100,8	101,4	100,8	100,7	100,3

Извор: Пресметки на Министерството за финансии

д оваа анализа можат да се извлечат следните заклучоци:

- висината на каматните трошоци по основ на надворешниот државен долг се значително сензитивни на движењето на каматните стапки. Така, доколку каматните стапки во 2026 година пораснат за 1 процентен поен во однос на основната проекција, тоа би предизвикало пораст на каматните трошоци за 6,1% односно за 8,9 милиони евра, со слични ефекти и во периодот од 2027 до 2030 година.
- евентуална депрецијација на еврото во однос на другите валути во портфолиото (американски долар, јапонски јен и специјални права за влечење) за 10% ќе предизвика зголемување на трошоците за сервисирање за 0,8% во 2026 година, односно за 8,1 милиони евра. Од добиените резултати може да се утврди дека евентуалните неповолни движења на девизните курсеви на другите валути во однос на еврото нема да предизвикаат позначително зголемување на трошоците за сервисирање затоа што најголемиот дел од надворешниот државен долг е деноминиран во евра.

4.8 Квалитет на јавни финансии

Фискалната политика во наредниот среднорочен период ќе биде насочена кон создавање предуслови за обезбедување на значително ниво на јавни инвестиции, коишто се основа за подобрување на економските перспективи и за подобар живот на граѓаните.

Преку континуирана поддршка и вложувања во инфраструктурни проекти ќе се создадат услови за економски раст, односно се овозможува раст на бизнисите и создавање нови работни места. Дополнително, стратешкото планирање на големите инфраструктурни проекти ќе се овозможи пореално планирање и извршување на капиталните расходи.

Среднорочните фискални проекции имаат силна развојна компонента и подобрена структура на расходната страна на Буџетот преку зголемување на учеството на капиталните расходи од 4% на 5% во БДП на годишно ниво и претставуваат клучни елементи на јавните финансии.

Анализирано според приоритетните области, фокусот на фискалната политика е континуирано обезбедување на зголемен износ на финансиски средства за областите образование, здравство и социјална заштита, со што се обезбедува значително учество на овие функционални области во структурата на јавните расходи во насока на повисокок квалитет на јавни финансии.

Во насока на зајакнување на фискалната одговорност на општините, со измените на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа се зголемува транспарентноста на работата на општините, односно општините имаат обврска транспарентно да ги објавуваат финансиските податоци на своите веб-страници, како и отчетноста во трошењето на сите средства што им се доделени од страна на државата. На веб-страницата на Министерството за финансии се објавуваат податоци за извршување на приходите и расходите на општините и за заостанатите долгови пријавени во Електронскиот систем за известување и евидентирање на обврските на квартално ниво, а во Завршната сметка на Буџетот на Република Северна Македонија, во прилог се вклучени и Завршните сметки на буџетите на општините. Со поддршка од УНДП, финансиските податоци од периодичните финансиски извештаи на околу 55 општини се објавени на веб-страниците на општините и на Министерството за финансии.

Согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските, јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост имаат обврска на месечна основа да ги пријавуваат преземените, а недоспеани обврски и доспеаните, а неплатени обврски во Електронскиот систем за пријавување и евиденција на обврски, за чие водење е надлежно Министерството за финансии. Врз основа на евидентираниите податоци за пријавените обврски, Министерството за финансии на својата веб-страница континуирано, на квартална основа објавува збирни извештаи, што дополнително придонесува за зајакнување и зголемување на транспарентноста.

Владата како основач на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост континуирано го следи нивното финансиско работење преку годишните сметки и годишните извештаи, тримесечните извештаи, финансиските планови и инвестициските програми при чие разгледување и одобрување се даваат укажувања и забелешки до надлежните органи на претпријатието/друштвото кои се насочени кон намалување на непродуктивните расходи, преземање мерки за наплата на ненаплатените побарувања и навремено подмирување на обврските.

Со измените на Законот за буџети се предвидени одредби коишто се во насока на конзистентно следење на финансиското работење на претпријатијата и друштвата во целосна и доминантна сопственост на државата и од нив основаните друштва, навремено и координирано планирање на тековните и инвестициските активности на овие субјекти согласно стратешките планови, зацртаните политики на Владата и донесените стратегии од областа на нивното работење. Од особено значење е планираните инвестициски активности во програмите на овие субјекти, коишто се финансираат со буџетски средства, да бидат навремено и реално димензионирани и инкорпорирани во буџетскиот процес со цел нивна успешна реализација, согласно планираната динамика и утврдените акциски планови. Во овој процес, како значајни чинители, покрај Владата и Министерството за финансии се и ресорните министерства надлежни за тековно и на среден рок спроведување на стратешките приоритети во својот домен.

Современиот концепт на управување со јавните финансии дизајниран во Законот за буџети е насочен кон подобрување на управувањето со јавните финансии и зајакнување на среднорочното буџетирање, како еден од приоритетите на Владата во процесот за пристапување во Европската Унија. Тој концепт ги опфаќа и јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост како значаен сегмент во јавниот сектор, така што планираните активности во наредниот период се насочени кон

зајакнување на среднорочното планирање кај овие субјекти особено во делот на капиталните инвестиции.

Со цел спроведување на член 20 од Законот за буџети, кој се однесува на среднорочните приоритети и постапката за избор на нови проекти за јавни инвестиции, во април 2025 година Владата ја донесе Уредбата за управување со јавни инвестиции. Со Уредбата се регулира начинот, содржината, постапката и критериумите за дефинирање, подготовка, разгледување, оценување, и начин на одредување приоритетни предлог проекти за јавни инвестиции, како и процесите на спроведување, следење и известување за нивната реализација и екс-пост преглед на проектите за јавни инвестиции. Со тоа се воспоставуваат стандардизирани процедури за подготовка, оценување и избор на инфраструктурни проекти, со што се овозможува Владата да изготви Конечна приоритетна листа на предлог проекти за јавни инвестиции. Во јули 2025 година, Министерството за финансии на својата интернет страна објави Водич за подготовка на физибилити студија и Прирачник за процесот на управување со јавни инвестиции. Во септември 2025 година, Владата го формираше Комитетот за јавни инвестиции, како постојано, меѓуресорно работно тело, чија главна улога е да обезбеди ефикасно управување со проектите за јавни инвестиции. Во текот на 2025 година, во организација на Министерството за финансии, беа спроведени обуки на релевантните институции за примена на новите постапки за подготовка и следење на проектите за јавни инвестиции кои се пропишани со Уредбата за управување со јавни инвестиции. Министерството за финансии останува посветено на зајакнување на административните капацитети за извршување на функциите поврзани со управувањето со јавните инвестиции.

Во делот на даночната политика, поконкретно во делот на меѓународното оданочување е донесен Законот за минимален глобален данок на добивка (Службен весник на РСМ, бр. 3 од 3.1.2025 година) чии фискални импликации за 2026 година беа проценети на 1.600 милиони денари. Со Законот за минимален глобален данок се врши усогласување со европското законодавство, се пропишуваат правила за плаќање на дополнителен данок заради обезбедување на минимално ефективно оданочување на добивката на составните субјекти кои се членови на група на мултинационални компании или на голема домашна група, кои остваруваат годишни консолидирани приходи од најмалку 750 милиони евра во најмалку две од последните четири фискални години, со тоа што се воведува минимална ефективна стапка на корпоративен данок од 15% на глобално ниво.

4.9 Фискално управување и буџетски рамки

Со цел одржливост на фискалната политика на среден рок, со фискалните проекции предвидена е рамка за постигнување на нумеричките фискални правила, дизајнирани да бидат усогласени и конзистентни со фискалните правила на ЕУ.

На среден рок, со фискалната политика се предвидува етапна фискална консолидација. Притоа, буџетскиот дефицит е намален како процентуално учество во БДП, и тоа од 3,5% во 2026 година, 3,0% во 2027 и 2028 година и 2,8% во 2029 и 2030 година.

Фискалната стратегија отстапува од фискалните правила во 2026 година, и тоа во делот на буџетскиот дефицит и јавниот долг, но е со јасен тренд на постепено приближување кон нив во тој период. Согласно проекциите во Фискалната стратегија, исполнувањето на фискалното правило за буџетски дефицит планирано е да се постигне во 2027 година.

Воспоставен е Фискален совет, како независна институција, посебен буџетски корисник, кој веќе обезбедува независни и професионални анализи и мислења за макроекономските и фискалните

претпоставки, фискалната стратегија, буџетот, извештаите за реализација на буџетот, фискалните ризици и слично.

Со донесените измени на Законот за буџети, се вршат измени и дополнувања на одредбите од постојниот закон со што се обезбедува континуитет на обврската за наменско, рационално, економично и ефикасно користење на одобрените средства од страна на јавните субјекти, односно пролонгирање на рокот за отпочнување на примената на Законот за буџети од 01.01.2028 година. Дополнително донесени се соодветните подзаконски акти согласно Реформската агенда.

Зајакнување на капацитетите за следење и анализа на фискалните ризици се прави со техничка поддршка на ММФ ФАД (Оддел за фискални прашања). Министерството за финансии ја препознава важноста од воспоставување ИФМИС за унапредено следење и контрола на фискалните ризици, вклучително и оние поврзани со јавните инфраструктурни проекти, обврските по достасани а неплатени обврски и државно гарантираните заеми на јавните претпријатија. Зајакнувањето на управувањето со фискалните ризици претставува клучен елемент на тековната реформа на системот за управување со јавните финансии. Во таа насока, проектот за ИФМИС има за цел да обезбеди навремени, точни и сеопфатни финансиски податоци, што значително ќе го подобри фискалниот надзор и процесот на носење одлуки во јавниот сектор. Министерството продолжува со активности за градење на овој проект во соработка со Светска Банка преку испитување на можноста за употреба на нов инструмент за имплементација и усогласување со правната рамка.

Програма за реформи во управувањето со јавните финансии ги опфаќа сите аспекти на УЈФ. Целта на Програмата е подобрување на фискалната рамка, зајакнување на процесот на планирање, извршување и известување за јавните финансии, зголемување на наплатата на приходите, подобрување на системот на јавни набавки и зајакнување на внатрешната и надворешната контрола преку зголемување на транспарентноста и отчетноста во работењето се идентификувани како една од клучните цели на Владата, што треба да обезбеди забрзан и одржлив економски раст, повисок животен стандард и квалитет на живот на граѓаните. Тоа вклучува одржување стабилен буџет на долг рок, притоа продолжувајќи со обезбедувањето квалитетни и навремени услуги за граѓаните и деловните субјекти, преку модерна и ефикасна јавна администрација, базирана на дигитализација. Понатамошното подобрување на управувањето со јавните финансии е неопходно не само за поткрепување на мерките насочени кон фискална консолидација и структурни реформи, туку и како процес кој го подобрува квалитетот на јавната администрација и обезбедува атрактивна и посакувана средина за инвеститорите. Владата, исто така, разви потсистемски реформски стратегии во областите на јавна внатрешна финансиска контрола и даночниот систем.

4.10 Одржливост на јавните финансии

Пресметките за долгорочната одржливост на јавните финансии се темелат на следните претпоставки:

- просечен раст на продуктивноста на трудот за 4,4%;
- намалување на стапката на активност кај мажите (од 78,6% во 2020 година на 74,4% во 2060 година);
- интензивно зголемување на стапката на активност кај жените (од 56,2% во 2020 година на 72,6% во 2060 година), со што учеството на женската популација во вкупното активно население се очекува да достигне 48,2% во 2060 година;

- поинтензивно намалување на стапката на невработеност до 2030 година, проектирана на 7,3% истата година, а со помал интензитет во следните години, при што стапката на невработеност во 2060 година е проектирана на 5,6%;
- зголемување на учеството на населението на возраст над 65 години на околу 30% до 2060 година.

Врз основа на претпоставките за раст на вработеноста и платите во земјата, се проценува просечен годишен раст од 5,4% на приходите од придонеси по основ на пензиско осигурување во анализираниот период, а нивното просечно учество во БДП изнесува 5,1%. Во врска со расходите за пензии, потребно е да се спомене дека се опфатени само оние на државниот пензиски фонд. Имајќи го ова предвид, а согласно проектираните демографски движења, се предвидува просечен годишен раст на расходите за пензии од 6,3% во анализираниот период и во 2060 година да изнесува 11,3%. Јавните расходи за здравствена заштита како процент од БДП се предвидува да останат на стабилно ниво и да достигнат 6,7% во 2060 година. Расходите за образование е предвидено да се зголемат за во просек 6,8% годишно во наредниот четириесетгодишен период, со што нивното учество во БДП се очекува да достигне 5% во 2060 година. Во анализираниот период, каматните расходи се претпоставува да изнесуваат во просек 2,0% од БДП, согласно проектираното движење на буџетското салдо, односно државниот долг и проектираната ефективна каматна стапка.

5A. КОНЗИСТЕНТНОСТ НА РЕФОРМСКАТА АГЕНДА СО МАКРОФИСКАЛНАТА РАМКА НА ПЕР

Согласно Водичот на Европската комисија за подготовка на Програмата за економски реформи 2026-2028 година во овој сегмент треба да се образложи поврзаноста на реформите од Реформската агенда на земјата со среднорочната рамка на макроекономската и фискалната политика, односно квантификација на економското и фискално влијание на реформите. За земјите-корисници на средствата од Планот за раст на Западен Балкан, ова барање се однесува на реформите претставени во нивната реформска агенда.

Реформската агенда 2024–2027 година претставува стратешки и оперативен документ со кој Република Северна Македонија ја конкретизира својата определба за унапредување на институционалните, економските и социјалните капацитети во насока на интеграција во Европската Унија. Таа е дел од поширокиот европски План за раст на Западен Балкан (Growth Plan for the Western Balkans), иницијатива на Европската комисија која има за цел да го забрза процесот на приближување на земјите од регионот кон ЕУ преку финансиска поддршка и структурни реформи.

Основната цел на РА 2024-2027 е забрзување на конвергенцијата на земјата со европските стандарди и подобрување на економската и административната функционалност на државата. Спроведувањето на Реформската агенда треба да резултира со зголемена транспарентност и доверба во институциите, поефикасна и модернизирана јавна администрација, порамномерна економска конкурентност и отворање нови работни места, подобра инфраструктура и дигитална поврзаност, како и зголемено искористување на европските фондови и подобра подготвеност за членството во ЕУ. Дополнително, реформите имаат и социјална димензија, преку подобрување на квалитетот на живот, зајакнување на човечките ресурси и поттикнување на општествена кохезија.

Избраните реформи се во рамки на утврдените пет тематски области од РА, кои ја дефинираат рамката на европските интеграции: 1/Јавна администрација и управување со јавните финансии,

2/Енергетска/дигитална транзиција, 3/Човечки капитал, 4/Развој на приватниот сектор и деловното опкружување и 5/Фундаментални вредности/владеење на правото. При проценка на економското влијание одредени реформи кои веќе беа вклучени во претходната програма на економски реформи, повторно се преоценија, пред се имајќи ги предвид дополнително расположивите информации и податоци.

Реформи 1.1.2: Зајакнување на системот за јавни набавки и 1.1.3: Целосно спроведување на Законот за буџетите од 2022 година, вклучително и реформите во управувањето со јавни инвестиции

Целта на реформата на системот за јавни набавки е да обезбеди јавните средства да се трошат на ефективен, ефикасен, транспарентен и рационален начин. Во 2022 година, пазарот на јавни набавки во земјата изнесуваше 8,4% од БДП на земјата и 23,3% од реализираните расходи на Буџетот на Општа Влада. Од вкупната вредност на јавните набавки, 57% се доделени на мали и средни претпријатија (МСП), што укажува на нивна значајна улога во економијата и на растечка инклузивност на пазарот на јавни набавки. Иако националната правна рамка е суштински усогласена со Директивите на ЕУ од 2014 година и обезбедува стабилна основа за осигурување на транспарентност и зголемување на вредноста за парите во јавните набавки, употребата на критериумите за избор на „економски најповолна понуда“ (ЕНП) е сè уште ограничена т.е. делот од вредноста на договорите за јавни набавки доделени со употреба на критериумите за избор на ЕНП изнесува приближно 9% во 2023 година, што ја оневозможува земјата целосно да ги искористи можностите воведени со новото законодавство. Зголемувањето на употребата на критериумите за ЕНП ќе придонесе за поголема ефикасност на јавната потрошувачка, бидејќи ќе овозможи избор на понуди што нудат најдобар сооднос меѓу цена и квалитет, наместо фокус исклучиво на најниска цена. Овој пристап поттикнува повисок квалитет на јавните услуги, долгорочна одржливост на инвестициите и рационално користење на буџетските средства.

За имплементирање на оваа реформа предвидени се следните чекори: намалување на употребата на е-аукциите на 40% во вкупните набавки, зголемена употреба на системот за Е-пазар, и зголемување на учеството на набавките (на најмалку 25% во вредност) кои ги користат критериумите за ЕНП како најдобар сооднос за цена-квалитет или најекономичен пристап. Проекциите за периодот 2024–2027 година упатуваат на постепено зголемување на уделот на овие договори во вкупната вредност на договорите за набавки, од околу 10 милијарди денари во 2024 на над 20,8 милијарди денари во 2027 година.

Примената на критериумите на ЕНП во јавните набавки значи подобрување на техничкиот квалитет на тендерската документација, земајќи ја предвид не само цената, туку и иновативните решенија, како и економските, социјалните и еколошките прашања. Исто така, користење на ЕНП постапката обезбедува попредвидливи трошоци за одржување, како и долговечност и издржливост на купените производи, што спречува идни слаби перформанси на купените производи или дури и повисоки трошоци.

Оваа реформа е комплементарна со реформата за подобрување на управувањето со јавните инвестиции. Имено, врз основа на Законот за буџети, во Министерството за финансии е воспоставен Секторот за управување со јавни инвестиции и донесена е Уредба за управување со јавни инвестиции. Во насока на вршење на функциите поврзани со управувањето со јавни инвестиции, Секторот за управување со јавни инвестиции во рамки на Министерството за финансии дава мислења и препораки за проектите што се јавни инвестиции, изготвува збирна листа на предложени и оценети нови јавни инфраструктурни проекти, консолидирање на листата на приоритетни јавни

инфраструктурни проекти, врши централен надзор на националното портфолио за јавни инвестиции, вклучително и следење и управување со севкупните ризици за испорака, како и развивање и ажурирање на методологии за проценка на проекти и преглед на прединвестициските студии.

Со воведување на зајакнати механизми за управување со јавни инвестиции и капитални проекти, како и подобрен мониторинг на реализацијата, се очекува приоретизацијата на проектите да биде врз основа на најголема општествена и економска вредност, и нивно навремено извршување. Ова директно ја зголемува ефикасноста на јавната потрошувачка, бидејќи буџетските средства се насочуваат кон издржани и одржливи инфраструктурни проекти со јасно дефинирани исходи. Оттука, се очекува просечна стапка на реализација на капиталните инвестиции која во периодот 2017-2024 година изнесува во просек 73,2%, за периодот 2026-2028 година, да се зголеми на 89,4%.

Двете реформи се очекува да придонесат за ефективно искористување на јавните средства и подобрување на квалитетот на капиталните инвестиции. Ова ќе има позитивно влијание врз економскиот раст преку зголемување на додадената вредност на потрошените јавни средства, и повисока реализација на капиталните инвестиции.

Реформа 2.1.3.1 Распоредување обновливи извори на енергија: Спроведување на Директивата за обновливи извори на енергија (дозволи, гаранции за потекло) и транспарентни и конкурентни постапки за користење обновливи извори на енергија

Оваа реформа има за цел забрзување на распоредувањето на обновливите извори на енергија во Северна Македонија преку целосна имплементација на Директивата RED II. Обновливата енергија има клучна улога за постигнување на климатските и енергетските цели на земјата, при што ќе придонесе за заштита на животната околина, намалување на потрошувачката на фосилни горива, зголемен економски раст, забрзан технолошки развој, како и создавање на нови работни места. Согласно Националниот план за енергија и клима на Република Северна Македонија, целта е инсталираната моќност на фотоволтаичните системи на покривите да достигне 250 MW до 2030 година. Како поддршка на таа цел, во постапка е донесувањето на Закон за обновливи извори на енергија. Усогласувањето на правната и регулаторната рамка ќе придонесе кон намалување на административните бариери коишто го кочат инвестирањето во обновливи извори на енергија.

Цел на оваа мерка е постигнување на најмалку 0,8 GW нови капацитети за обновлива енергија (пред се соларна и ветерна) до јуни 2027 година, инсталирани во согласност со НПЕК. Постигнувањето на оваа цел ќе има значително влијание врз економската активност во земјата. За квантифицирање на ваквото влијание, неопходно е првично да се проценат потребните инвестиции за постигнување на поставените таргети. Притоа, се претпоставува инвестирање во 0,8 GW обновлива енергија, од кои половина се однесуваат на соларна енергија, 40% се однесуваат на ветерна енергија, додека 10% се однесуваат на хидроенергија. Инвестициските трошоци по kW за наведените видови на обновлива енергија се проценети врз основа на извештаи на Меѓународната агенција за обновлива енергија (IRENA)²⁰, и тие изнесуваат 691 долар по kW за соларна енергија, 2.852 долари по kW за ветерна енергија, и 2.267 долари по kW за хидроенергија. Врз основа на овие претпоставки, вкупниот износ на инвестиции изнесува околу 1.179 милиони евра, од кои најголем дел во ветерна енергија (785 милиони евра).

Притоа, во основното сценарио е веќе вклучена претпоставка за реализација на поголемиот дел од овие инвестиции, односно околу две третини од нив. Влијанието на преостанатиот дел од речиси 400

²⁰ Извор: IRENA Renewable power generation costs in 2023

милиони евра е еднакво распределено во анализираниот период, што би резултирало со вкупен позитивен ефект од околу 1,3% од БДП. Притоа, силен позитивен ефект врз БДП би имал реалниот раст на бруто инвестициите, кои во овој тригодишен период би биле во просек за 0,7 п.п. повисоки во споредба со основното сценарио. Од друга страна, реализирањето на мерката би предизвикало и негативни ефекти преку повисоки стапки на растот на увозот, од околу 0,2 п.п. во однос на основната проекција. Растот на увозот би предизвикал и благо влошување кај салдото на тековна сметка. Но, реализирањето на мерката би имало позитивно влијание врз пазарот на труд, со очекувани повисоки стапки на раст на нето платите за 0,2 п.п. во однос на основното сценарио, како и благо намалување на стапката на невработеност.

Реформа 2.2.2.3 Проширување на понудата на јавни е-услуги понудени преку владината е-платформа и поедноставување на административните и електронските постапки

Преку оваа реформа се очекува зголемување на бројот на понудени е-услуги за 50% до 2027 година, пред се во фискалниот и здравствениот сектор. Ова ќе придонесе за подобрување на квалитетот, ефикасноста, и транспарентноста на јавните услуги. Реформата е дел од пошироките напори за дигитализација, со цел модернизација на јавната администрација и подобрен пристап до услуги, со оглед на тоа што е-услугите го намалуваат потребното време и трошоците за граѓаните и компаниите. Дополнително, оваа реформа ќе придонесе и за подобрување на размената на податоци помеѓу институциите и обезбедување документи по службена должност за сите услуги кои се достапни онлајн.

Економското влијание на оваа мерка се рефлектира преку времето кое граѓаните и компаниите ќе го заштедат како резултат на дополнителните е-услуги. Притоа, почетната вредност на бројот на понудени услуги во 2024 година изнесува 264 е-услуги. Целната вредност за 2027 година е зголемување од 50%, односно достигнување на 396 е-услуги. Со оглед на тоа што веќе се додадени дополнителни е-услуги во споредба со 2024 година, бројот на понудени е-услуги според последните расположливи податоци изнесува 312 е-услуги. Како резултат, до 2027 година се очекува да се додадат уште 84 е-услуги. Притоа, бројот на активни корисници на е-услуги во 2024 година изнесувал 34.686 корисници, кои поднеле вкупно 41.377 барања за е-услуги. Бројот на барања по е-услуга во просек изнесува 133 барања. Доколку се претпостави дека истиот просечен број на барања ќе важи и за новите 84 услуги кои ќе се додадат до 2027 година, ова значи вкупно 11.140 дополнителни барања за е-услуги. Со претпоставка дека корисниците ќе заштедат во просек 2 часа по е-услуга, вкупната заштеда во часови изнесува 22.280 часа. На овој начин, мерката директно ќе придонесе кон зголемување на продуктивноста.

Реформи: 3.1.1. Зајакнување на образовниот систем за да се надмине неусогласеноста на вештините, да се зголеми пристапот до и квалитетот на COO (VET) и да се подобри пристапот до учење преку работа и дуално образование (вклучително вклученост на приватниот сектор), 3.1.2. Зголемување на учеството во образованието на возрасните и подобрување на валидацијата на неформалното и информалното учење и 2.1.2.1: Спроведување климатски и енергетски политики и мерки како што е предвидено во Националниот план за енергија и клима (НПЕК)

Овие три реформи имаат заедничка цел, а тоа е подобро усогласување на вештините на работната сила со потребите на пазарот на труд, што би ја подобрило вработливоста, продуктивноста, и конкурентноста. Реформите ги таргетираат и учениците, но и возрасните, се со цел нивно здобивање

со релевантни и практични вештини. Реформата 3.1.1 предвидува најголем дел од основните и средни училишта да имаат кариерен советник до крајот на анализираниот период, зголемување на бројот на вклучени приватни компании во дуалното образование, зголемен број на ученици кои ќе имаат можност да се стекнат со практични знаења и вештини, како и нови регионални центри за СОО. Реформата 3.1.2 им овозможува на возрасните лица да ги подобрат своите вештини и да се стекнат со нови квалификации. Со ова ќе се намали јазот во вештините кај работната сила. Дополнително, реформата 2.1.2.1 се однесува на спроведување на транзицијата од јаглен, при што во регионите на јаглен во Битола и Осломеј/Кичево треба да се создадат одржливи можности за вработување и долгорочна економска стабилност за работниците од ТЕЦ Битола и ТЕЦ Осломеј, кои треба да се преквалификуваат и повторно вработат.

Подоброто усогласување на вештините на работната сила со потребите на пазарот на труд ќе има позитивно влијание и врз економската активност и БДП, како резултат на очекуваното зголемување на вработеноста. Исполнувањето на предвидените таргети ќе резултира со постепено зголемување на бројот на вработени во наредниот период, при што на краток рок бројот на вработени би бил повисок за 2.000 лица во споредба со основното сценарио кое не ја вклучува реформата, додека на среден рок бројот на вработени лица би бил и за 9.000 лица повисок. Зголемениот број на вработени во ова сценарио би ја зголемил пред се приватната потрошувачка, со што би ја зголемил просечната стапка на раст на БДП за околу 0,1 п.п. во анализираниот период.

Реформа 4.1.1 Справување со неформалната економија како поддршка на неодамна донесената Стратегија за формализирање на неформалната економија

Целта на Реформата 4.1.1 е значително намалување на обемот на неформалната економија во Северна Македонија преку зајакнување на инспекциските надзори, поедноставување на административните процедури, како и зајакнување на заштитата на работниците. Со оглед на бројните предизвици, пред се непријавената работа и нерегистрираните компании, реформата се обидува да создаде поправично и потранспарентно економско окружување кое ќе поттикне формализација на вработеноста на економската активност. Некои од чекорите кои ќе се преземат се зголемен број на инспекции и воведување на инспекции врз основа на ризик, со особено таргетирање на високоризични сектори; нова правна рамка и поедноставени процедури за сезонска и временска работа, како и воведување на гарантен механизам за исплата на неплатени плати во случај на несолвентност на работодавецот.

Економското влијание на реформата се рефлектира преку зголемените буџетски приходи, односно зголемените даноци и придонеси кои ќе се остварат преку формализација на неформалните работни места. Овие дополнителни приходи ќе можат да се искористат за капитални инвестиции или за други буџетски потреби. Реформата таргетира постепено намалување на бројот на неформално вработените лица, при што до 2027 година целта е тој да се намали за 40% во однос на почетното сценарио. Остварувањето на реформата би резултирало со постепено зголемување на бројот на формално вработени, кој во 2027 година би достигнал околу 35.000 нови формално вработени лица. Притоа, со конзервативна претпоставка дека сите формално нововработени лица би примале минимална плата, само приходите по основ на личен данок на доход во 2027 година би биле повисоки за 11 милиони евра, додека вкупните буџетски приходи поврзани со овие вработувања до 2027 година би достигнале над 80 милиони евра. Доколку дел од овие средства се искористат за капитални инвестиции, нивната стапка на раст во периодот до 2027 година би била до 3,4 п.п. повисока во

споредба со основното сценарио. Притоа, повисоките капитални инвестиции би резултирале со повисока стапка на раст на БДП во просек за 0.1 п.п. годишно.

Реформа 4.1.4. Поддршка на развојот на иновациониот екосистем преку спроведување на Стратегијата за паметна специјализација

Реформата 4.1.4 има за цел зајакнување на иновациониот екосистем на Северна Македонија, преку спроведување на Стратегијата за паметна специјализација, која ја обезбедува стратешката рамка за истражување, развој, и иновации. Со реформата се поттикнува зелен и одржлив раст преку интегрирање на знаења, технологија, и иновации, со цел создавање на производи и услуги со повисока додадена вредност. Стратегијата е фокусирана на неколку приоритетни домени, и тоа: паметно земјоделство и храна, информатички и комуникациски технологии, електро-машинска индустрија, одржливи материјали и паметни згради, енергија за иднината, како и туризмот. Крајната цел е унапредување на научната дејност, подобрување на конкурентноста, дигитализација, и унапредување на човечкиот капитал. Клучна компонента на оваа реформа е воведувањето на систем за совпаѓање помеѓу малите и средни претпријатија и финансирањето на ЕСИ/ЕИТ во приоритетните области на Стратегијата. Друга важна компонента е воспоставувањето на два центри насочени кон иновации, кои ќе ја подобрат инфраструктурата за истражување и иновации и ќе ја поддржат соработката помеѓу компаниите и универзитетите.

Активностите поврзани со истражување и развој имаат силно влијание врз економскиот раст и конкурентноста. Притоа, согласно оваа реформа претпоставуваме 20 проекти преку системот за совпаѓање помеѓу малите и средни претпријатија и финансирањето на ЕСИ/ЕИТ, како и 50 проекти преку услугите на центрите за иновации. Просечното времетраење на проектите ќе изнесува 2 години. Врз основа на податоците од Државниот завод за статистика за бројот на реализирани проекти за истражување и нивниот генериран приход, просечната вредност на еден проект изнесува околу 2,7 милиони денари годишно во 2024 година. Притоа, во наредните години се претпоставува раст на вредноста на просечен проект за околу 10% годишно, колку што изнесува просечната стапка на раст во изминатите неколку години. Согласно овие претпоставки, стапката на раст на инвестициите во истражување и развој пресметки би била за околу 0,1 п.п. повисока во однос на основното сценарио. Притоа, студиите²¹ укажуваат дека зголемување на инвестициите во истражување и развој за 1 п.п. го зголемуваат реалниот раст на БДП помеѓу 1,11 и 2,27 п.п. Со ова, вкупниот ефект на оваа реформа врз БДП во анализираниот период би бил зголемен раст на стапката на раст на БДП помеѓу 0,1 п.п. и 0,2 п.п. во однос на основното сценарио.

Реформа 4.1.6 Проширување на користењето на услугите на Е-Царина за економските оператори и намалување на трошоците и зголемување на ефикасноста на царинските постапки

Оваа реформа има за цел проширување на услугите на Е-Царина за економските оператори, поедноставување и дигитализирање на царинските процедури, намалување на трошоците, како и подобрување на транспарентноста. Дополнително, со мерката ќе се изврши усогласување со Царинскиот закон на Унијата. Новите системи ќе поддржат зголемена размена на податоци, нови безбедносни стандарди, автоматизација на декларациите, и интеграција со ЕУ платформите. Сето

²¹ Sokolov-Mladenović, Cvetanović, Mladenović (2016): R&D expenditure and economic growth: EU28 evidence for the period 2002–2012. Economic Research-Ekonomska Istraživanja.

ова ќе придонесе кон олеснување на меѓуграничната трговија и намалување на времето за процесирање за извоз, увоз, и транзит.

Очекуваните ефекти од реформата вклучуваат намалување на времето за царинење помеѓу 2% и 4%, зголемување на бројот на поедноставени извозни декларации во однос на редовните царински декларации во однос на претходните три години за 10%, и зголемување на бројот на одобренија за овластени извозници во однос на претходните три години за 10%.

Притоа, студиите²² укажуваат дека намалување на времето за извоз за 10% го зголемува извозот за околу 4%. Согласно, очекуваното намалување на времето за царинење помеѓу 2% и 4% би имало позитивен ефект на извозот помеѓу 0,8% и 1,6%. Ваквиот раст би ги зголемил стапките на раст на БДП во анализираниот период помеѓу 0,4 и 0,7 п.п. во просек годишно. Истовремено би се зголемил и увозот, но ефектите од растот на извозот ги надминуваат ефектите од растот на увозот. Како резултат, дефицитот на тековната сметка би бил во просек понизок помеѓу 1,0 и 2,0 п.п. од БДП. Ефектите би биле позитивни и врз пазарот на труд, при што стапката на невработеност би била пониска за 0,1 п.п. до 0,2 п.п. во секоја година во анализираниот период, додека растот на платите би бил помеѓу 0,3 п.п. и 0,5 п.п. повисок во споредба со основното сценарио.

Група на реформи насочени кон борба против корупцијата: 5.2.2 Донесување и спроведување на нов Акциски план за спречување на корупцијата во судството за 2026-2029 година; 5.5.1 Дополнителни ресурси доделени на Канцеларијата на Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, особено специјализирани обвинители, финансиски експерти и дигитални форензички аналитичари; и 5.5.2 Зголемување на бројот на истраги, гонење, правосилни пресуди, заплени и конечни конфискации за корупција, вклучително и случаи на корупција на високо ниво

Реформската агенда содржи неколку мерки со една иста заедничка цел - намалување на корупцијата. Една од мерките е донесувањето и спроведувањето на нов Акциски план за спречување на корупцијата во судството 2026-2029, кој има за цел да воспостави ефикасен систем на мерки и активности кои ќе овозможат превенција и борба против корупцијата, како и намалување на факторите на ризик за појава на корупција. Дополнително, мерката се очекува да го намали просечното време потребно за решавање на жалбите против судските службеници. Друга мерка која се очекува да влијае врз намалување на корупцијата е целосното и соодветно екипирање на Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, вклучително и специјализирани обвинители, финансиски експерти и дигитални форензичари. Кон намалување на корупцијата ќе влијаат и донесувањето на Кривичен законик во согласност со правото на ЕУ и европските стандарди; донесувањето на нов Закон за кривична постапка усогласен со правото на ЕУ и меѓународната пракса; како и зголемувањето на бројот на истраги, потврдени обвиненија и пресуди за случаи на корупција, вклучително и на високо ниво.

И покрај тоа што мерењето на корупцијата е исклучително тешко, постојат неколку меѓународни институции коишто го квантифицираат нивото на корупција во една економија. Со цел мерење на нивото на корупција и економското влијание од нејзино намалување, за потребите на оваа пресметка е користен Индексот на перцепција на корупцијата, изготвуван од Транспаренси интернешнел. Овој Индекс користи податоци од повеќе извори со цел добивање на сеопфатен индикатор за корупцијата

²² Norbert Wilson (2002): Examining the Effect of Certain Customs and Administrative Procedures on Trade. - Chapter 2 in Overcoming Border Bottlenecks: The Costs and Benefits of Trade Facilitation. OECD Trade Policy Studies.

во една земја. Според последниот објавен извештај за 2024 година, Индексот на перцепција на корупцијата за Северна Македонија изнесува 40, што е нешто над просекот на Западен Балкан. Доколку се анализира движењето на Индексот во изминатиот период, забележително е значително подобрување на Северна Македонија во последните 5 години, од околу еден индексен поен годишно. При конзервативна проценка за продолжување на позитивниот тренд со само 50% од динамиката во изминатиот петгодишен период, Индексот за перцепција на корупцијата во 2027 година би достигнал 43 индексни поени.

Со цел мерење на ефектите од намалувањето на корупцијата врз економската активност користевме наоди од неколку научни трудови. Притоа, студиите²³ сугерираат зголемување на БДП по глава на жител помеѓу 0,17% и 0,24% при подобрување на Индексот за перцепција на корупцијата за еден индексен поен, односно помеѓу 0,5% и 0,7% за периодот 2026-2028. Дополнително, врз основа на заклучоците на студиите²⁴, подобрувањето на Индексот за еден поен ги зголемува странските директни инвестиции за околу 0,9%, односно подобрувањето за три индексни поени ги зголемува странските директни инвестиции за вкупно околу 2,7%. Доколку ваквата претпоставка за зголемување на СДИ ја вградиме во алтернативно макроекономско сценарио за Северна Македонија, позитивниот ефект врз БДП би изнесувал околу 0,5%. Истовремено, ваквата претпоставка влијае позитивно врз пазарот на труд преку зголемување на платите, но негативно врз платниот биланс преку зголемување на увозот.

Реформа 5.4.1 Обезбедување на целосно функционални автоматизирани информациски системи за управување со предмети во судовите и во Јавното обвинителство без рачна распределба на предметите

Реформите во областа на владеењето на правото се клучни за обезбедување на фер општество, заштита на правата, и стручно решавање на конфликтите. Во оваа насока е и мерката за обезбедување на целосно функционален и автоматизиран информациски систем за управување со предмети во судовите и во Јавното обвинителство. Реформата вклучува воведување на механизам за следење и обезбедување ефективна употреба на автоматизирани компјутерски системи за управување со судски предмети до декември 2026 година, како и функционално автоматизирано управување со случаи во согласност со најдобрите практики на земјите членки на ЕУ до јуни 2027 година. Освен подобрување на владеењето на правото, реформите во оваа област имаат и индиректно економско влијание. Ефикасен судски систем, кој ги решава процесите во разумно времетраење, заштедува и време и средства за економските субјекти, а истовремено ја зголемува и довербата кај инвеститорите.

За проценка на економското влијание на оваа реформа, потребно е најпрво да се процени за колку дена таа би го намалила просечното времетраење на распоредување на предметите, кое во 2024 година изнесуваше околу 350 дена. Дополнително, овој индикатор во изминатите неколку години има изразен растечки тренд, како резултат на тоа што стапката на решени предмети континуирано е под 100%, односно бројот на нови предмети е повисок од бројот на решени предмети. Таргетот на мерката е постепено достигнување на стапка на решеност на предметите од 100% до 2027 година. Остварувањето на овој таргет би придонело за намалување на просечното времетраење на распоредување на предметите за 8,5%, 16,7%, и 25,6% во наредните три години соодветно, во споредба со сценарио во кое овој индикатор би останал на исто ниво како и до сега.

²³ Podobnik Boris et al (2018): "Influence of corruption on economic growth rate and foreign investments." The European Physical Journal.

²⁴ Wei, S.-J. (2000). How Taxing is Corruption on International Investors? *The Review of Economics and Statistics*, 82(1), 1–11.

Притоа, врз основа на студии²⁵ се проценува дека намалување на времетраењето на распоредување на предметите за 1% резултира во зголемување на вкупната факторска продуктивност за 0,03%. Согласно ова, очекуваното влијание на мерката врз вкупната факторска продуктивност во случајот на Северна Македонија во наредните три години би изнесувало 0,26%, 0,50%, и 0,77%, соодветно. Зголемувањето на вкупната факторска продуктивност би влијаело позитивно и врз економската активност, при што стапките на раст на БДП би биле повисоки за 0,1 п.п. за време на постепеното подобрување на стапката на решеност на предметите, и за 0,2 п.п. повисоки кога оваа стапка би достигнала 100%. Повисокиот БДП би бил придвижен од нешто повисоките инвестиции, додека од друга страна раст би забележал и увозот, што би влијаело негативно врз платниот биланс. Ефектите врз пазарот на труд би биле позитивни, при благ раст на вработеноста и на стапките на раст на нето-платите.

Сумарно, реформите од Реформската агенда, покрај бројните останати бенефити, би имале значително влијание и врз економската активност. Притоа, под претпоставка за реализирање на сите наведени реформи, просечните стапки на раст на БДП во наредниот среднорочен период би биле помеѓу 2,6 п.п. и 3,3 п.п. повисоки во однос на основното сценарио.

Во однос на очекувано фискално влијание на Реформската агенда, согласно Планот за раст предвидена е алокација за Северна Македонија во износ од 750.354.553,00 евра, од кои 215.342.394,00 евра во форма на неповратна поддршка и 535.012.553,00 евра во форма на заем. Од вкупната сума, 349.095.433,75 евра се заем за директна буџетска поддршка, додека останатите 401.259.119,25 евра (заем и неповратна поддршка) се наменети за финансирање на инфраструктурни проекти преку WBIF (Western Balkan Investment Fund).

Во Додатокот 2 од Анексот 1 од Одлуката за спроведување на Комисијата, содржани се износите на средства индикативно доделени, како и планирани рати и поделба по рати помеѓу поддршката во форма на заем и неповратната поддршка:

Очекувана исплата	Вредност	Заеми - Трезор	Заеми - WBIF	Грантови - WBIF
декември 2024 година	17.126.494,79	7.967.941,43	4.243.463,06	4.915.090,31
јуни 2025 година	70.646.791,01	32.867.758,38	17.504.285,12	20.274.747,51
декември 2025 година	134.871.146,47	62.747.538,73	33.417.271,59	38.706.336,15
јуни 2026 година	133.800.740,55	62.249.542,39	33.152.055,14	38.399.143,01
декември 2026 година	96.336.533,20	44.819.670,52	23.869.479,70	27.647.382,97
јуни 2027 година	93.125.315,42	43.325.681,51	23.073.830,38	26.725.803,53
декември 2027 година	204.447.531,56	95.117.300,78	50.656.340,26	58.673.890,52
Вкупно	750.354.553,00	349.095.433,75	185.916.725,25	215.342.394,00
Од кои претфинансирање (до 7%)	52.524.818,71	24.436.680,36	13.024.170,77	15.073.967,58

²⁵ Italy's MoF Working Paper 2 (March 2023). Structural reforms in the Italian National Recovery and Resilience Plan: A macroeconomic assessment

6. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПРАШАЊА И ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЗАИНТЕРЕСИРАНИ СТРАНИ

Програмата на економски реформи за 2026-2028 година беше изработена од страна на Работната група за подготовка на Програмата на економски реформи, во која членуваат номинирани координатори на ПЕР од релевантни министерства и институции. Целиот процес е во координација на Министерството за финансии - како Национален координатор, а во подготовката беа вклучени институциите: Народна банка, Министерство за финансии, Министерство за енергетика, рударство и минерални сировини, Министерство за образование и наука, Министерство за дигитална трансформација, Царинската управа, Министерството за економија и труд, Министерството за правда, Министерството за социјална политика, демографија и млади, Бирото за јавни набавки и Управата за јавни приходи.

Во процесот на изработка на програмата беа организирани работни состаноци со институциите, обуки и консултации со физичко присуство и видео-конференциска врска. Исто така, максимално се користеше електронската комуникација, се со цел подготовката на ПЕР да се движи во рамки на утврдената временска динамика за негово доставување до ЕК.

На 13 мај 2025 година се одржа Економско–финансискиот дијалог на министерско ниво со ЕУ на кој се усвоија Заедничките заклучоци со препораки, кои требаше да се имаат во предвид при подготовка на ПЕР 2026-2028 година.

На 18 јули 2025 година, ЕК го достави Водичот за Подготовка на ПЕР 2026-2028, со што официјално започна нов циклус на подготовка на ПЕР. ПЕР содржи макроекономски проекции, план на буџетот за наредни три години и дел за економското влијание на избрани мерки од Реформската агенда, како и преглед на преземени активности во однос на препораките од заедничките заклучоци.

Во месец мај и октомври 2025 година, се одржаа работилници во организација на ЦЕФ Љубљана, во рамки на ЕУ Регионален проект „Подобро интегрирани структурни реформи во фискалните рамки“ (компонента Мерење на влијанието на структурните реформски мерки), во насока на градење на капацитетите на Министерството за финансии, како и на линиските министерства вклучени во ПЕР процесот за проценка на економското влијание на нивните мерки од Реформската агенда. Истовремено, со оглед на тоа што ПЕР е комплексен и важен стратешки документ за земјата, во текот на 2025 година беа одржани вкупно 19 обуки во Министерството за финансии (со физичко присуство и online состаноци), во рамки на проектот на Државниот секретаријат за економски прашања на Швајцарија (SECO-Swiss State Secretariat for Economic Affairs) за макроекономско планирање и управување (Macroeconomic Planning and Management Project-MPMP), кој се базира на инструментот на ММФ за финансиско програмирање и политики (FPP), и во рамки на Регионалниот проект за зајакнување на фискалното управување во Западен Балкан на Светска банка (EU TF Strengthening Fiscal Governance in the Western Balkans). Техничката помош која беше обезбедена во рамки на планираните активности на проектите, беше во насока на градење на капацитетите на Министерството за финансии за подготовка на среднорочното макроекономско сценарио и проекции, алтернативни сценарија и сензитивна анализа, одржливост на јавните финансии, како и проценка на економското влијание на избраните реформи од Реформската агенда.

Програмата беше усвоена од Владата на РСМ на 13 јануари 2026 година.

7. ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Преглед на податоци

Табела 1а. Макроекономско сценарио

	ESA	2024	2024	2025	2026	2027	2028
		милијарди евра	Стапка на промена				
1. Реален БДП по пазарни цени	B1g	15,118	3,0	3,5	3,8	4,0	4,2
2. БДП по пазарни цени	B1g	15,668	6,8	7,8	6,6	6,4	6,7
Компоненти на реален БДП							
3. Приватна потрошувачка	P3	10	2,1	2,8	2,6	2,8	2,8
4. Јавна потрошувачка	P3	2	0,4	0,0	1,4	1,2	1,0
5. Инвестиции во основни средства*	P51	5	10,4	9,6	8,4	7,2	6,7
6. Промена во залихите (% од БДП)	P52+P53	:	:	:	:	:	:
7. Извоз на стоки и услуги	P6	9	-4,0	4,4	4,7	5,1	5,6
8. Увоз на стоки и услуги	P7	12	-1,4	5,3	4,9	4,7	4,6
Придонес во раст на БДП							
9. Финална домашна побарувачка		17,3	4,6	4,8	4,6	4,4	4,2
10. Промена во залихите	P52+P53	:	:	:	:	:	:
11. Нето-извоз	B11	-2	-1,6	-1,3	-0,7	-0,4	0,0

* Податоците се однесуваат на бруто-инвестициите.

Извор: ДЗС и пресметки на Министерството за финансии

Табела 1б. Ценовни движења

		2024	2025	2026	2027	2028
1. БДП дефлатор	%	3,6	4,2	2,7	2,3	2,4
2. Дефлатор на приватната потрошувачка	%	2,1	3,7	2,5	2,2	2,0
3. НИСР	%	3,6	4,2	2,7	2,3	2,4
4. Стапка на инфлација (CPI)	%	3,5	3,9	2,5	2,0	:
5. Дефлатор на јавната потрошувачка	%	10,7	8,0	3,3	3,0	4,0
6. Дефлатор на инвестициите	%	-0,1	1,4	1,9	2,1	2,1
7. Дефлатор на извозот (стоки и услуги)	%	1,7	0,2	1,2	1,8	2,1
8. Дефлатор на увозот (стоки и услуги)	%	0,5	0,1	1,1	1,8	2,0

Извор: НБРСМ и пресметки на Министерството за финансии

Табела 1в. Движења на пазарот на труд

	ESA	2024	2024	2025	2026	2027	2028
		ниво	Стапка на промена				
1. Население (илјади)			1.824,4	1.821,0	1.817,1	1.813,0	1.809,7
2. Население (стапка на раст, во %)			-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
3. Работоспособно население (илјади, лица) ²⁶			1.515,31	1.515,23	1.515,17	1.515,11	1.515,04
4. Стапка на активност			52,3	52,5	52,7	53,1	53,6
5. Вработеност, (број на вработени)			695	706	717	730	743
6. Вработеност, работни часови			:	:	:	:	:
7. Вработеност (раст во %)			0,9	1,6	1,6	1,7	1,8
8. Вработени во јавен сектор (лица)			:	:	:	:	:
9. Вработени во јавен сектор (раст во %)			:	:	:	:	:

²⁶Возрасна група 15+

10. Стапка на невработеност			12,4	11,2	10,1	9,2	8,5
11. Продуктивност на трудот ²⁷		1339,5	2,1	1,9	2,1	2,2	2,3
12. Продуктивност на трудот, работни			:	:	:	:	:
13. Надоместок за вработените	D1	:	:	:	:	:	:

Извор: ДЗС и пресметки на Министерството за финансии

Табела 1г. Секторски биланс

Процент од БДП	ESA	2024	2025	2026	2027	2028
1. Нето позајмување/задолжување наспроти остаток од светот	B9	2,0	-3,2	0,4	0,6	2,3
од кое:						
- Биланс на добра и услуги		-13,2	-13,9	-13,7	-12,8	-11,5
- Биланс на примарен доход и трансфери		11,0	9,7	9,6	9,1	8,9
- Капитална сметка		3,6	0,9	4,6	4,3	4,8
2. Нето позајмување/задолжување на приватниот сектор	B9/ED	2,3	-0,3	-0,6	-0,7	0,4
3. Нето позајмување/задолжување на Општа влада		-4,5	-3,9	-3,5	-3,0	-3,0
4. Статистичко отстапување		0,6	0,1	-0,1	0,0	0,1

Извор: НБРСМ и Министерство за финансии

Табела 1д. БДП, инвестиции и бруто додадена вредност

	ESA	2024	2025	2026	2027	2028
БДП и инвестиции						
БДП по тековни цени (во милијарди денари)	B1g	964,1	1.039,7	1.108,4	1.179,4	1.258,3
Инвестиции (% од БДП)		30,6	31,5	32,7	33,6	34,3

Извор: ДЗС и пресметки на Министерството за финансии

Табела 1ѓ. Движења во надворешниот сектор

милијарди евра, освен ако не е поинаку наведено	2024	2025	2026	2027	2028
1. Салдо на тековна сметка (% од БДП)	-2,2	-4,2	-4,1	-3,7	-2,6
2. Извоз на добра	6,7	6,9	7,3	7,6	7,9
3. Увоз на добра	9,8	10,2	10,7	11,1	11,4
4. Трговски биланс	-3,1	-3,3	-3,4	-3,5	-3,5
5. Извоз на услуги	2,9	3,0	3,2	3,4	3,6
6. Увоз на услуги	1,9	2,1	2,2	2,3	2,4
7. Услуги нето	1,0	0,9	1,0	1,1	1,2
8. Нето каматни плаќања од странство	:	:	:	:	:
9. Друг нето доход од странство	-0,8	-0,8	-0,8	-0,9	-1,0
10. Тековни трансфери	2,5	2,4	2,5	2,6	2,7
11. од кои од ЕУ:	:	:	:	:	:
12. Салдо на тековна сметка	-0,4	-0,8	-0,7	-0,7	-0,6
13. Салдо на капитална и финансиска сметка	:	:	:	:	:
14. СДИ, нето	1,0	0,5	0,7	0,8	0,8
15. Девизни резерви	5,0	:	:	:	:
16. Надворешен долг	12,0	:	:	:	:
16а. од кој: јавен долг	5,6	:	:	:	:
16б. од кој: деноминиран во странска валута	:	:	:	:	:
16в. од кој: достасани отплати	:	:	:	:	:
17. Девизен курс на денарот наспроти еврото (крај на година)	:	:	:	:	:

²⁷Реален БДП по вработен

²⁸Реален БДП по работен час

18. Девизен курс на денарот наспроти еврото (год. просек)	61,5	:	:	:	:
---	------	---	---	---	---

Извор: НБРСМ

Табела 1е. Индикатори на одржливост

		2021	2022	2023	2024	2025
1. Салдо на тековна сметка	% од БДП	-2,8	-6,1	0,3	-2,2	-4,2
2. Нето меѓународна инвестициона позиција	% од БДП	-61,2	-61,4	-57,0	-55,3	:
3. Учество на извозот	% раст	3,1	-3,0	6,3	-5,9	:
4. Реален ефективен девизен курс	% раст	1,1	2,3	4,9	0,5	:
5. Номинален трошок на работна сила по единица производ	% раст	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	:
6. Тек на кредити на приватен сектор	% од БДП	4,1	4,4	2,4	5,2	:
7. Долг на приватниот сектор	% од БДП	88,0	88,2	84,1	89,5	:
8. Државен долг	% од БДП	51,4	49,6	49,4	52,9	52,1

Извор: НБРСМ и Министерство за финансии

Табела 2а. Преглед на Општ владин буџет

	ESA	2024 милијард и денари	2024	2025	2026	2027	2028
% од БДП							
Суфицит / дефицит (B9) по под сектори							
1. Општ владин буџет	S13	-43,74	-4,5	-3,9	-3,5	-3,0	-3,0
2. Буџет на централна власт	S1311	-43,80	-4,5	-3,7	-3,4	-2,9	-2,9
3. Централен буџет	S1312	:	:	:	:	:	:
4. Буџет на ЕЛС	S1313	-1,84	-0,2	:	:	:	:
5. Буџетски фондови	S1314	1,90	0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,1
Општа влада (S13)							
6. Вкупни приходи	TR	321,70	33,4	36,9	35,7	36,0	35,9
7. Вкупни расходи	TE	365,44	37,9	40,8	39,3	39,1	38,9
8. Суфицит/ дефицит	EDP,B9	-43,74	-4,5	-3,9	-3,5	-3,0	-3,0
9. Каматни расходи	EDP,D41	17,91	1,9	2,0	1,9	2,0	2,0
10. Примарно салдо		-25,83	-2,7	-1,9	-1,6	-1,0	-1,0
11. Еднократни и други времени мерки		:	:	:	:	:	:
Компоненти на приходи							
12. Вкупни даноци (12 = 12a+12b+12c)		191,14	19,8	20,8	20,6	20,7	20,8
12a. Даноци на производство и увоз	D2	133,22	13,8	14,5	14,1	14,2	14,3
12b. Тековни даноци на доход и богатство	D5	53,31	5,5	5,8	6,0	6,1	6,1
12c. Даноци на капитал	D91	4,61	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
13. Социјални придонеси	D61	105,67	11,0	11,3	11,0	11,1	11,1
14. Данок на имот	D4	3,46	0,4	0,8	0,8	0,8	0,7
15. Друго (15 = 16-(12+13+14))		21,44	2,2	4,0	3,4	3,5	3,3
16 = 6. Вкупни приходи	TR	321,70	33,4	36,9	35,7	36,0	35,9
p.m.: Даночно оптоварување		296,81	30,8	32,0	31,6	31,8	31,8
Издвоени компоненти на расходи							
17. Колективна потрошувачка	P32	103,72	10,8	11,6	11,4	10,8	10,5
18. Вкупни социјални трансфери	D62+D63	170,10	17,6	18,6	18,6	18,1	17,5
18a. Социјални трансфери во натура	P31=D63	:	:	:	:	:	:
18b. Други трансфери	D62	170,10	17,6	18,6	18,6	18,1	17,5

19. = 9. Каматни расходи	EDP,D41	17,91	1,9	2,0	1,9	2,0	2,0
20. Субвенции	D3	36,95	3,8	3,5	3,1	3,3	3,2
21. Инвестиции во основни средства	P51	36,76	3,8	5,1	4,3	4,8	5,8
22. Друго (22 = 23-(17+18+19+20+21))		:	:	:	:	:	:
23= 7. Вкупни расходи	TE	365,44	37,9	40,8	39,3	39,1	38,9
р.т. надоместок на вработените во јавен сектор	D1	71,21	7,4	7,7	7,7	7,4	7,2

Извор: Министерство за финансии

Табела 26. Преглед на Општ владин буџет

	ESA	2024	2025	2026	2027	2028
		милијарди денари				
Суфицит / дефицит (B9) по потсектори						
1. Општ владин буџет	S13	-43,74	-40,86	-39,24	-35,76	-38,07
2. Буџет на централна власт	S1311	-43,80	-38,67	-37,92	-34,49	-36,88
3. Централен буџет	S1312	:	:	:	:	:
4. Буџет на ЕЛС	S1313	-1,84	:	:	:	:
5. Буџетски фондови	S1314	1,90	-2,68	-1,32	-1,27	-1,18
Општа влада (S13)						
6. Вкупни приходи	TR	321,70	383,35	396,00	425,05	451,47
7. Вкупни расходи	TE	365,44	424,21	435,24	460,81	489,54
8. Суфицит / дефицит	EDP,B9	-43,74	-40,86	-39,24	-35,76	-38,07
9. Каматни расходи	EDP,D41	17,91	20,73	21,39	23,94	25,30
10. Примарно салдо		-25,83	-20,13	-17,85	-11,82	-12,76
11. Еднократни и други времени мерки		:	:	:	:	:
Компоненти на приходи						
12. Вкупни даноци (12 = 12a+12b+12c)		191,14	216,11	228,22	244,33	261,31
12a. Даноци на производство и увоз	D2	133,22	150,95	156,65	167,88	179,45
12b. Тековни даноци на доход и богатство	D5	53,31	60,17	66,77	71,55	76,86
12c. Даноци на капитал	D91	4,61	4,99	4,80	4,90	5,00
13. Социјални придонеси	D61	105,67	117,10	121,82	130,34	139,45
14. Данок на имот	D4	3,46	8,44	8,52	9,01	9,26
15. Друго (15 = 16-(12+13+14))		21,44	41,70	37,45	41,38	41,46
16 = 6. Вкупни приходи	TR	321,70	383,35	396,00	425,05	451,47
p.m.: Даночно оптоварување (D2+D5+D61+D91-D995)		296,81	333,20	350,04	374,66	400,75
Издвоени компоненти на расходи						
17. Колективна потрошувачка	P32	103,72	120,71	125,85	127,73	131,56
18. Вкупни социјални трансфери	D62+D63	170,10	193,40	206,36	213,67	219,94
18a. Социјални трансфери во натура	P31=D63	:	:	:	:	:
18b. Други трансфери	D62	170,10	193,40	206,36	213,67	219,94
19. = 9. Каматни расходи	EDP,D41	17,91	20,73	21,39	23,94	25,30
20. Субвенции	D3	36,95	36,51	34,43	38,68	39,91
21. Инвестиции во основни средства	P51	36,76	52,87	47,22	56,79	72,82
22. Друго (22 = 23-(17+18+19+20+21))		:	:	:	:	:
23.=7. Вкупни расходи	TE	365,44	424,21	435,24	460,81	489,54
p.m. надоместок на вработените во јавен сектор	D1	71,21	80,07	85,01	87,46	90,23

Извор: Министерство за финансии

Табела 3. Функционална поделба на расходите на Општа влада

Процент од БДП	COFOG	2024	2025	2026	2027	2028
1. Општи јавни услуги	1	3,2	3,7	3,3	:	:
2. Одбрана	2	1,6	1,8	1,8	:	:
3. Јавен ред и мир	3	2,3	2,3	2,2	:	:
4. Економски политики	4	4,9	5,7	4,9	:	:
5. Заштита на животната средина	5	0,4	0,5	0,5	:	:
6. Комунални услуги и услуги за домување	6	1,8	1,7	1,7	:	:
7. Здравство	7	5,6	5,6	5,3	:	:
8. Рекреативни, културни и религиозни	8	0,6	0,7	0,7	:	:
9. Образование	9	4,2	4,5	4,3	:	:
10. Социјална заштита	10	13,4	14,3	14,5	:	:
11. Вкупни расходи (ставка 7 = 23 во табела 2)	TE	37,9	40,8	39,3	39,1	38,9

Извор: Министерство за финансии

Табела 4. Движења на долгот на Општа влада

Процент од БДП	ESA	2024	2025	2026	2027	2028
1. Бруто долг		52,9	52,1	53,3	54,1	53,5
2. Промена на стапката на бруто долгот		3,5	-0,8	1,2	0,8	-0,6
Придонес кон промена на нивото на бруто долг						
3. Примарно салдо		2,7	1,9	1,6	1,0	1,0
4. Каматни расходи	EDP D.41	1,9	2,0	1,9	2,0	2,0
5. Ефект на реален раст		-1,4	-1,7	-1,9	-2,0	-2,1
6. Ефект на инфлација		-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
7. Состојба – тек прилагодување		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
од кои:						
- Разлики помеѓу кеш и пресметковна основа		:	:	:	:	:
- Нето акумулација на финансиски средства		:	:	:	:	:
од кои:						
- Приватизација		:	:	:	:	:
- Ефекти на вреднување и друго		:	:	:	:	:
р.т. имплицитна каматна стапка на долгот		4,0	4,1	3,9	4,1	4,0
Други релевантни променливи						
8. Ликвидни финансиски средства		:	:	:	:	:
9. Нето финансиски долг (9 = 1 - 8)		:	:	:	:	:

Извор: Министерство за финансии

Табела 5. Циклични движења

Процент од БДП	ESA	2024	2025	2026	2027	2028
1. Реален раст на БДП (%)	B1g	3,0	3,5	3,8	4,0	4,2
2. Суфицит / дефицит на Општ владин буџет*	EDP.B.9	-4,5	-3,9	-3,5	-3,0	-3,0
3. Каматни расходи	EDP.D.41	1,9	2,0	1,9	2,0	2,0
4. Еднократни и други времени мерки		:	:	:	:	:
5. Потенцијален раст на БДП (%)		2,9	3,6	3,7	3,8	4,0
<i>Придонеси:</i>						
- труд		0,8	1,5	1,2	1,0	0,8
- капитал		1,2	1,1	1,4	1,6	1,8
- вкупна факторска продуктивност		1,0	1,0	1,1	1,2	1,3
6. Производствен јаз		-0,8	-0,8	-0,8	-0,6	-0,4
7. Циклична буџетска компонента		:	:	:	:	:
8. Циклично прилагодено салдо (2-7)		:	:	:	:	:
9. Циклично прилагодено примарно салдо (8-3)		:	:	:	:	:
10. Структурно салдо (8-4)		:	:	:	:	:

* Податоците се однесуваат на буџетот на централна власт

Извор: Министерство за финансии

Табела 6. Разлики со претходната Програма

	2024	2025	2026	2027	2028
1. Раст на БДП (процентни поени)					
Претходна Програма	2,1	3,7	4,0	4,4	:
Нова Програма	3,0	3,5	3,8	4,0	4,2
Разлика	1,0	-0,2	-0,2	-0,5	:
2. Суфицит / дефицит на Општа влада (% од БДП)					
Претходна Програма	-4,7	-4,0	-3,5	-3,0	:
Нова Програма	-4,5	-3,9	-3,5	-3,0	-3,0
Разлика	0,1	0,1	0,0	-0,1	:
3. Бруто долг на Општа влада (% од БДП)					
Претходна Програма	53,5	53,4	53,6	53,5	:
Нова Програма	52,9	52,1	53,3	54,1	53,5
Разлика	-0,5	-1,4	-0,3	0,6	:

Извор: Пресметки на Министерството за финансии

Табела 7. Долгорочна одржливост на јавните финансии

% од БДП	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Вкупни расходи	:	34,8	38,1	40,4	39,4	39,4	38,9
Од кои:	:	:	:	:	:	:	:
- Расходи поврзани со стареење на населението	:	:	:	:	:	:	:
- Расходи по основ на пензии	:	8,6	10,3	12,2	11,4	11,6	11,3
- Пензии за социјално осигурување	:	:	:	:	:	:	:
- Старосна и предвремена пензија	:	:	:	:	:	:	:
- Други пензии (инвалидитет, и др.)	:	:	:	:	:	:	:
- Професионални пензии (ако е во Општа влада)	:	:	:	:	:	:	:
- Здравство	:	4,5	6,1	7,0	6,7	6,8	6,7
- Долгорочна нега (оваа ставка претходно беше вклучена во здравство)	:	:	:	:	:	:	:
Образование	:	4,0	3,9	4,3	4,5	4,7	5,0
Други расходи поврзани со стареењето на населението	:	:	:	:	:	:	:
Каматни расходи	:	0,7	1,2	2,4	2,3	1,8	1,5
Вкупни приходи	:	32,4	29,9	36,7	36,7	36,7	36,7
Од кои: приход од имот	:	:	:	:	:	:	:
Од кои: приходи поврзани со трговија	:	6,0	6,7	7,6	6,7	5,8	5,1
Од кои: приходи од авторски права, концесии и др.	:	:	:	:	:	:	:
Од кои: од придонеси за пензии (социјални придонеси)	:	:	:	:	:	:	:
Износ на средства за пензии и резерви	:	34,8	38,1	40,4	39,4	39,4	38,9
Од кои: консолидиран износ на средства на ПИОСМ (други средства освен обврски на државата)	:	:	:	:	:	:	:
Претпоставки*							
Раст на продуктивноста на трудот	2,9	2,2	-4,2	2,6	4,5	4,7	4,5
Реален раст на БДП	6,5	3,4	-4,7	3,9	4,4	3,7	3,5
Стапка на активност, мажи	:	:	:	83,7	83,4	78,9	74,4
Стапка на активност, жени	:	:	:	58,4	63,1	67,9	72,6
Стапка на активност, вкупно	:	:	:	71,3	73,5	73,5	73,5
Стапка на невработеност	:	:	:	:	:	:	:
Однос меѓу население над 65 год. и вкупно население	11,6	12,5	16,7	20,6	23,8	27,3	30,2

*Податоците за пазарот на трудот се однесуваат за возрастната група 15-64 години.

Извор: ДЗС и пресметки на Министерството за финансии

Табела 7а. Потенцијални обврски (табела за состојбата на гаранциите во % од БДП)

	Мерки	Максимален износ на потенцијални обврски	Проценет опфат
Како резултат на мерки поврзани со Ковид-19	Вкупно		
Други потенцијални обврски	Вкупно		
Вкупно			

Извор: Министерство за финансии

Табела 8. Основни претпоставки за надворешното економско окружување во рамки на програмската рамка

		2024	2025	2026	2027	2028
Краткорочна каматна стапка	год. просек	:	:	:	:	:
Долгорочна каматна стапка	год. просек	:	:	:	:	:
USD/EUR девизен курс	год. просек	1,08	1,13	1,16	1,16	:
Номинален ефективен девизен курс	год. просек	2,95	4,59	2,28	0	:
Девизен курс во однос на евро	год. просек	:	:	:	:	:
Глобален раст на БДП, со исклучок на ЕУ	год. просек	3,7	3,4	3,4	3,5	:
Стапка на раст на БДП на ЕУ	год. просек	0,9	1,4	1,4	1,5	:
Стапка на раст на релевантни странски пазари	год. просек	:	:	:	:	:
Светски увоз, со исклучок на ЕУ	год. просек	4,3	3	2	3	:
Цени на нафта (Брент, USD /барел)	год. просек	80,5	68,9	62,4	63,3	:

Извор: Европска комисија, Есенски проекции 2024 година

Табела 9а. Социјален семафор

	Извор	2020	2021	2022	2023	2024
Еднакви можности						
1. Стапка на учество на возрасни во учење во последните 4 недели, возраст 25-64	Евростат	2,6%	2,2% (п)	2,7%	2,5%	2,8%
2. Процент на лица кои рано го напуштаат образованието и обуката, возраст 18-24	Евростат	5,7%	6,1% (п)	6,2%	8,4%	8,0%
3. Процент на лица со основни или повисоки дигитални вештини, возраст 16-74	Евростат	НД	34,6%	НД	НД	НД
4. Млади лица (15-24) кои не се вработени и не се вклучени во образование или обука (NEET), возраст 15-29	Евростат	26,2%	23,6% (п)	22,8%	24,1%	22,6%
5. Родов јаз во стапката на вработеност, возраст 20-64	Евростат	19,9 pps.	19,2 pps. (п)	20,1 pps.	18,0 pps.	18,0 pps.
6. Квантилен сооднос на учеството на расположливиот доход - S80/S20	Евростат	5,9	5,6 (п)	5,4	5,6	НД
Работни услови						
7. Стапка на вработеност, возраст 20-64	Евростат	59,1%	61,2% (п)	61,8%	61,7%	62,7%
8. Стапка на невработеност, возраст 15-74	Евростат	16,4%	15,5% (п)	14,4%	13,1%	12,3%
9. Стапка на долгорочна невработеност, возраст 15-74	Евростат	12,4%	13,1% (п)	12,0%	9,4%	8,0%
10. Бруто-расположлив доход на домаќинствата на реална основа, по глава на жител	Евростат	НД	НД	НД	НД	НД
Социјална заштита и вклученост						

11. Стапка на лица под ризик од сиромаштија или социјална исклученост (AROPE)	Евростат	32,6%	31,0% (п)	33,0%	30,0%	НД
12. Стапка на лица под ризик од сиромаштија или социјална исклученост (AROPE) за деца (0-17)	Евростат	39,7%	40,5% (п)	42,8%	38,1%	НД
13. Влијание на социјалните трансфери (освен пензиите) врз намалувањето на сиромаштијата (% на намалување на AROP)	Евростат	15,2%	11,9% (b)	13,6% (b)	11,2%	НД
14. Јаз во стапката на вработеност на лицата со попреченост, возраст 20-64	Евростат	33,7 pps.	34,1 pps. (п)	31,3 pps.	29,2 pps.	НД
15. Стапка на преоптевареност на трошоците за домување (% од населението)	Евростат	8,5%	7,8% (п)	8,9%	8,5%	НД
16. Деца на возраст под 3 години во формално згрижување	Евростат	6,3%	7,7% (п)	14,4%	17,5%	НД
17. Лично искажана неисполнета потреба за медицинска нега	Евростат	1,7%	1,1% (п)	3,0%	2,7%	НД

Извор: Евростат

НД: Нема достапни податоци

п:Прекин во временски серии

пр:привремени

Табела 96. Други одбрани показатели

	Извор	2020	2021	2022	2023	2024
Други социјални и показатели за здравствена заштита						
1. Трошоци за јавна социјална заштита во % од БДП	МФ	2,3%	12,4%	12,1%	12,5%	13,4%
2. Трошоци за јавна здравствена заштита во % од БДП	МФ	6,1%	6,3%	5,4%	5,3%	5,6%
3. Плаќања на домаќинствата од свој џеб како % од вкупните трошоци за здравствена заштита	СЗО	38,9%	41,7%	40,2%	39,6%	НД
4. Процент на населението коешто не е опфатено со здравствено осигурување (Податоци на Фондот за здравствено осигурување)	ФЗО	10,1	НД	НД	НД	НД
5. Лекари на 1000 луѓе	СЗО	3,0	НД	НД	НД	НД
6. Медицински сестри и акушерки на 1000 луѓе	СЗО	4,8	НД	НД	НД	НД
Животна средина						
7. Вкупни приходи по основ на еколошки даноци како учество во вкупните приходи по основ на даноци и социјални придонеси	ДЗС	6,9%	6,9%	5,7%	4,7%	НД
8. Емисии на стакленички гасови по глава на жител	СБ	4,09	4,17	4,58	4,79	НД
		CO2-eq. [t]	CO2-eq. [t]	CO2-eq. [t]	CO2-eq. [t]	

9.Создавање отпад, освен големи минерални отпадоци по глава на жител	Евростат	437 kg per cap.	НД	712 kg per cap.	НД	НД
Дигитална економија						
10. Процент на домаќинства со пристап до интернет (мобилен и фиксен)	ДЗС	79,9%	83,7%	86,6%	88,0%	90,8%
11. Учество на вкупното население кое користи интернет (население од 16-74)	ДЗС	81,4%	86,4%	88,3%	85,3%	91,2%
Енергетика						
12. Зависност од увоз на енергија (%)	ДЗС	63,5%	67,6%	63,0%	63,2%	65,5%
13. Енергетска интензивност: килограми нафтен еквивалент на 1000 евра	ДЗС	354,7	354,4	349,8	361,7	306,1
14. Учество на обновливи извори на енергија (ОИЕ) во финалната потрошувачка на енергија	ДЗС	19,2%	20,7%	21,8%	31,5%	35,4%
Транспорт						
15. Густина на железничката мрежа (километри линии на илјада квадратни километри)	УНЕЦЕ	26,6	26,6	26,6	26,6	N/A
16. Стапка на моторизација (Патнички автомобили на 1000 жители)	Евростат	207	260	264	303	318
Земјоделство						
17. Учество во бруто додадена вредност (земјоделство, шумарство и рибарство)	Евростат	9,8%	8,3%	8,4%	7,2%	7,0%
18. Учество во вработеност (земјоделство, шумарство и рибарство)	ДЗС	13,0%	11,8%	10,0%	7,8%	9,0% (пр)
19. Искористена земјоделска површина, главна површина (1000 хектари)	Евростат	1270,5	1268,8	1265,1	1258,6	1249,2
Индустрија (освен градежништво)						
20. Учество во бруто додадена вредност	Еуростат	19,8%	19,7%	19,7%	20,6%	20,6% (пр)
21. Учество во вработеност (% од вкупна вработеност)	ДЗС	23,2%	23,0%	23,8%	23,7%	24,0%
Услуги						
22. Учество во бруто додадена вредност	ДЗС	64,4%	65,6%	65,0%	65,3%	65,1% (пр)
23. Учество во вработеност (% од вкупна вработеност)	ДЗС	57,1%	58,4%	59,5%	61,0%	60,3%
Деловно опкружување						
24. Ранг во Индексот за глобална конкурентност (извор: Светски Економски Форум)	СЕФ	НД	НД	НД	НД	НД
25. Проценка на учеството на неформалната економија во БДП (во % од БДП)	ММФ	32,7%	НД	НД	НД	НД
Истражување, развој и иновации						
26. Учество на расходите за истражување и развој во БДП	Евростат	0,4%	НД	0,4%	0,4%	НД
27. Трошоци за истражување и развој – евра по жител	Евростат	19,5	НД	26,9	29,5	НД
Трговија						

28.Извоз на добра и услуги (во % од БДП)	НБРСМ	57,8%	65,4%	72,8%	67,4%	61,7%
29.Увоз на добра и услуги (во % од БДП)	НБРСМ	70,5%	81,3%	93,4%	80,4%	74,6%
30.Трговско салдо (во % од БДП)	НБРСМ	-12,7%	-15,8%	-20,6%	-13,0%	-13,0%

Извор: Евростат, ДЗС, МФ, Улесе, СЕФ, ФЗО, ММФ

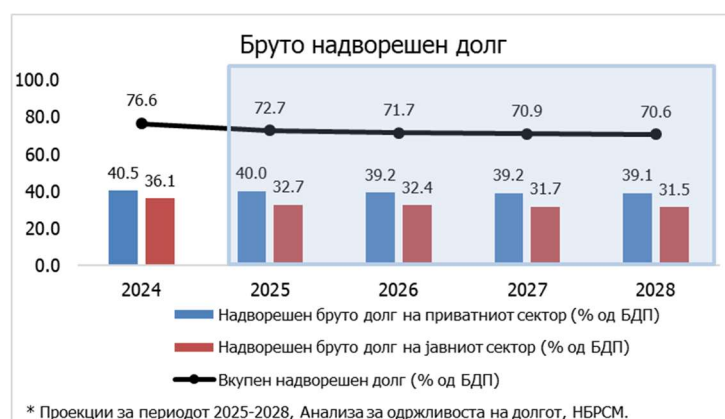
НД: нема достапни податоци

п: прекин во временски серии

пр: привремени

Прилог 2. Анализа на одржливоста на надворешниот долг

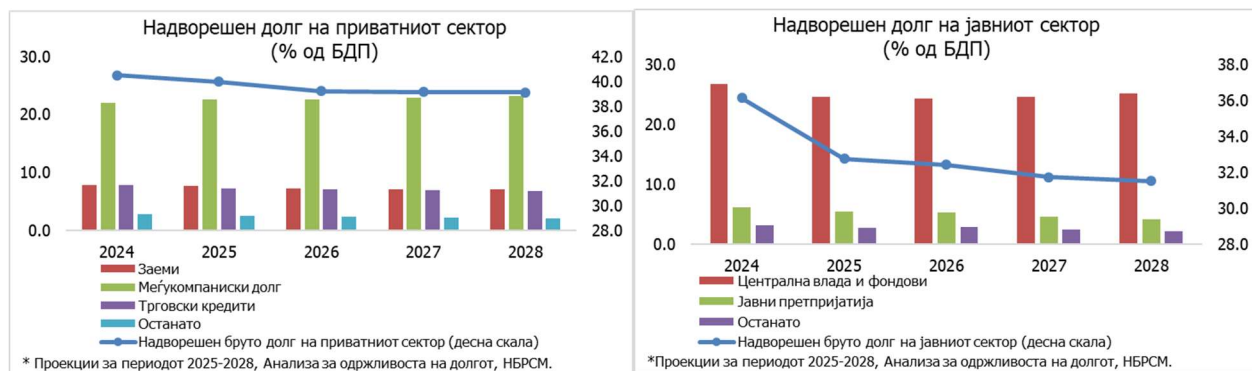
Според анализата за одржливост на надворешниот долг²⁹, на крајот на 2025 година бруто надворешниот долг се очекува да изнесува 72,7% од БДП, односно ќе се намали за 3,9 п.п. од БДП на годишна основа. Ова проектирано намалување на бруто надворешниот долг главно се должи на

понискиот долг на јавниот сектор за 3,4 п.п. од БДП, што е резултат на падот на долгот на сите компоненти на јавниот сектор, но во најголема мера поради намалениот долг на централната влада. Во иста насока се очекува да влијае и долгот на приватниот сектор, кој би се намалил за 0,5 п.п. од БДП во однос на крајот од 2024 година. Притоа, најизразено намалување (во релативни показатели) се очекува кај трговските кредити, потоа валутите и депозитите

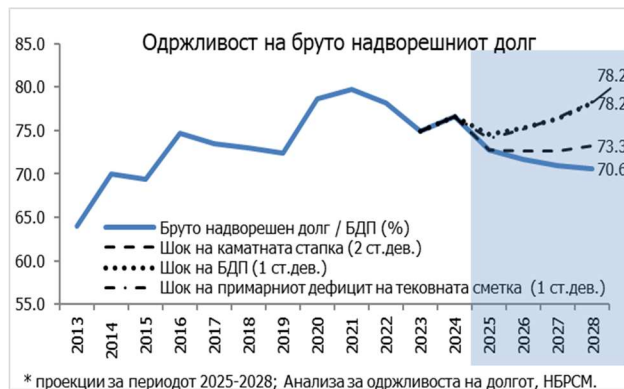
на банкарскиот сектор и намалениот долг кај финансиските заеми, во услови на зголемени обврски врз основа на меѓукомпанискиот долг. Во преостанатиот анализиран период се очекува континуиран пад на бруто надворешниот долг и негово сведување на 70,6% од БДП во 2028 година, на крајот на периодот на проекции. Ваквото надолно поместување кај надворешниот долг произлегува пред се од поизразеното намалување на јавниот долг во однос на намалувањето кај долгот на приватниот сектор. Така, во однос на оствареното во 2024 година, нивото на надворешниот долг на крајот на 2028 година ќе биде пониско за 6 п.п. од БДП, при пад на надворешниот долг на јавниот сектор за 4,6 п.п. од БДП, како и од очекуваното намалување на приватниот долг за 1,4 п.п.

²⁹ Извор: Пресметки и анализа на НБРСМ, базирана на пристапот на ММФ. Основното сценарио претпоставува просечен раст на БДП во периодот 2025-2028 година од 3,9%, што е засновано на среднорочната проекција на НБРСМ за периодот 2025-2028 од октомври 2025 година, вклучително и прикажаната проекција за платниот биланс (октомври, 2025 година), коишто базираат на Буџетот за 2025 година, а за периодот 2026-2028 година се користи Фискалната стратегија 2026-2030 година од април 2025 година, при што треба да се има предвид дека платно-билансната статистика не соодветствува целосно со статистиката на надворешниот долг.

Структурата на надворешниот јавен долг во 2028 година споредено со состојбата на крајот од 2024 година, укажува на намалување на долгот кај јавните претпријатија (за 2 п.п. од БДП), на понизок долг на централната влада (1,7 п.п. од БДП) и на пад на долгот кај централната банка и јавните банки (за 0,4 п.п. и 0,5 п.п. од БДП, соодветно). Кај приватниот надворешен долг, пониското учество во БДП во 2028 година во споредба со нивото на 31.12.2024 година, главно произлегува од трговските кредити (1 п.п. од БДП), а потоа и од пониското ниво кај финансиските заеми и валутите и депозитите на банкарскиот сектор, додека кај меѓукомпанискиот долг се проектира умерен раст на долгот.

Од аспект на факторите на промена на бруто долгот, во просек за анализираниот период (2025 – 2028), дефицитот во примарната тековната сметка (тековна сметка без каматните плаќања) влијае врз зголемувањето на надворешниот долг. Од друга страна, не-должничките финансиски текови и автоматската динамика на долгот (која ги вклучува ефектите од растот на реалниот БДП, промените во цените и во номиналната ефективна каматна стапка) делуваат во насока на негово намалување, во просек, но и кумулативно за целиот период на проекција. Соодветно на ова, треба да се истакне дека кумулативно за целиот анализиран период од 2025 до 2028 година, се очекува раст на девизните резерви и нивно одржување на адекватно ниво.

Стрес-тестовите покажуваат дека очекуваната динамика на долгот на среден рок е особено сензитивна на шокови на економската активност и примарната тековна сметка, при што овие шокови имаат речиси идентичен ефект. Фактор којшто ја намалува ранливоста е самата структура на надворешниот долг, каде високо учество, во просек од околу 30% во вкупниот надворешен долг за периодот на проекција, имаат меѓукомпанискиот долг и трговските кредити, категории коишто се третираат како

пофлексибилни и помалку ризични форми на долг.

Прилог 3. Статус на спроведување на Стратегијата за формализирање на неформалната економија 2023-2027 година, со Акциски план 2023-2025

По усвојувањето на Стратегијата со Акциониот план 2023-2025, со одлука на Владата од 3-ти октомври 2023 година, беше воспоставена постојана институционална рамка за ефективно следење на спроведувањето на Акцискиот план, составена од Меѓусекторско тело за координација на активностите за спроведување на Стратегијата и Национален совет за формализирање на неформалната економија.

Во извештајниот период реализацијата на мерките и активностите содржани во Акцискиот план на Стратегијата за формализирање на неформалната економија 2023-2027 година во изминатиот период се одвиваа со забавена динамика од страна на институциите надлежни за нивото спроведување, пред се поради системската измена во организацијата и работењето на органите на државната управа односно промената на надлежности на институциите и флукуација на државните службеници.

Министерството за финансии (како институција надлежна за координирање на активностите за спроведување на Стратегијата и АП 2023-2025) во соработка со надлежните институции, започна со активности насочени кон донесување на Ревидирана Стратегија за формализирање на неформалната економија во Република Северна Македонија 2023–2027, со Акциски план 2026-2027 година.

Во таа насока, ќе се спроведе систематска оценка (евалуација) на активностите од Акцискиот план 2023–2025 што не се реализирани или се реализирани делумно, со цел да се утврди нивната целисходност, релевантност и изводливост во актуелните услови, како и потребата од нивно продолжување, изменување, приоритизирање или замена со нови активности.

Во Ревидираната стратегија ќе се утврдат посебни цели и клучни насоки (мерки) на делување во согласност со новонастанатите околности и потреби, како и со приоритети и целите утврдени во Националната развојна стратегија 2024–2044, Програмата на Владата 2024–2028 и Реформската агенда 2024–2027. Следствено на тоа, во новиот Акциски план за период 2026-2027, ќе се разработат мерките преку конкретни активности, временска рамка за имплементација, проценка на потребните финансиски средства, јасно определени носители и вклучени институции, како и показатели за мерење и следење на степенот на реализација и ефектите од спроведувањето.

Прилог 4: Вклучени институции во подготовка на ПЕР 2026-2028 година

Програмата на економски реформи за 2026-2028 година преставува заеднички резултат на повеќе институции, а целокупната подготовка се координира од страна на Министерството за финансии.

Содржина на Програмата на економски реформи	Учесници во подготовка на Програмата	
	Институција	Лице
1. Општа рамка и цели на политиката	Министерство за финансии	Десанка Здравковска Ален Калач
2. Реализирани активности согласно Заедничките заклучоци од Економско-финансискиот дијалог помеѓу ЕУ и Регионалните партнери од 13 мај 2025 година	Сите вклучени институции	Десанка Здравковска, МФ
3. Макроекономска рамка		
3.1. Последни економски движења	Министерство за финансии Народна Банка	Ален Калач, МФ Ирена Рашовиќ, МФ Ана Николова, МФ Анета Крстевска, НБРСМ
3.2. Среднорочно макроекономско сценарио	Министерство за финансии Народна Банка	Ѓоко Ѓорѓески, МФ Ален Калач, МФ Ирена Рашовиќ, МФ Ана Николова, МФ Орнела Трајкоска Пендевска, МФ Анета Крстевска, НБРСМ
3.3. Алтернативни сценарија и ризици	Министерство за финансии Народна Банка	Ален Калач, МФ Анета Крстевска, НБРСМ
4. Фискална рамка		
4.1. Фискална стратегија и среднорочни цели	Министерство за финансии	Тања Костовска Аница Иваноска Фљорета Хасани Александра Алтиевска
4.2. Извршување на Буџетот во 2025 година	Министерство за финансии	Викторија Христовска
4.3. Буџетски план за 2026 година	Министерство за финансии	Тања Костовска Аница Иваноска Фљорета Хасани Александра Алтиевска Сања Манасијевиќ Манчева Рената Давиткова Панчева
4.4. Среднорочни буџетски очекувања	Министерство за финансии	Тања Костовска Аница Иваноска Фљорета Хасани Александра Алтиевска Магдалена Симоновска Сузана Стојмирска Наталија Кожовска Едис Рамчиловиќ
4.5. Структурен дефицит	Министерство за финансии	Ѓоко Ѓорѓески Ален Калач Ирена Рашовиќ
4.6. Управување со јавен долг, состојба и проекции на движењето на јавниот долг	Министерство за финансии	Сања Манасијевиќ Манчева Рената Давиткова Панчева

4.7. Сензитивна анализа и споредба со претходната Програма	Министерство за финансии	Ѓоко Ѓорѓески Ален Калач Ирена Рашовиќ Сања Манасијевиќ Манчева Рената Давиткова Панчева
4.8. Квалитет на јавни финансии	Министерство за финансии	Тања Костовска Аница Иваноска Фљорета Хасани Александра Алтиевска
4.9. Фискално управување и буџетски рамки	Министерство за финансии	Тања Костовска Аница Иваноска Фљорета Хасани Александра Алтиевска
4.10. Одржливост на јавните финансии	Министерство за финансии	Ѓоко Ѓорѓески Ален Калач Ирена Рашовиќ Ана Николова
5А. КОНЗИСТЕНТНОСТ НА РЕФОРМСКАТА АГЕНДА СО МАКРОФИСКАЛНАТА РАМКА НА ПЕР		
ОБЛАСТ 1: РЕФОРМА НА ЈАВНА АДМИНИСТРАЦИЈА И УПРАВУВАЊЕ СО ЈАВНИ ФИНАНСИИ		
ПОДОБЛАСТ 1.1: Управување со јавни финансии		
1.1.2. Зајакнување на системот за јавни набавки 1.1.3. Целосно спроведување на Законот за буџетите од 2022 година, вклучително и реформите во управувањето со јавни инвестиции	Реформи од надлежност на Биро за јавни набавки и Министерство за финансии	Десанка Здравковска, МФ
ОБЛАСТ 2: ЕНЕРГИЈА/ДИГИТАЛНА ТРАНЗИЦИЈА		
2.1.2.1 Спроведување климатски и енергетски политики и мерки како што е предвидено во Националниот план за енергија и клима (НПЕК) 2.1.3.1 Распоредување обновливи извори на енергија	Реформи од надлежност на Министерство за енергетика, рударство и минерални сировини	Ален Калач, МФ Ана Николова, МФ
ПОД-ОБЛАСТ 2.2.2. Дигитализација		
2.2.2.3. Проширување на понудата на јавни е-услуги понудени преку владината е-платформа и поедноставување на административните и електронски постапки	Реформа од надлежност на Министерство за дигитална трансформација	Ален Калач, МФ
ОБЛАСТ 3: ЧОВЕЧКИ КАПИТАЛ		
ПОД-ОБЛАСТ 3.1. Образовни вештини		

3.1.1. Зајакнување на образовниот систем за да се надмине неусогласеноста на вештините, да се зголеми пристапот до и квалитетот на СОО (VET) и да се подобри пристапот до учење преку работа и дуално образование (вклучително вклученост на приватниот сектор) 3.1.2. Зголемување на учеството во образованието на возрасните и подобрување на валидацијата на неформалното и информалното учење	Реформи од надлежност на Министерство за образование и наука	Ален Калач, МФ
ОБЛАСТ 4: РАЗВОЈ НА ПРИВАТНИОТ СЕКТОР И ДЕЛОВНАТА СРЕДИНА ПОД-ОБЛАСТ 4.1 Деловно опкружување		
4.1.1 Справување со неформалната економија како поддршка на неодамна донесената Стратегија за формализирање на неформалната економија 4.1.4. Поддршка на развојот на иновациониот екосистем преку спроведување на Стратегијата за паметна специјализација	Реформи од надлежност на Министерство за економија и труд	Ален Калач, МФ
4.1.6. Проширување на користењето на услугите на Е-Царина за економските оператори и намалување на трошоците и зголемување на ефикасноста на царинските постапки	Реформа од надлежност Царинска управа на Република Северна Македонија	Ален Калач, МФ
ОБЛАСТ 5: ФУНДАМЕНТАЛНИ ВРЕДНОСТИ/ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО ПОДОБЛАСТ 5.2. Независност, квалитет и интегритет на судството ПОДОБЛАСТ 5.4. Ефикасност на судството ПОДОБЛАСТ 5.5. Борба против корупцијата		
5.2.2. Донесување и спроведување на нов Акциски план за спречување на корупцијата во судството за 2026-2029 година 5.4.1 Обезбедување на целосно функционални автоматизирани информациски системи за управување со предмети во судовите и во Јавното обвинителство без рачна распределба на предметите 5.5.1. Дополнителни ресурси доделени на Канцеларијата на Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, особено специјализирани обвинители, финансиски експерти и дигитални форензички аналитичари 5.5.2. Зголемување на бројот на истраги, гонење, правосилни пресуди, заплени и конечни конфискации за корупција,	Реформи од надлежност на Министерство за правда	Ален Калач, МФ

вклучително и случаи на корупција на високо ниво		
6. Институционални прашања и вклучување на засегнатите страни	Министерство за финансии	Десанка Здравковска
7. Прилози		
Прилог 1: Преглед на податоци	Министерство за финансии Народна банка	Анета Крстевска, НБРСМ Ѓоко Ѓорѓески, МФ Ален Калач, МФ Ирена Рашовиќ, МФ Ана Николова, МФ Рената Давиткова Панчева, МФ Сања Манасијевиќ Манчева Викторија Христовска, МФ Тања Костовска, МФ Аница Иваноска, МФ Фљорета Хасани, МФ Александра Алтиевска, МФ
Прилог 2: Анализа на одржливоста на надворешниот долг	Народна банка	Анета Крстевска
Прилог 3: Статус на реализација на Стратегијата за формализирање на неформалната економија 2023-2027 година	Министерство за финансии	Едис Рамчиловиќ

СКРАТЕНИЦИ

БДП	Бруто-домашен производ
ВБИФ	Инвестициска рамка за Западен Балкан (Western Balkans Investment Framework – WBIF)
ВФП	Вкупна факторска продуктивност
ГМП	Гарантирана минимална помош
ДДВ	Данок на додадена вредност
ДСТИ	debt service to income ratio
ДТИ	debt to income
ДЗС	Државен завод за статистика
ДХВ	Државни хартии од вредност
ЕБОР	Европска банка за обнова и развој
ЕК	Европска комисија
ЕНП	Економски најповолна понуда
ЕИБ	Европска инвестициска банка
ЕИТ	Регионална иновативна шема (EIT RIS-European Institute of Innovation and Technology-Regional Innovation Scheme)
ЕЛС	Единици на локална самоуправа
ЕСИ	Европски совет за иновации (EIC)
ЕЦБ	Европска централна банка
ЕРС	Единствен регистар на сметки
ЕУ	Европска Унија
ИПА	Инструмент за претпристапна помош
ИДИС	Интегриран даночен информациски систем
ИРЕНА	Меѓународна агенција за обновлива енергија (International Renewable Energy Agency-IRENA)
ИФМИС	Интегриран информациски систем за финансиско управување
ИТ	Информатичка технологија
ЈПП	Јавно-приватно партнерство
КфВ	Германска развојна банка
ЛТВ	loan to value
МБТ	механичко-биолошки третман
МИП	меѓународна инвестициска позиција
ММФ	Меѓународен монетарен фонд
ММФ ФАД	Меѓународен монетарен фонд - Оддел за фискални прашања
МСП	Мали и средни претпријатија
МФ	Министерство за финансии
MW	Megawatt
KW	Kilowatt
GW	Gigawatt
НБРСМ	Народна банка на Република Северна Македонија
НПЕК	Национален план за енергија и клима
ОЕЦД	Организација за економска соработка и развој
ОИЕ	Обновливи извори на енергија
ПДД	Персонален данок на добивка
ПЕР	Програма на економски реформи
п.п.	процентен поен
РА	Реформска агенда 2024-2027 год.
РЕДК	реален ефективен девизен курс
СДИ	Странски директни инвестиции
СЕПА	Единствена област за плаќања во евра
СОО	стручно образование и обука
ТЕЦ	Термоелектричната централа
ТИПС	Target Instant Payment Settlement
УЈП	Управа за јавни приходи

УЈФ	Управување со јавни финансии
УНИЦЕФ	United Nations International Children's Emergency Fund
ЦЕБ	Банка за развој при Советот на Европа
НЦР	Harmonised Index of Consumer Prices
УТР	Undertaxed Payments Rule
QDMTT	Qualified Domestic Minimum Top-up Tax